

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskerens Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

3244 H 8

Arbejderhøjskolen

Statens pædagogiske Studiesamling
København V.

REDAKTIONEN

Journalist Holger Andersen.
Højskolelærer Michael Andersen.
Sekretær Oluf Bertolt.
Forretningsfører Chr. Christiansen.
Forstander Hj. Gammelgaard.
Forstander Poul Hansen.
Aage Hinrich.
Eigil Holm.
Sekretær Ib Kolbjørn.

ARBEJDERHØJSKOLEN

ELEVSKRIFT

FOR ESBJERG ARBEJDERHØJSKOLE OG
ROSKILDE HØJSKOLE

UDGIVET AF
ELEVFORENINGERNE I SAMARBEJDE MED
ARBEJDERNES OPLYSNINGSFORBUND

Statens pædagogiske Studiesamling
København V.

~~37.41~~ H
OC
1

SOM FORORD

skal her kun udtales Ønsket om, at dette Hæfte og dets endnu ufødte Søskende maa evne at knytte »Kæden af Kærminder« stærkere og fastere mellem de to Højskolars tidligere Elever og tillige have Held til at drage endnu flere med ind i Ringen.

Samtidig med, at Elevskriftet bringer Bud Kammerater imellem, som nu er spredt over det hele Land og den halve Klode, haaber vi nemlig, at det udadtil maa vidne om, at de Ord, der lyder paa vore to røde Borge, er værd at lytte til, og den Gerning, som øves dér, er værd at være med i.

1947/1539

HØJSKOLENS IDÉ OG ARBEJDERNE

AF FORSTANDER HJ. GAMMELGAARD.

»Mere Kundskab (nemlig udover Religion, Læsning, Regning og Skrivning) gør Bonden hans Stand ufordragelig og udbreder kun Lede og Kedsomhed for det haarde og ensdanne Arbejde. Det hele menneskelige Køn taaler et vist Maal af Kundskaber, og enhver Stand maa derfor have sin visse Andel; det mere gør drukket.«

Det var Enevældens ledende Statsmand i Tiden før de store Landboreformer — Ove Høegh Guldberg —, der udtalte sig paa denne Maade om de folkelige Oplysningsbestrebelse, som dengang var begyndt at trænge igennem herhjemme paa Børneskolens Omraade.

Den samme foragtblandede Frygt fra oven mødte den grundtvigske Folkehøjskole: Det er bedst for Samfundet saavel som for den enkeltes Lykke, at »Skomageren bliver ved sin Læst«.

Naar Arbejderklassen nu har indledet Højskolen i sit kulturelle og økonomiske Frigørelsesværk, møder den neppe en saa stærk offentlig udtalt Fordømmelse, oftest kun et skeptisk Skuldertræk. Men bag dette Skuldertræk ligger den Dag i Dag tit en Tankegang, der er meget lidt forskellig fra den gamle Enevældes Protest.

Højskolens Idé er nemlig nær knyttet til *Demokratiets*. Hvis Folkestyret skal blive mere end et Skin, hvis det skal blive andet end et Faatal af dygtige og behændige Mænds Udnyttelse af visse Styreformer, saa maa det være forankret i et bredt kulturelt Grundlag, der ikke svigter, naar Stormene slaar ind mod Demokratiet, hvad enten disse Storme er af »modrevolutionær« Karakter, eller de skyldes Førerskabets Svigten.

Det er Grundtvigs store Fortjeneste, at han blev klar over dette paa et endog meget tidligt Tidspunkt. Indførelsen af de raadgivende Provinsialstænder, den første

Spire til folkeligt Selvstyre, for netop 100 Aar siden, vakte straks Tanken hos ham om Nødvendigheden af en Oplysning, der gik langt ud over »Religion, Læsning, Skrivning og Regning«. »Hvad der gør Sagen fortvivlet,« skriver han, »er Folkenes Mangel paa sand menneskelig og borgerlig Oplysning.« Og denne Mangel vil han afhjælpe ved en Skole, der kan give Folket »en Dannelse og Oplysning for Livet, som vi kan faa den tydeligste Forestilling om, naar vi spørger om, hvad Medlemmerne af det folkelige Statsraad (d. v. s. de raadgivende Stænder) behøver for at være deres Stilling voksne og deres Hverv mægtige.« I denne Skole skulde derfor Fag som Statsforfatning, Fædrelandets Sprog og Historie, Statistik, kommunale og administrative Forhold, Lovgivning m. m. havde den forreste Plads. Men Grundtvig saa tillige Faren ved, at en saadan videregaaende Undervisning kunde sætte nye Skel i Folket og hele dens Demokratiseringsværk dermed være omsonst. Derfor siger han ogsaa: »Hvad Højskolen i hvert Tilfælde skal arbejde paa, er, at enhver kan vende tilbage til sin Dont med forhøjet Lyst, med klart Blik over de menneskelige og borgerlige Forhold, især i hans Fædreland, og med oplivet glædelig Følelse af det folkelige Fællesskab, der gør delagtig i alt det store og gode, der hidtil blev og herefter skal udrettes af Folket, man tilhører.«

De Højskoler, der efterhaanden opstod rundt om i Landet, svarede ganske vist langt fra til det Program, der foresvævede Grundtvig. Og dette Program vilde uden Tvivl ogsaa have vist sig uigennemførligt dengang. Der fandtes i de højere Klasser neppe nogen, der havde Lyst til at sidde paa Skolebænk med den usselige Bonde. Og endnu mindre til at tage Del i en Undervisning, der ikke skulde have til Formaal at hjælpe sine Elever til at tjene flere Penge eller gøre Karrière i Livet.

Og Bonden selv? Ja, den danske Bonde har haft en i Klassernes Historie ejendommeligt lykkelig Skæbne. Han havde ligesaa vidt krævet den økonomiske Frigørelse i 17 Hundredtallets Slutning som den begyndende politiske Frigørelse et halvt Aarhundrede senere. Begge Dele kom til ham som en Gave. Og det samme gjaldt den Oplysning, som Grundtvigs Lærlinge nu, før og efter den anden slesvigske Krig, kom ud til ham med og næsten lokkede ham til at tage imod.

Hvis denne Oplysning var kommen i Form af Undervisning i praktisk Kunnen, Indsigt i politiske og administrative Forhold, Belæring om Jordens Dyrkning, Landbrugskemi, Maskinlære m. m., da vilde Højskolens Betydning være blevet langt ringere end nu, da Grundtvigs storstilede Plan maatte opgives, og hans Lærlinge i Stedet for paa langt mere primitiv Vis virkeliggjorde den anden — indadvendte — Side af Højskolens Idé: at den skulde være en Skole for Livet. Dette Udtryk, som Grundtvig atter og atter brugte, betyder nemlig ikke blot, at Højskolen skulde have den nøjeste

Forbindelse med det praktiske, virksomme Liv. Men det betød først og fremmest, at Højskolen skulde gøre sine Elever levende, skulde vække deres Følelse for Livets Skønhed og Rigdom, udvide deres Synskreds (»over de høje Fjelde«), vise dem Opgaverne, som skulde løses, de store Maal, der vinkede.

Det var rigtigt, at Bonden først maatte lære, at »for Bønder Himlens Fugle mer end! for de Lærde sjunge«, inden han kunde faa Interesse for praktisk Samarbejde, teknisk Dygtiggørelse, nationalt og internationalt Udsyn.

Den anden Arbejderklasse har ikke haft den samme Skæbne som den danske Bøndestand. Den har fra første Færd i en ganske anden Grad maattet være sin egen Lykkes Smed, økonomisk og kulturelt. Men den har ikke omsonst været Grundtvigs Landsmand. Højskolens Idé er saa omfattende og almenmenneskelig, at den ogsaa lader sig anvende og frugtbar gøre under helt andre Forhold, selv om Former og Indhold maa tilpasses efter nye Tider og andre Kaar.

Arbejdernes Højskoler skal tjene en ny Fase i den demokratiske Udvikling, lige-
saafuldt som i sin Tid Bondehøjskolen. Sandheden heraf vil enhver Arbejder uden Vanskelighed indse, langt lettere end Bonden for 70 Aar siden. Thi Arbejderen er forlængst naaet saa langt i politisk Indflydelse, er stillet over for saa betydningsfulde kulturelle Opgaver, at Nødvendigheden af Indsigt og Initiativ paa disse Omraader er selvindlysende.

Men i endnu højere Grad gælder det, at Arbejderskolen virkelig maa være en Skole for Livet, en Skole i Livets Kunst. Ogsaa den unge Arbejder maa først og fremmest lære at »rette sin brede Ryg og slaa Øjnene op«. Højskolen skal ikke blot meddele sine Elever Indsigt i de Forhold, som de faar Indflydelse paa, og som de skal lære at udnytte i Overensstemmelse med deres Tarv. Den skal ogsaa lære dem Overblik, vise dem Tilværelsens Sammenhæng, føre dem op paa Historiens Bjerg og lade dem se Idéernes Udvikling og Betydning. Ikke mindst i vor Tid, hvor Livet udleverer ethvert Menneske Myriader af sammenhængsløse Vidensbrokker, hvor der ikke mere er nogen »høje Fjelde« at længes ud over, fordi alt kommer til én, bogstavelig talt, paa Æterens Bølger, og hvor man er mere udsat for at sløves af Mangfoldigheden end i vore Oldefædres Tid af Ensformigheden og Afstængtheden — netop nu er det vigtigt at orientere sig, vinde Sammenhæng og Overblik. Man skal ikke have haft ret meget med unge Arbejdere at gøre for at se, hvor stor Trangen i denne Retning er, eller hvor let den er at vække. Det er ikke blot paa det økonomisk-tekniske Omraade, at Verden nu er i Smeltedigelen; indenfor Naturvidenskaben, Sociologien, Sjælelæren er der en ligesaa rivende Udvikling, der medfører en tilsvarende Trang til Orientering.

Men Højskolen skal ikke blot vække Erkendelsestrangen og skabe Erkendelsesglæden, saa rig og værdifuld den end er.

Den skal ogsaa, indenfor de beskedne Grænser, den magter, søge at hvælve en højere Himmel over Arbejderens Liv og Stræben. Den skal hjælpe ham til at forstaa, at der ogsaa nu kan leves »et værdigt Menneskeliv saavel i Hytte som i Borg« — og her maa Højskolen tage Digtningen, først og fremmest vor Tids fremvoksende sociale Litteratur til Hjælp.

Og den skal stille Arbejderen hans historiske Kultur-Opgaver for Øje. Arbejderen har ikke blot en økonomisk, men ogsaa en aandelig Kampfront. Vor Tid har skabt store kulturelle Magtfaktorer, der mere eller mindre beherskes af Kapitalen.

Typisk er i denne Henseende Filmen, den stærkeste, mest impulsgivende af alle Nutidens Kulturfaktorer. Den er for Nutidens Magthaver, Kapitalen, hvad Arenaen var for Oldtidens. Skal Masserne holdes nede kulturelt, er Brød ikke tilstrækkeligt, ogsaa Skuespil (»circenses«) maa til. Og Kapitalen er ikke saa taabelig, at den afodrer »Masserne« med gammeldags Romantik, klassisk Kultur o. desl. Skal »Masserne« nu om Stunder besnæres og uskadeliggøres, maa Midlerne være rent materialistiske og helt ud moderne. Hvis det lykkes at fylde Proletariatet (og Proletariatets Kvinder) med den samme Drøm om Komfort, erotisk, sportslig og materiel Succes, som behersker vore Dages Bourgeoisi, da er Kapitalismens aandelige Sejr vunden.

Her er en Kampfront, hvor der kæmpes paa Livet løs, og hvor Højskolen maa hjælpe til at vise nye Veje. Ingen vilde vel være saa taabelig at mene, at det her kunde nytte at mane de Aander frem af Graven, hvormed den grundtvigske Højskole for én eller to Menneskealdre siden kæmpede mod den Tids »Løke og Jætter«. Men overalt, hvor der i Nutiden spores en Tendens til at skabe Kulturformer, der svarer til Arbejderklassens Tarv og historiske Opgave, der bør Højskolens Indflydelse sætte ind. Vor Tids Arbejder skal ogsaa lære, at det er muligt at leve et sundt og rigt Menneskeliv »paa det jævne«.

Og han skal lære Fællesskabets Betydning. Ogsaa dette er jo en Del af den historiske Højskoleidé. Og intet vidner vel mere om Grundtvigs geniale Fremsyn, end at han i en Tid, hvor Liberalismen var i Færd med at trænge ind ogsaa herhjemme, Ideen om den Enkeltes Ret og Betydning, aldrig glente at fremhæve, at Menneskelivet kun naar sin Fuldendelse i Fællesskabet, det Fællesskab, som han dengang naturligt maatte søge paa det nationale og religiøse Omraade, men som vor Tid lige saa naturligt maa se virkeliggjort paa det sociale og det internationale Omraade.

En og anden vil sikkert mene, at det er utopisk at ville tilstræbe saa vidtrækkende Maal indenfor et 5 Maaneders Kursus. Og hvis Højskolen vilde tilstræbe at udsende færdige, fuldt uddannede Kandidater til Tjeneste i Kulturkampen, saa vilde Tvivleren ikke kunne modsiges. Men Højskolen skal kun være Sædemanden, Igangsætterten. Den skal udløse og frigøre Ungdommens bundne Kræfter.

Saint Simon lod hver Morgen sin Tjener vække sig med de Ord: »Staa op, Hr. Greve, husk paa, I har store Ting at udrette i Dag!« Netop denne Tjeners Opgave er ogsaa Højskolens.

FRA TYSK TIMEN

AF HØJSKOLELÆRER CAND. MAG. PALLE NIELSEN

Der har nu længe her i Danmark været talt om den belgiske Socialpsykolog Hendrik de Man. Førerne indenfor den socialistiske Kulturbevægelse har saa at sige søgt at balancere frem ad nye Veje med Karl Marx i den ene Haand og Hendrik de Man i den anden — og tilmed stadig søgt at holde Ryggen ret. Hele de Mans Maade at betragte Menneskelivet paa gaar ubevidst igen hos mange, som aldrig har læst en Linie af hans Skrifter.

For at faa lidt Forstaaelse af, hvad det her drejer sig om, besluttede vi i Vinter i en Tyskklasse at faa fat paa et eller andet Skrift af de Man for at gennemgaa det. Desværre var hans Hovedværk »Zur Psychologie des Sozialismus« for stor til, at vi kunde gaa i Lag med det i de faa Timer, vi havde til Raadighed; men vi var saa heldige at faa fat i en lille Pjece »Der Sozialismus als Kulturbewegung« (Arbeiterjugend-Verlag, Berlin 1929), der netop viste sig som i en Nøddeskal at indeholde det centrale i de Man's Ideer, de samme Grundtanker som hans nævnte Hovedværk. Vi oversatte Pjecen — nogle endda skriftligt —, læste den op og gennemgik saa — endda ofte paa Tysk — de forskellige Problemer, som de Man opstiller, og de forskellige Postulater, som han slynger ud. Resultatet blev, at vi ikke overalt vilde bøje os for de Mans Argumenter, og vi blev klar over, hvad de Man jo ogsaa selv siger i Socialismens Psykologi, at med Hensyn til Marx og de Man gælder der i høj Grad et Enten-Eller.

Endvidere mente vi at kunne fastslaa, at hvis vi betragtede det Arbejde, som Det danske Socialdemokrati og D. s. U. udfører for Oplysning og Kultur, vilde vi heri langt snarere finde en Illustration paa de Man end paa Marx. Det samme fandt vi var Tilfældet i Tyskland, selv om det langt fra anerkendes officielt — men her blev vi jo ogsaa nødt til at tage i Betragtning, at det tyske Socialdemokrati ikke som det danske havde formaaet at være en Bevægelse, der omfatter alle af Arbejderklassen.

Jeg skal nu prøve at fremdrage nogle af de Punkter i den omtalte Pjece af de Man,

som særlig tiltrak sig vor Opmærksomhed. Det, der ligger til Grund for denne — og for »Zur Psychologie des Sozialismus« — er de Mans Skelnen mellem Interessesocialisme og »Gesinnungssozialismus«, hvilket sidste vi oversatte ved Sindelagssocialisme. Interessesocialismen udspringer direkte af de økonomiske Forhold, d. v. s. den økonomiske Udbytning og ytrer sig væsentlig som Krav om kortere Arbejdstid og højere Løn. Men dette behøver kulturelt set blot at betyde, at Arbejderklassen, efterhaanden som disse Krav opfyldes, vokser ind i den borgerlige Kulturkreds, idet dens Underlegenhedsfølelse driver Arbejderne til at efterligne Borgerskabets Livsvaner, der betragtes som efterlignelsesværdige. Og det er netop det, der er sket. Arbejdernes kulturelle Højnelse bestaar mest deri, at de har tilegnet sig borgerlige Kulturvaner, rigtignok oftest efter at disse er ude af Kurs hos pæne Borgermænd. Men Elendighed og Undertrykkelse skaber ingen Kultur. Dette sidste syntes vi ikke de Man betonedede tilstrækkeligt. For ham synes Interessekampen i sig selv at være af en ctisk set lavere Art, skønt han alligevel hævder, at der i enhver Strejke ikke blot er Krav om højere Løn, men ogsaa Udtryk for en ny Vurderingsmaade. »Hvoraf kommer det, at den strejkende Arbejder ikke blot hader Strejkebryderen i Forhold til den materielle Skade, denne tilføjer de kæmpende Kolleger — men at han foragter ham som et Væsen, der handler umoralsk? Dog kun fordi der i denne Kamp kommer noget andet til Udtryk end Ønsket om materiel Forbedring af Livsvilkaarene.« Og dette andet er Sindelagssocialisme, den egentlige Socialisme. Thi Socialisme er »Lebensgestaltung«, Livet formet og levet paa en helt ny Maade. Kravet herom lader sig efter de Man ikke forklare udfra økonomiske Forhold, saadan som Interessesocialismen. Dette Krav er ikke et historisk betinget Fænomen i marxistisk Betydning, men det grunder sig paa saakaldte »medfødte« Menneskerettigheder, som af Forholdene er krænket. De Man aabenbarer sig som en god gammeldags tysk idealistisk Filosof. Interessemotivet alene fører altsaa ikke til Socialisme, men i Morallovens og Retfærdighedsfølelsens Navn gøres der Oprør mod en Samfundsordning, som krænker disse. Moralloven og Retfærdighedsfølelsen er det bærende i al Sindelagssocialisme. Denne noget abstrakte Morallov og det ligesaa abstrakte Retfærdighedsbegreb var der visse af Deltagerne, der ikke rigtig holdt af, da det adskiller Retten fra de Ting, som Mennesker har Ret til. Retfærdighedsbegrebet er vel ikke et Skema, som blev lagt ved Verdens Skabelse, men er vel underkastet Udvikling og Forandringens Lov som alt andet paa denne Jord, blev der sagt. I Overensstemmelse med de Mans idealistiske Opfattelse af Retfærdighed og Moral ser han ikke Socialismens Virkeliggørelse baseret paa en Forandring af økonomiske materielle Forhold, men deri, at der moralsk og kulturelt gøres Oprør mod den borgerlige Kultur. En Grundlov for al Massepsykologi er Efterligning, idet

Mennesker søger i Vaner og Adfærd at efterligne dem, hvis Stilling anses for højere indenfor Samfundets Rangforordning. Derfor gælder det for de Man om i Kulturbevægelsen at skabe en Elite, hvis socialistiske Kultur virkelig for Masserne viser sig som eftertragtellesværdig, eller rettere ved den større Retfærdighed og Moral viser sig som mere eftertragtellesværdig end de borgerlige Kulturvaner. »Ogsaa da vil Masserne først slaa ind paa denne Bane, naar der findes Mennesker, hvis Livsførelse frembyder et levende Eksempel: socialistiske Mennesker. — — Det socialistiske Kulturideals Overlegenhed maa og kan kun vise sig derved, at de Mennesker, som er grebet af det, opnaar en Overlegenhed, hvis moralske og aandelige Kvalitet bliver de andre indlysende. Selv om det ogsaa til en Begyndelse kun er faa — det er i Begyndelsen altid kun faa, hvem saa de andre følger.«

De Man begynder med at finde visse Kendetegn, hvorpaa en Kultur kendes, og han opstiller to: *Formen og den fælles Vurderingsmaade*. Disse giver ham Nøglen til Forstaaelse af Forskellen mellem borgerlig og socialistisk Kultur. Formen er det rent ydre, medens den fælles Maade at vurdere Ting og Fænomener paa afspejler sig i de Idealer, som Menneskene stræber imod. Disse Idealer giver Formen dens Mening og Formaal (Zweck). At frigøre sig for en engang gennem Tradition, Opdragelse og Omgivelser rodfæstet Vurderingsmaade er meget vanskeligt, og derfor bliver ogsaa den socialistiske Kulturbevægelse vanskelig at gennemføre.

De Man finder nu tre fremtrædende Kendetegn paa den borgerlige Kultur:

1. Pengeherredømmet: Mennesket bedømmes ikke efter, hvad det *er*, men hvad det *har*.

2. Egoisme: Idealet, der tilstræbes, er: gennem Pengemagten at gøre sig uafhængig af andre, at hævde sin egen Person, Overlegenhed, Jagt efter Originalitet.

3. Usandfærdighed: »Kristendommen, som man jo prædiker for andre, Trangen til Fællesskab, som har sin Rod i Menneskets Natur, kræver begge, at Livsværdier skal vurderes højere end Tingsværdier, Fællesvel højere end Privatinteresser. Men de praktiske Forhold hindrer overalt i den borgerlige Kultur dette i at blive Virkelighed.« Kristendommen blev henlagt til om Søndagen, saa generede den mindre, og den fik ikke andet Sammenhæng med det virkelige Liv end Kirkeskatten. Den borgerlige Kulturs Usandfærdighed ligger altsaa deri, at Livet er spaltet i to Dele, en Hverdagskultur, hvor der ikke er godt at være, og en Søndagskultur, som udstaffes med alt det, der ikke kunde forenes med Hverdagen. Søndagskulturen var en Nydelseskultur.

Heroverfor stillede saa de Man de socialistiske Kulturidealer — som altsaa endnu ikke er Virkelighed. »Socialismen som Sindelagssocialisme beror paa moralske For-

dringer, som man maa betegne som antimaterialistiske og antiegoistiske. — Den vil en sand Fælleskultur i Stedet for en falsk Jeg-Kultur, der ofrer Fællesskabets Vel for den enkeltes Stræben efter Rigdom og Magt.«

Der er en kendt marxistisk Sætning, der siger, at en Tids Kultur er denne Tids herskende Klasses Kultur. Altsaa: socialistiske Mennesker kan ikke være, før det socialistiske Samfund er virkeliggjort. Men hertil siger de Man: intet er mere falsk. Nye Forhold kan kun skabes af nye Mennesker. Og hermed bliver Kulturbevægelsen til den vigtigste Side i Kampen for Socialismen. Flere af Deltagerne fandt Problemet lidt latterligt og sammenlignede det med Problemet om Ægget eller Hønen var først, og vi var enige om, at i Praksis vil det løses udenom alle Teorier.

For de Man bliver Socialismen altsaa et Evangelium, et Ideal, som skal prædikes for Folket, medens den for Marx var det nødvendige Resultat af en konkret historisk Udvikling.

- For nu at skabe Sindelagssocialister, maa man henvende sig til Arbejderne der, hvor de i Nutiden ikke behøver at være undergivet det kapitalistiske Samfunds Tryk, det Tryk, som efter de Mans Mening ikke avler Sindelagssocialister, men Kapitalister. Det er Arbejdernes Fritid, der først og fremmest maa formes socialistisk. Den er de selv Herre over og kan forme som de vil, medens dette jo endnu langt fra er Tilfældet med Arbejdstiden. Arbejdernes Kulturorganisationer kunde man derfor som i Belgien kalde »Organisationer til Udnyttelse af den proletariske Fritid«. De mere marxistisk indstillede af Deltagerne var lidt utilfredse med denne Fritidskultur, idet de hævdede, at den godt kunde komme til at betyde omtrent det samme som »Søndagskulturen«, som de Man jo havde karakteriseret som Usandfærdighed i den borgerlige Kultur. Den kunde komme til at ende i Festtaler og Selvførligelse, den kunde føre til, at man affandt sig med de økonomiske Forhold, som de er, naar blot Fritiden blev socialistisk, den kunde altsaa føre til, at Interessekampen først ret blev til blot en Kamp om mere Fritid og højere Løn. Ja, der var dem, der vilde hævde, at virkelig socialistiske Mennesker først bliver til, naar Mennesker tog fat paa at skabe Socialisme fra Grunden, d. v. s. i det økonomiske, og de henviste her til Rusland. Her, sagde de, var de gamle Forhold brudt, og under Opbygningen af det nye skabes her det nye socialistiske Menneske. De Man havde selv sagt: er Forholdene ikke modne for Socialisme, saa gør dem modne dertil ved at handle socialistisk, men det mente de ikke vilde ske gennem den Fritidskultur, som de Man vilde skabe. Selvfølgelig blev denne Diskussion lidt teoretisk.

Et Sted drager de Man den Slutning, at Klassekampen som Følge af de økonomiske Interesser ikke af sig selv avler socialistisk Sindelag. Ogsaa dette vakte nogen

Modsigelse. Vi vilde tage Sagen mere simpel og ligetil, mere materialistisk. Ideen om Samfundet, Fællesskabet, Samarbejdet, mente nogle, kunde meget vel være opstaaet af de materielle Forhold. Een af os kan ikke betjene Maskinen, Minen, Skibet eller Skolen med de Hundrede Elever. Een af os kan ikke gennemtvinge højere Løn, bedre Kaar. Dette var en Erfarings sag, erfaret ved at staa midt blandt Tingene. Og denne Erfaring, som altsaa grunder sig paa økonomiske Forhold, danner i alt Fald Basis for, at eventuelle medfødte Ideer om Fællesskab kunde blive Virkelighed. Er Fællesskabsideen ikke »skabt« af de materielle Forhold, saa danner disse dog Betingelsen for, at Ideen bliver Virkelighed. De himmelfaldne Ideer lader sig ikke let adskille fra de jordiske Ting. Socialismen maa villes, siger de Man. Dette fandt vi var rigtigt, men Grunden til, at Arbejderne vil denne nye Kultur, som Socialismen er, er den, at de ved Forholdenes Magt var sat uden for den gamle, den eksisterende Kultur, og at de saa, at den med dens Præsters Præken Ydmyghed og dens Heltes Masen sig frem paa andres Bekostning, kun tjente til yderligere at forringe deres Kaar. Derfor maatte de selvfølgelig ville en ny.

Men for de fleste af os var der noget meget inciterende i de Mans Idealisme. Han er som saa mange tyske Idealister siden Kants og Schillers Dage overordentlig revolutionær. Sindelagssocialisten maa jo — hvordan han end saa er blevet Sindelagssocialist — altid være revolutionær. Han vil intet have med den borgerlige Facadekultur at gøre. Den borgerlige Kulturs Krænkelser af Menneskeværd og Menneskeret, som for ham er absolute Værdier, gør ham til Oprører mod denne Kultur. Det er hans faktiske Tilstand, og hvad der har ført ham dertil — om Marx eller de Man har Ret — kan jo praktisk set være ligegyldig. Vi løste ikke Spørgsmaalet Marx eller Man, og det, jeg her har søgt at fremstille, skal heller ikke være et Forsøg paa en udtømmende Gengivelse af de Mans Tanker eller et Opgør med dem, det skal kun være et Forsøg paa at vise, hvorledes vi har arbejdet paa Skolen i Vinter paa et enkelt Omraade, hvilke Problemer vi her har drøftet, hvad der har haft vor Interesse. Man kan nu indvende mod os, at det, vi her har kaldt Marxisme, kun er saakaldt Vulgærmarxisme og intet har med den ophøjede Marx' sublime Distinktioner at gøre, og at vi heller ikke dybt nok har fattet de Man's Idealisme og hans Fremhævelse af den organiske Vækst overfor Marx's Dialektik. Men jeg synes, at det er ulige interessantere, naar man staar midt i en Folkebevægelse, en Massebevægelse, der jo vitterlig ikke har Sans for Nuancer og haarfine Distinktioner, da at vide, hvad der her er Marxisme, og hvad der her er »Manisme«, end at vide, hvad de akademiske og filosofisk trænede Herrer med Marx og de Man i Spidsen for hver sin Række har ment.

GAMMELT OG NYT I HØJSKOLEN

AF HØJSKOLEFORSTANDER POUL HANSEN

Naar Højskolen er bedst, er den en Kampskole, der af al Kraft søger at bekæmpe, hvad der er nedrigt og uværdigt for Mennesker, og som i lige Grad sætter alt ind paa at fremme og opmuntre det, den anser for centrale Værdier. Det kan ikke være det afgørende, om det Standpunkt, Højskolen tager i dette Spørgsmaal om de sande Værdier, er antageligt for alle, blot dens Arbejdere er fuldt og fast overbevist om, at de kæmper den rigtige Kamp. I Bevidstheden derom ligger den ene af Betingelserne for at faa Ungdommens Øre; thi ingen bliver som den hurtigt opmærksom paa falsk Tale. Den anden Betingelse er, at den Sag, Højskolen kæmper for, er en virkelig Sag, taget lige ud af Livet, som det rører sig om Højskolens Mure, og hvis Afgørelse er af vital Betydning for Befolkningens Fremtid. Derfor maa Højskolen altid være bestemt af sin Tid og det, der er brændende indenfor det Lag af Befolkningen, den Klasse, der rejser den. Mens andre saakaldt uhildede Skoleformer fra Folkeskolen til Universitetet følger Tidens Retning i en nogenlunde jævn Udvikling og først og fremmest sikrer sig, at det, de docerer, har faaet autoritativ Anerkendelse som Sandhed for alle, gennemsyres den virkelige Højskole fra Fødselen af en bestemt Livsanskuelse, der for den betyder alt, gør den til »Skolen for Livet«, samtidig med, at den maaske tidsbegrænses deraf, fordi Sagen er gaaet den eller dens Mænd i Blodet i en saadan Grad, at det senere bliver umuligt at sadle om, naar Forholdene kræver Indsats paa nye Steder.

Vi har set gamle Højskoler falde og nye opstaa, maaske i de samme Bygninger, men i fornyet Forbindelse med den standende Kamp. Vi vil komme til at se mere af den Slags. Netop nu bærer Højskolen Præg af den Overgangstid, vi er inde i. Hver enkelt af de gamle Højskoler har vel i nogen Grad haft deres Særpræg udsprunget af Forstanderens og Lærernes Personligheder. Dog var der i endnu højere Grad Tale om et Fællespræg, fordi de Kilder, man øste af, var de samme: grundt-

vigsk kristelig-national Folkelighed, Grænsestriden o. s. v. Nu synes man at fattes Helhed. De gamle Forbilleder er ved at svinde i en utydelig Fjernhed, mange af Folkehøjskolens yngre Kræfter føler, at man staar paa Skillevejen. Saalænge det nationale Spørgsmaal om Sønderjylland var uafgjort og føltes at være det af store Dele af Befolkningen, havde den grundtvigske Højskole endnu sin naturlige Forbindelse med et Brændpunkt. Nu er den Sag i bogstavelig Forstand en Saga blot for de fleste. Grundtvigianismen er vel ikke uddød, og der er maaske ogsaa hist og her lidt Liv tilbage i den engang saa altomspændende nationale Sag; men nogen livsfornyende Gæringsproces opstaar ikke længere paa de Steder, selv ikke ved en nok saa stærk Ætsning med Nordisk Mytologi. De Højskoler, som endnu staar der — deres Tal være stort eller lille — har levet deres bedste Tid. Andre af de gamle Skoler kan stadig glæde sig ved fulde Sale. Der er vel ingen Tvivl om, at disse er i Samklang med, hvad der nu kan være af Liv i dansk Bondeungdom. Enkelte har vovet sig helt ud i en Slags afbleget Internationalisme paa det saa dejligt neutrale Folkeforbunds Grund. Men Springet synes ofte at være foretaget med svage Lemmer, som om der var Tvivl selv i Handlingens Øjeblik. De afgørende sociale og økonomiske Problemer, der dog, naar alt kommer til alt, spiller en synligt dominerende Rolle, ønsker man helst ikke at kende for meget til. Man holder sig til Heltedyrkelsen. Romantikens gamle harniskklædte Kæmper erstattes blot nu og da med Mænd som Wodrow Wilson og Fridtjof Nansen. Det vilde være meningsløst at underkende disse Mænds Indsats; dog bliver de smaa og periferiske som alle Enkeltpersoner i Forhold til de vældige Kræfter, der nu med Hast omdanner Verden, Samfundet, Tankegangen, Aandslivet med, om man vil. Flertallet af det danske Højskolefolk samles endnu om den nationale Skamlingsbanke for med en næsten stædig Rettroenhed at dyrke gamle Ord som Danskhed, Folkelighed, Sønden Aa o. s. v. Imedens flokkes Menneskemasser om Tidshjulet med alle Muskler anspændt for at faa Spørgsmaal om Liv og Død afgjort. Man synes at vige for nye Anstrengelser, klemter lidt med de gamle Klokker, men tier i Virkeligheden helt stille i Spørgsmaalet om sin Samtids Røre.

For Arbejderhøjskolen maa det kapitalistiske Samfunds økonomiske og sociale Uret og dets meningsløse internationale Umoral staa som Udgangspunktet for Arbejdet. Derfra stammer alt det, der har fremkaldt Arbejderbevægelsen, dens Sammenhold, der trods Svigten nu og da er en af Tidens store Kendsgeminger. I dets graadige Egoisme, dets Militarisme, i dets Sigen god for al Slags Spekulation i Medmennesket har vi Tidens Midgaardsorm.

Det 18. og 19. Aarhundredes borgerlige Revolutioner fastslog det jævne Men-

neskes Borgerret indenfor Samfundene. Tanken om Menneskerettighederne udformes efterhaanden i de forskellige Lande ud fra de eksisterende Tilstande. I Frankrig blev det til Feudalismens Forsvinden og til sidst til den republikanske Tankes endelige Sejrr. Reformer, man vel havde ventet sig meget af, men som viste sig at være mere af formel Art end egentlig dybtgaaende. Man gennemførte nok det saakaldte frie Kontraktforhold ogsaa for Bondens Vedkommende, men i Virkeligheden skabtes ikke — som i samme Tids Danmark — det økonomisk-socialt Grundlag for en Rejsning og Udvikling af Bondestanden. I Handelens, Industriens og Handlingens Land, England, satte man først og fremmest sin Lid til den frie Konkurrence som det Universalmiddel, der ført ud i sin yderste Konsekvens vilde give alle Borgere lige Vilkaar. Frikonkurrencens Fane, der blev hejst under Tilslutning fra den unge fremblomstrende, nationaløkonomiske Videnskab snart ogsaa i andre Lande, skulde hurtig faa sine uafvaskelige Pletter.

Med Feudalismens Fald og Menneskerettighedernes Anerkendelse maatte ogsaa det absolutte Monarkis Tid være beseglet. Mens Kongernes Glimmer blegnede, steg det menige Folk i Betydning, blev det egentlige Maal for al fremtidig Udvikling. Derpaa byggedes den danske Folkehøjskole. Landet blev Folkets, Bevidstheden derom betød Folkeoplysningens og Demokratiets Vækst, men tændte ogsaa Ild i aarhundredgamle mellemstatlige Problemer. I den demokratiske Nationalisme, der blev en af den nye Tids første Resultater, fandt man en Retningslinie for disse Problemers Løsning. Ikke Fyrstens, men Folkets Ret skulde være det afgørende, nu da Folket selv kom til Roret. Hver Nation vilde samle alle, der talte dens Sprog, inden for sine Grænser. Men de mange Tusind Kvadratkilometer Grænseland med Befolkning af blandet Nationalitet, gjorde Løsningen vanskelig. Der skabtes en Kilde til national Samling, men ingen Mulighed for mellemfolkelig Klaring.

For den danske Folkehøjskole blev disse Forhold afgørende. I det grundtvigsk-nationale satte den ind, og der blev den stort set staaende. Talen om Folkeforbundet er vist sjældent af særlig Betydning. Landboreformerne havde givet Bondestanden alle de Udviklingsmuligheder af økonomisk og moralsk Art, ideelt tænkende Mennesker maatte anse for paakrævet. Andelsbevægelsens straalende Udvikling kronede denne Opfattelse. Det økonomiske laa i det rette Leje. Stolt svang man Frihedens og Frikonkurrencens Mærke over sit Hoved. Man var efterhaanden sikker paa at kunne sejre i Kappetriden. Ganske vist havde Sikkerheden sit Grundlag i den solidariske Andelsbevægelse. Uden i mindste Maade at indskrænke sin liberale Trosbekendelse, hyggede man sig bag sine kooperative, socialiserede Sammenslutninger. Danske Bønder blev en Slags Socialister blandt sig selv, for med desto større Kraft at

kunne gennemføre Frikonkurrencen over for andre i Ind- og Udland. Herligt om Byernes Folk vilde flaa hverandre indbyrdes for at forsyne Andelsfæstningen med billige Varer. Nogen direkte Opgave paa det Omraade kunde Folkehøjskolen ikke have fundet sig, selv om den havde ønsket det. Men der var ogsaa Fængstof nok i Arbejdet med det nationale Spørgsmaal. Mangen ung Bonde vaagnede ved den Tale, udvikledes og fik en Selvtændighed i Tankegang, der nok ogsaa mærkedes lidt paa Smørrets og Flæskets Produktion.

Men mens alt dette har været under Udvikling og nu paa mere end et Omraade synes at være gaaet i Leje, er Arbejderbevægelsen vokset frem af Frikonkurrencekapitalismens Hensynsløshed. For alle klart seende Mennesker i Almindelighed og for Arbejderen i Særdeleshed er det sociale Spørgsmaal det alt overskyggende og mest dybtgaaende i vor Tid. For Industriarbejderen, der af Produktionskoncentrationen ser sig selv dømt til Lønarbejderkaar for Livstid, for den Arbejdsløse, for den, en karrig Løn eller Understøttelse kun giver Udsigt til Tilfredsstillelse af de mest paatrængende Krav til Livets Ophold, maa det være saaledes. Nogle finder dette rent ud sagt tarveligt. I »Hard Times« lader Dickens Kapitalisten, Mr. Bounderby, sige: »Der gives ikke een Arbejder her i Byen, Mand, Kvinde eller Barn, som ikke har det samme Maal her i Livet, og dette Maal er at spise Skildpaddesuppe og Dyresteg med en Guldske.« Det er usædvanlig tvivlsomt, om Mr. Bounderby havde Ret blot i sit specielle Tilfælde. Dømmer den moderne Kapitalist paa samme Maade om Nutidens Arbejdere, viser han under alle Omstændigheder, hvor lidt han aner om det, der foregaar. Det, der giver Utilfredsheden i Arbejderklassen, Saltet i dens Bevægelse, er ikke saa meget Arbejderens Bevidsthed om at skulle leve nøjsomt. Det er langt mere den nedværdigende Usikkerhed og Afhængighed af en Overklasse, der er Arbejderens Lod i det kapitalistiske Samfund. Usikkerhed, fordi ingen Arbejder ved, om det Arbejde, hvoraf hans og hans Families Tilværelse afhænger, ogsaa er hans i Morgen; Afhængighed, fordi han ved, at Spørgsmaalet om Beskæftigelsen afgøres af Mennesker, overfor hvem han maa føle et Modsætningsforhold, Mennesker, der ofte har set paa ham, blot som en nødvendig Faktor for deres Produktionsteknik, deres Forrentning, deres Velbefindende.

Det er selvfølgelig ikke alle unge Arbejdere, der er naaet til at klare Spørgsmaalet for sig selv. Men under Samtaler i Timerne og uden for disse træder dette det virkelige Dilemma frem paa utallige Maader. Alle unge Arbejdere maa grue for den uafvendelige Skæbne, der kan ramme selv den dygtige, hvad Øjeblik det skal være. Bevæger Samtalen sig paa Overfladen, siger de fleste, at de gerne vil have »noget at rive i« for igen at opnaa den frie Følelse, det nu engang er at beherske

lidt Købekraft. Men kommer man ind til Sagens Kerne, lyder der andre Toner: »Det er frygteligt at gaa ledig, man føler sig sat uden for, overflødig og værdiløs, dersom man ikke gør Oprør mod Tilstanden«. Dette eller noget lignende vil man kunne finde i en Mængde Stilebøger og ofte kunne høre under Samtaler her paa Arbejderhøjskolen. Arbejdsløshedens Problem er ikke det eneste, der faar Arbejderen til at kræve Samfundet omdannet; men det alene er for saa vidt Tilskyndelse nok. Ikke mindst der gælder det Kampen for en Menneskeret. Enten maa Arbejderen reagere eller føle sig selv sløves under saadanne Forhold. I den senere Tid har vi set adskillige Eksempler paa Desperation. Samtidig er det maaske kommet til at staa klarere for alle, at det store Flertal af danske Arbejdere er for ligevægtige til at begaa Overilelser. Men derfor er Kravet ikke mindre stærkt og Viljen til Handling ikke mindre fremherskende. Her paa Skolen skal vi styrke den yderligere.

Arbejderhøjskolen skal ikke staa midt i Lønkampen, og den skal heller ikke tage direkte Del i den politiske Strid; men den skal være blandt de første, naar det gælder at skabe udviklede og oplyste Arbejdere, der ikke alene tror paa Arbejderbevægelsens Mission og begejstres af den, men ogsaa evner at gøre en personlig Indsats for dens Virkeliggørelse. Arbejderhøjskolen maa møde den unge Arbejder der, hvor hans Livs store Spørgsmaal ligger.

En naturlig Følge af den Situation, Arbejderne og dermed ogsaa Arbejderhøjskolen befinder sig i, er, at vi maa beskæftige os med Arbejdslivet og dets Udformning og kan hente det bærende i Tilværelsen derfra. Den 3. Maj aabnede vi det første kooperative Kursus her paa Skolen. Begivenheden er i nøje Overensstemmelse med Arbejderhøjskolens Formaal. Vi vil søge at dygtiggøre vore Elever til Arbejdet indenfor de kooperative Virksomheder og samtidig for Alvor gøre dem klart, hvad Kooperationens Form for Samarbejde betyder for vor Sag. Mens Fagforeningerne maa kæmpe for at sikre Arbejderen de bedst mulige Kaar i det kapitalistiske Samfund og ved deres Indflydelse gør, at Kræfter kan frigøres til Løsning af andre Opgaver, betyder hver ny kooperativ Forening et nyt Brud med Privatkapitalismen, en Landvinding for det socialiserede Samfund, som Tusinder af Arbejdere nu skænker deres bedste Kræfter. Arbejderhøjskolen skal ikke staa i en tilbagetrukket Fjernhed, mens Arbejderen kæmper sin Kamp. Tvertimod, den er baade Arbejderens og Arbejderhøjskolens Livsbetingelse, den betyder ikke alene Gennemførelsen af en hensigtsmæssig Samfundsorden. Den betyder for Arbejderen Sindets Frigørelse, Retten til Livet.

MAXIM GORKI

AF JUL. BOMHOLT

Maxim Gorki er det Kunstnernavn, som en russisk Proletar for altid har indskrevet i Verdenslitteraturen. Hans Døbenavn er Alexej Maximovitsch Peschkow, og han blev født i den gamle Volgastad Nisnij Nowgorod.

Nisnij er en af Østruslands store Centralbyer. Her mødes Asien og Europa. Her samles Volgaflodens mange Folkestammer med Jøder og Persere, og Handelslivet flourerer. Der er Liv og Røre langs Kajerne, hvor Dampere og Pramme kommer og gaar. I Landingspladsernes opblødte Pløre valser Lastdragere og Passagerer omkring i babylonisk Forvirring, og Trafikken gaar i en stadig Strøm fra Havnebyens brogede og larmfyldte Gader over den duvende Pontonbro til Messebyen paa den modsatte Bred af Oka'en. Her mødes Rigdom og Pjalter, Handelsfyrster og Lazaroner, og det sociale Dybdeperspektiv er større end i de fleste andre russiske Byer

Alexej Peschkows Fader var Snedker og havde sit Arbejde hernede paa Volga-damperne, og han var kendt som en dygtig Arbejder. Men han blev ramt af Kolera og døde, da Alexej kun var fem Aar gammel. Kort Tid efter indgik Moderen nyt Ægteskab, og Drengen kom derfor i Pleje hos Bedsteforældrene.

Det var ikke nogen lys Barndom, Alexej fik i Bedsteforældrenes Hjem. Bedstefaderen var stejl og grusom, en ensom og skuffet Mand, der gav sin Skuffelse Luft i Skænderi og Brutalitet. Naar Tilværelsen gik ham imod, gennemprygledede han Drengen, saa denne flere Dage efter maatte ligge til Sengs. Voldsomme Skænderier mellem Bedstefaderen og hans to Sønner satte til Tider Huset paa den anden Ende. Brændevinen førte til vilde Orgier, til Eder og Slagsmaal Hver eneste Dag var en Kæde af giftige Udfald, af hadske Angreb, af evigt lurende Fjendskab.

Det eneste Lyspunkt i Tilværelsen var Bedstemoderen — Båbuschka. Denne gamle, krumbøjede Bedstemoder, der Dag ud og Dag ind overvandt alle Vanskeligheder med sit godmodige og overbærende Smil, forstod at fylde Drengens Fantasi med

Syner og Sagn. Hun fortalte ham Legenden om den hellige Guds Moder, om Fortidens Røvere og Trolde. Hun trøstede ham, naar Modgangen truede med at knuse alt; hun var Godhedens levendegjorte Skikkelse. »Hendes uegennyttige Kærlighed til alt Liv« — skriver Gorki — »gjorde mig rig og gav mig Fasthed og Kraft til Livets Kampe.«

Økonomisk gik det stadigt tilbage for Bedsteførældrene, og den Dag kom, da de maatte nøjes med en ussel Kælderejlighed. Båbuschka maatte ud med Tiggerposen, og Alexej blev sendt ud paa Gader og Stræder for at samle Pjalter, Papir og gammelt Jern, for om muligt ad den Vej at tjene et Par Skilling. Som saa mange andre Proletarbørn blev han af Tilværelseskampen tidligt tvunget til at stjæle. »Tyveri regnedes ikke i Forstaden for nogen Synd; det var god gammel Brug og næsten det eneste Middel, ved hvilket de halv nøgne Beboere her kunde friste Livet.«

Da Gorki var ni Aar gammel, kom han ud af Skolen, og han modtog aldrig senere nogen regelmæssig Skoleundervisning. Fra sit niende Aar ernærede han sig selv helt og holdent, ofte ved Hjælp af de mærkeligste Bestillinger. En Overgang var det Mening, at han skulde uddannes til Arkitekt, og han kom derfor i Lære hos en Bygningstegner; men hele Tegneundervisningen bestod deri, at han skurede Gulv, huggede Pindebrænde og iøvrigt var Stikirenddrenge for Mesters Kone. For at slippe bort fra det hensigtsløse Slid, flygtede han fra Arkitekten, og da han ikke turde vende tilbage til Bedstefaderen, tog han Plads som Opvasker paa en Volgadamper. Senere blev han Fuglefænger, en Bestilling, der førte ham ind i Skovene og den store Natur. I 1882 var han Medhjælper i et Værksted, hvor man fremstillede Helgebilleder, og i 1883—85 var han Opsynsmand ved de Nybygninger, der blev opført i Messebyen paa Oka's anden Bred. Han havde her den ikke helt taknemmelige Opgave at paase, at Tyverierne ikke oversteg et passende Omfang.

Under sit Livs brogede Omskiftelser blev det i stigende Grad en Lidenskab for ham: at fordybe sig i Bøgerne. Næst efter Båbuschkas Kærlighed var det disse Bøger, der gav ham den dybe, rolige Tillid til, at han ikke var alene i Verden og at han ikke vilde gaa til Grunde. I Bogens Vidundersyner fandt han Erstatning for Hverdagens bitre Lidelser. Bogen gjorde hans Verden større og kaldte uvilkaarligt paa Modstandskraften i ham.

For en Rubelseddel, som han stjal fra sin Moder, købte han H. C. Andersens Eventyr i to slidte Bind, og det frydede ham at læse Eventyret om »Nattergalen«. Og inden længe fik han — ofte paa mærkelige Maader — fat i de vesteuropæiske Skribenters Værker, Balzacs og Dickens Romaner, der fyldte hans fattige Tilværelse med Lys og Farver

Det var hans Drøm, at komme til at studere, og dette fantastiske Haab fik Næring af nogle Samtaler med en Student. Studenten opfordrede ham til at rejse til Kasan for dér at læse ved Universitetet. Gorki rejste til Kasan, men det var naturligvis umuligt for ham, den hjemløse Proletar og Autodidakt, at faa Adgang til den højere Undervisning. For at tjene det daglige Brød maatte han arbejde som Lastdrager paa Havnen, og her stiftede han Bekendtskab med »de Barfodede«, d. v. s. Vagabonder og Lazaroner og Folk, der levede af tilfældigt Sjøv. Han lærte at tænke med Proletarens Tanker, og ligesom »de Barfodede« stillede han sig i et fjendtligt Forhold til det borgerlige Samfund. Naar han ikke kunde finde Husly bag en Trappegang, maatte han gemme sig i en Kælder i Ruinen af et nedbrændt Hus. Her i Stanken af døde Katte og Hunde anstillede han da sine sørgmodige Betragtninger. »Denne Kælder blev« — skriver han — »et af mine Universiteter.«

Hans boglige Interesser førte ham sammen med en Klike af proletariske Studenter, der samledes i Derenkows »illegale« Bibliotek for at diskutere de radikale, anti-zaristiske Tanker, der var fremme i Tiden, og Gorki fik Lejlighed til at læse de af Zaren forbudte Bøger. En af de revolutionære Venner skaffede ham Ansættelse som Bager i et Kringlebageri, og selvom Arbejdet i Bageriet var at foretrække for de løse Forhold paa Havnen, var den 14 Timer lange Arbejdsdag i det ophedede og trange Lokale dog yderst anstrengende. Det kunde ikke hindres, at Tungsindet og Mismodet engang imellem sænkede sig kvælende over hans tilsyneladende formaalsløse Tilværelse.

Engang imellem, naar han deklamerede et Digt for sine Kammerater eller de i Fællesskab sang en af deres slaviske Folkeviser, kunde der ligesom blive lidt højere til Loftet; men Hverdagsvanerne lukkede sig igen omkring ham, det sløvende Slid knugede alle Tanker til Jorden, og den 12. December 1887 forsøgte han Selvmord, idet han sendte en Revolverkugle gennem Brystet. Kuglen slog igennem den ene Lunge, men ramte ikke Hjertet, og efter et langt Sygeleje kom han atter paa Benene

I de følgende Aar drog *han*, der intet havde at tabe, ud ad de russiske Landeveje. Som Vagabond fægtede han sig frem fra Landsby til Landsby, og engang imellem lykkedes det ham for kortere Tid at opnaa en Smule Arbejde. Han arbejdede i et Fiskerlaug i en kalmukisk Landsby, og snart efter var han Natvægter ved en Jernbane. Paa sin urolige Færd lærte han den russiske Almue at kende baade paa Retten og Vrangen. Han lærte at kende de Hundreder af Skæbner, der senere blev levendegjort i hans Værker om det russiske Folkedyb.

Medens han arbejdede ved Jernbaneværkstederne i Tiflis i 1892, fik han — ret tilfældigt — optaget en Fortælling, som han lige saa tilfældigt havde skrevet, i Dag-

bladet »Kawkaz«. Fortællingen hed »Makar Tschudra« og findes nu i den Samling Fortællinger, der paa Dansk hedder »Fra Stepperne«.

Det er en romantisk Fortælling om Zigeunerkærlighed, et russisk Folkesagn, der godt kunde have været fortalt af gamle Båbuschka. Dette første Vidnesbyrd om hans rige Begavelse blev vel modtaget, og i de følgende Aar nedskrev Gorki en lang Række Fortællinger paa Basis af sine Erindringer. Hans ejendommelige Formbegavelse og forbløffende sproglige Geni lagde sig for Dagen i de allerførste Forsøg, og Nisnij Nowgorod-Forfatteren Korolenko, der tidligt havde Syn for Gorkis Kunstner-Evner, hjalp sin unge Ven over Begyndertidens værste Kvaler ved at skaffe hans Frembringelser optaget i Ruslands førende Tidsskrifter.

I 1897 udkom hans første Bog, og den gjorde ham med eet Slag berømt, saa han i den offentlige Mening blev anbragt Side om Side med Leo Tolstoy. Allerede Aaret efter, da han var 30 Aar gammel, befandt han sig paa Berømmelsens Tinder som en over hele Europa kendt Skribent. Alene i Rusland udkom han første Smaaabøger i 100,000 Eksemplarer — noget indtil da ukendt i Boghandelens Historie.

Hvorledes er nu Indholdet af Gorkis Proletar-Fortællinger? De handler om Livet blandt »de Barfodede«, der er berøvet enhver Mulighed for at skabe sig en menneskeværdig Eksistens. De stinkende Baggardes Menneskevæsener, Knejpens larmende, fordrukne Stambæster, Pramkarlene paa Floden og Tiggerne paa den endeløse Steppe er gengivet med en saadan billedformende Kraft, at man næsten lugter Smudset fra deres Pjalter. Af Virkelighedens grove, haandgribelige Stof er disse Lidelsens Skikkelser formet. Deres Bekendelser er Livets egen Tale; deres Kamp for Eksistensen er som en uartikuleret Anklage mod det Samfund, der har vraget deres Kræfter.

For fuldt at forstaa disse Karakterer maa man ikke glemme de særegne russiske Forhold. Den russiske Almuesmand er Fatalist. Alt for ofte forsumper han i Mismod og Selvanklager, og det hænger sammen med de stillestaaende sociale Tilstande. Gang paa Gang fortæller Gorki om den kvælende Kedsomhed, der til Tider gør Livet uudholdeligt. Mennesket er bundet til den evige Gentagelse af de triste og tunge Vane-tanker Et uendeligt Tungsind aabenbarer sig i den slaviske Folkevise, der næsten altid lader Glemselen og Ensomheden faa det sidste Ord

Konowaloff siger i Fortællingen af samme Navn: »Hvad er jeg? Barbenet, halvnøgen — en Drukkenbolt, som har gaaet meget ondt igennem. Mit Liv er uden nogensomhelst Berettigelse. Hvorfor er jeg til her paa Jorden, og hvem har mig nødig, naar man rigtig skal se efter? Jeg ejer ikke min egen Krog, har ingen Kone eller Børn — og ikke engang Lyst til nogen af Delene. — Jeg lever og sørger og over hvad? Det ved jeg ikke. Det er, som om min Moder har bragt mig til Verden blottet

for alt det, som andre Mennesker er i Besiddelse af og først og fremmest trænger til. Der er ingen Ting inden i mig. — Hvordan skal jeg forklare det? Jeg mangler Gnisten i Sjælen — Energien noget mangler jeg — det er sikkert. Kan du forstå det? Naa, og saa lever jeg og søger efter dette »noget«, men hvad det er for noget, det ved jeg ikke.«

Naar Mismodet bliver alt for knugende, søger Russeren at sønderflænge Tilværelsen i vild Desperation. Saa forfalder han til Grusomhed og larmende Lystighed. Maxim Gorki skriver et Sted: »Lystigheden hos os lever aldrig fuldtud og aldrig for sin egen Skyld, den maa kunstig hentes frem fra sit Skjul som et Middel til at mildne den kvælende russiske Kedsomhed. Denne skjulte Lystighed, der ikke lever, fordi den netop vil leve, men først maa hentes frem af Tristhedens dybe Gemme, har noget mistænkeligt, noget skæbnsvangert ved sig Kun alt for ofte slaar denne russiske Lystighed over i det vilde, grusomme Drama. Den er som et Menneske, der drejer sig i Dansen for at stryge sine Lænker af sig — og pludselig, jaget af Dyret i sig, styrter løs paa alle, sønderrivende, flængende, myrdende alt, hvad der stiller sig i Vejen.«

En dybere Karakteristik af den russiske Almuesjæl er det næppe muligt at give. I Russeren kæmper Drøm og Desperation om Herredømmet.

Er der da ingen Solidaritet blandt de fattige? Er der intet Kammeratskab, der kan løfte og højne? Der er kun de allersvageste Antydninger i Gorkis Fortællinger fra denne Periode. I Almindelighed gælder dér, at Individ kæmper mod Individ. »For at gaa sejrrig ud af Livet maa Mennesket enten have en særlig god Forstand — eller et Vilddyrs Hjerte,« siger en Vagabond i hans Fortælling »Vennerne«. »Et godt Menneske gaar alle løs paa som Hunde paa en syg Kat,« hedder det andet Sted. Den fælles Nød kan for en Tid forene, men saa snart der er en Mulighed for at erobre en Chance paa andres Bekostning, er det den hensynsløse Vilje, der fører Spillet, og det Anarki, der er det herskende i Samfundets øverste Lag, viser sig ogsaa i al sin ødelæggende Gru i Proletariatet.

I det store Social-Drama »Natasylet« har Gorki gengivet hele denne Lidelsens og Haabløshedens Verden

— I Slutningen af Halvfemserne sluttede Gorki sig nærmere til den revolutionære Bevægelse, og fra nu af er det muligt at skildre hans Liv paa Grundlag af det hemmelige Politis Protokoller. Den 6. Maj 1898 blev han uventet fængslet i sit Hjem i Nisnij Nowgorod og som Fange ført den to Tusind Verst lange Vej til Tiflis, hvor han blev stillet for Forhørsdommeren. Det viste sig ved nærmere Undersøgelse, at den eneste Forbrydelse, han havde begaaet, var at starte en Studiekreds for kulturelt Selvarbejde, og han blev løsladt efter et Par Maaneders Forløb. I 1899 tilsluttede

han sig det socialdemokratiske Parti, og fra denne Tid spores en stigende Oprørstone i hans Værker. Som praktisk social Organisator indsamlede han i sin Fødeby Penge-midler til bedre Undervisningsmateriale i Skolerne, og han organiserede en storslaet Julefest for de smaa Børn. Tusinde Børn modtog Klæder og andre praktiske Gaver.

— Den 17. Marts 1901 fandt en Studenterdemonstration Sted foran Kasaner-Katedralen i Petersborg, men Demonstrationen blev knust i Blod af Kosakkerne. For-bitret over denne grænseløse Brutalitet skrev Maxim Gorki sit Digt: »Sangen om Storm-fuglen«, der er et af de mest magtfulde Revolutionsdigte i den russiske Litteratur. Den Storm, der nærmer sig med Torden og Lynild, er et Symbol paa selve det sociale Op-gør, og Stormfuglen skriger hen over det stormpiskede Hav: »Ras kun, Stormvind, ras kun — mægtigere, vildere!«

Under den russisk-japanske Krig kom den første Revolution til Udbrud. Den 22. Januar 1905 gik over i Historien som »den blodige Søndag«. Paa den Dag blev fredelige Bønder og Arbejdere skudt ned i Petersborgs Gader, og Gorki skrev om denne Begivenhed en Pjece, der skulde tilstilles Offentligheden. Han blev imidlertid fængslet og indsat i den berygtede Peter-Paul Fæstning, og først da en Tuberkulose, som han i nogle Aar havde lidt under, medførte Blodspytninger, blev han løsladt mod en Kau-tion af 10,000 Rubler.

I Peter-Paul-Fængslet skrev han sit Skuespil »Lysets Børn« og gjorde iøvrigt hvad han kunde for at tilføre de Revolutionære nyt Mod. Da Revolte-Bevægelsen efter-haanden ebbede ud, forlod han (i Januar 1906) Rusland og gennemførte i Vest-europa og Amerika en voldsom anti-zaristisk Propaganda. Navnlig vendte han sig med Haan mod det Frankrig, der med store Pengelaan bidrog til at styrke Zarens Under-trykkelses-Regimente.

Fra 1906 til 1913 opholdt han sig paa den italienske Ø Capri, ikke mindst af Hensyn til sit af Tuberkulosen hærgede Helbred. Og her skrev han en lang Række Romaner, der direkte tog Stilling i den sociale Kamp. Af Værkerne fra denne hans anden Periode maa især nævnes Romanen »Moderen«, der desværre ikke er oversat til Dansk, skønt den indtager en central Stilling i den sociale Verdenslitteratur. Til Gen-gæld er der sikkert mange, der mindes den Filmatisering, der for ikke saa længe siden blev fremvist i danske Billedteatre. (Filmen ejes nu af A. O. F.)

Fælles for denne Periodes digteriske Produktion er en lysere Tro paa Proletariatets Muligheder. Frigørelsen er i Sigte. Og selvom Arbejderne endnu nagles til Virke-lighedens Marterpæl, er der dog et Haab om nyt Liv og nye Tider . . .

Saa kom Verdenskrigen i 1914, og dermed var Zardømmets Skæbne beseglet. I 1917 udbrød Revolutionen, og Maxim Gorki blev saa at sige Revolutionens kulturelle

Organisator. Under Krigen havde han i en Artikel-Række paapeget, at Ruslands militære Nederlag var den eneste Vej til Befrielse for de russiske Masser, og straks efter Sammenstyrningen tog han alvorligt fat paa at lede nye befrugtende Kulturstrømninger ind over Folket. Han grundede et Oplysningsforbund under Navnet »Kultur og Frihed«, og i 1919 blev han Formand for en Kommission, der skulde arbejde for en Forbedring af de intellektuelles Kaar. Han startede det store Forlag »Verdenslitteratur«, der havde til Opgave at bringe det jævne Folk i Forbindelse med Europas bedste litterære Frembringelser. Naar saa mange værdifulde kunstneriske og intellektuelle Kræfter blev skaanet for Undergang, skyldtes det ikke mindst Gorkis Indgriben, ligesom han af al Evne arbejdede for at bevare Fortidens Kulturskatte for Fremtidens Rusland

Allerede før Krigen stod han Lenin meget nær, og endnu nærmere kom de hinanden i disse vanskelige Aar. Den bedste Karakteristik, der nogensinde er givet af Mennesket og Arbejderen Lenin, er den, som Gorki har skrevet.

Fra denne tredie Periode i hans Kunstnerbane stammer den store selvbiografiske Skildring, der utvivlsomt er Gorkis ypperste Bidrag til Verdenslitteraturen. Det er mere end en Selvschildring. Det er en Levendegørelse af hele det før-industrielle Rusland. I dette Værk har de stridende Kræfter naaet den store Harmoni. Realismens Gru og Forhaabningens lyse Toner har indgaaet den vidunderligste Forbindelse, saa man synes, at *det hele Rusland* bliver kunstnerisk frigjort i denne Monumental-Schildring. Det enkelte Menneske, der rammes af Kunstnerens Søge-lys, er ikke blot et enkelt Individ, men

Maxim Gorki.

Typen paa et helt Folkelag ...

Med den største Interesse følger man Gorkis bugtede Livsløb, og man synes til Slut, at hans sejrige Kamp er hele det russiske Folks Sejr. Man føler, at Gorki ikke er den straalende Undtagelse, men at der netop i Folke- dybet gemmes de mægtigste menneskelige Muligheder, de rigeste kulturelle Betingelser ...

TIL MINE MORDERE!

A F P H I L I P P S C H E I D E M A N N

Den nationalsocialistiske Bevægelse har paa ny bragt Lidenskaberne i Kog i Tyskland. Voldshandlinger mod politiske Modstandere hører til Dagens Orden.

Denne Tilstand gør paa ny nedenstaaende, som P h. S c h e i d e m a n n under Krigen offentliggjorde i »Vorwärts« som et aabent Brev: »Til mine Mordere!« aktuelt. Trods den ironiserende Tone, drejer det sig om dybt alvorlige Ting. Det har de tre Attentater, der er forøvet mod Scheidemann, vist tydeligt nok.

L ivets ublandede Glæde blev ingen kvindeføds Lod, var han saa end den muntere Svirebroder ved Livets Spunshul, som Rabelais eller Balzac har sagt det saa smukt.

Saadan holdt jeg for nogen Tid siden en Tale i Rigsdagen, med hvilken jeg selv som sædvanlig bagefter var meget utilfreds. En Præst skrev imidlertid til mig: »De har talt gyldne Ord, saa smukke og sande, at jeg har læst dem højt for min Menighed ved Gudstjenesten.« Men en anden Mand skrev til mig om den samme Tale: »Hvor mange Penge har du faaet for den af Englænderne, elendige Forrædder?«

Saadan er det altid gaaet mig. Hvor den ene ser en Ugle, ser den anden en Nattergal.

»Endelig engang energiske Ord, som utallige Millioner giver Dem begejstret Tilslutning til« — skrev en Officer til mig. »De skamløse Karl, De Landsforrædder. Læs hoslagte Artikel fra »Deutsche Tageszeitung!« hed det i et Brev fra en Embedsmand om den samme Tale.

Saa blev der sendt mig et Nummer af »Temesvarer Zeitung«, hvor der med Kæmpebogstaver stod at læse, at jeg var blevet arresteret, overbevist om Landsforrædderi, bestukket af Englænderne. Det havde staaet i »Deutsche Tageszeitung«. Mellem os, det var sandt — at »Deutsche Tageszeitung« havde skrevet saadan noget. Meddelelsen selv var ikke rigtig, for hidtil har jeg baaret mig saa forsigtigt ad, at jeg ikke er blevet snuppet, naar Englænderne og Franskændene, Italienerne og Amerikanerne har udbetalt mig deres Punds-, Franc-, Lire- og Dollarsedler.

Bolschevikerne har ganske vist ladet Hr. Radek-Sobelzohn forkynde, at de ikke vil sidde ved samme Bord som jeg, for jeg er tysk Regeringssocialist. Men i de tyske Berliner Blade har der Gang paa Gang staaet, at jeg i København og Stockholm lagde de sorteste Planer mod mit Fædreland sammen med Bolschevikerne.

Meffert: Facismens »aandelige« Vaaben.

Kunstnere og Videnskabsmænd af første Rang skrev til mig, at jeg under ingen Omstændigheder maatte fravige den Linie, jeg og mine Partifæller fulgte — intet virkeligt dannet Menneske kunde bestride, at vor Vej var den eneste, der kunde føre til en Forstaaelsfred. Med samme Post fik jeg indlagt i et Bundt nationalistiske Flyveskrifter et Brev, hvis Afsender forklarede mig, at »kun Idioter kunde bære sig ad paa den Maade, jeg gjorde.«

En katolsk Feltpræst vilde efter Krigen opgive sit Embede for aabenlyst at kunne slutte sig til mig. En Kaptajn opfordrede mig til endnu større Skarphed i Kampen mod Anneksionisterne og de Reaktionære.

Brevene hobede sig op i saadanne Dynger, at jeg ikke mere kunde overkomme at læse dem. Det tog for lang Tid; efterhaanden begyndte de ogsaa at kede mig. Der var altid en halv Snes Stykker, der roste og priste mig, og lige saa mange, som gav mig sort paa hvidt for, at jeg var et nederdrægtigt Subjekt.

I nogen Tid har jeg imidlertid samlet paa en Specialitet: Breve, hvori man trækker Dolke eller lader Revolvere knalde. Mine ærede Modstandere af forskellige Retninger er blevet træt af den prosaiske Tone. De har opgivet Haabet om at kunne forbedre mig, kunne trække mig tilvenstre eller tilhøjre, skubbe mig fremad eller tilbage. Nu kræver de mit unge Liv. Bortset fra spredte tidligere Tilfælde, løber Breve, hvori man truer mig med Dolk og Revolver, ind i Dynger, siden den Dag, den kristelig-konservative »Kreuzzeitung« krævede mit Blod. Jeg citerer nogle Breve, som jeg nød til Surrogatkaffen i Morges i Stedet for de manglende Sukker- og Flødesurrogater.

- 1) »Blodhund! Du forlænger Krigen! Hvormange engelske Penge er du blevet smurt med?« — Derpaa kommer en Trusel med Dolk.
- 2) »Kuglerne ligger klar til dig og dine Partifæller! Du falder Regeringen i Ryggen. Gør op med din Svinesjæl!«
- 3) »Du stemmer endnu engang for Krigsbevillingerne! Har du Skyklapper for Øjnene? — Du skal blive slaadet ned!«
- 4) »Du elendige Skurk, du gemene Forrædder. Du har igen været hos Rigskansleren for at forraade os Arbejdere.« — Herefter bliver jeg truet med Forskærerkniven.
- 5) De er mod Anneksioner? De vil ikke have, at vi tager Longwy og Briey? Tag Dem i Agt! Hvis De fortsat tager Ordet for en Opgivelses-, en Bankerotfred, skal vi slaa Dem ned som en gal Hund, inden De bringer os alle i Ulykke.«
- 6) Vi vil have Belgien, og det er du imod. Derved forlænger du Krigen. Jeg sværger ved Gud, at jeg skal dræbe dig med koldt Blod, din elendige Pjalt, hvis vi ikke har faaet Fred til Sommer. Din Ven, Jaurès blev uskyldig myrdet, men dit sorte Blod vil komme til at flyde med Rette. Jeg skal nok træffe dig med min jernhaarde Næve, din Pjalt.«
- 7) »Hvad betaler England dig for dit Landsforrædderi, du skændige Slyngel! Til Galgen med dig!«

- 8) Du kgl. Socialdemokrat! Elendige Skurk, Arbejderforrædder!«. Saa følger en Henvisning til en ladt Revolver.
- 9) En Rhinländer, p. t. i Fürstenwalde, skriver: »Skønt katolsk, har jeg ved Omvalg mellem Centrum og Socialdemokratiet altid stemt paa det sidste som det mindste Onde. Det fortryder jeg nu! Deres Skæbne skal fuldbyrde sig, hvis De prøver at berede Regeringen nye Vanskeligheder. Fra i Morgen opholder jeg mig i Hovedstaden for at holde Øje med Dem. Jeg er en god Skytte og har som Jæger aldrig forfejlet mit Maal. De bliver ikke advaret paany!«

Enhver uhildet Læser maa indrømme, at jeg befinder mig i en temmelig vanskelig Situation. Hvis jeg ikke virker for Anneksionen af Lonwy og Briey, bliver jeg slaaget ned som en gal Hund. Men hvis jeg forlænger Krigen, til vi har erobret disse Byer, saadan at den varer Sommeren over, gør man det af med mig med koldt Blod eller med jernhaard Næve. Stemmer jeg for Krigsbevillingerne, bliver jeg slaaget ihjel, laver jeg Regeringen Vanskeligheder, skal jeg til Galgen.

Jeg kan altsaa gøre, hvad jeg vil; det er ude med mit Liv. Det er jeg ked af, for jeg havde saadan glædet mig til det Æg, som jeg kan faa paa mit Ægkort om tre Uger. Hvor skulde jeg have nydt det — hvis det ikke var raaddent, som det jeg nær havde spist for tre Uger siden.

Til de højtærede Mordere, der vil befri Verden for mig Afskum, retter jeg kun nogle beskedne Henstillinger:

Lad være med at stikke mig i Halsen, for der er jeg saa kilden. Desuden virker en blodpletet Flip uæstetisk. Da det er saa knap med Cigarer, beder jeg Dem ved Forsøg paa at dolke mig undgaa venstre Brystlomme, for der har jeg mit Cigaretui. Endelig beder jeg mine højtærede Mordere tage Hensyn til mit Tøj, lad være at gennemhulle det, for jeg har intet Rationeringskort, jeg kan faa noget nyt paa.

Ganske særlig taknemlig vil jeg være d'Herrer, hvis De vil lade mig min Død vide en Dag i Forvejen, saa jeg kan drikke et Afskedsglas med mine Venner!

Oversat af Ib Kolbjørn.

JACOB PALUDAN

AF HØJSKOLELÆRER HAGMUND HANSEN

I.

Blandt det sidste tiaars unge, danske digtere er Jacob Paludan den, der tydeligst og skarpest viste sit eget ansigt. Medens hans jævnaldrende endnu levede i den overstadighedens jubel, der dels var frembragt af de første efterkrigsaars gyldne strøm over landet, dels var et forsøg paa kunstigt at glemme det, der var sket i aarene forud, et forsøg paa at leve nuet fuldt ud, skildrende det i alle festfarvers glødende pragt, blev det Paludans opgave at rette sit søgelys baade mod det, der var sket, og mod det, der kunde komme, det samfund, der vilde fremstaa efter krigens ragnarok. Fællernes jublende, »livsbejaende« hymner til lokomotiver, bladkiosker, gadens asfalt og sydhavets sære ord var ham ikke nok. Der er efter Paludans mening ikke nogen virkelighed bag digternes lovsang til farten og tingene. »Der sidder et par digtere paa kafé og skriver fartens epos. Digtere sidder gerne i en lun kro og priser det, de ikke er med til, men trods rytmerne ser man ikke nogen nævneværdig henrykkelse hos de farende. Gør lokomotivførere eller chauffører indtryk af at bæres oppe af en stærkere livsfølelse end andre? Men digterne ligger hen over skrivebordet og finder ud af, at saaledes er det: Fartens aarhundrede, aah, aah, skinnerne, hjulene, frem, frem.« Den personlige adresse i dette er tydelig nok, og det samme gælder i dette citat: »Helstad er gæst paa geheimeraadens handelsflaade for et halvt aar, og lad os nu høre op med de idelige hug til pengemagten! Den er godsindet og tillader endnu lidt kunst, den endog opmuntrer kunsten, naar den holder sig pæn og nydelig. Helstad er dens gyldige repræsentant; han tager, hvad der bydes ham og burde ikke dadles. Der er i Norge en digter over al maade. Han lærte i sin ungdom livet at kende fra den raa og uelskverdige side, ved arbejde paa prærierne og som sporvognskonduktør i Chicago. Men

Helstad kender kun smudset som turist og sliddet som tilskuer, deraf de æterlette vers. Der døde fornylig en digtergigant i Sverige, hans kundskabstørst spændte fra kemi til kinesisk. Helstad er ukendt med denne art tørst og befinder sig vel i vankundighed, thi han har, hvad han behøver inden i sig, aah, aah! Der staar stor respekt om Helstad ombord, han er vort lyriske haab; og naar han har sat sig for sig selv med de hvide tennisben overkors og skruet fyldepenen sammen, hedder det med rette: Træd varsomt i dækket — han digter!« Digterne forsømmer netop ved alt dette deres egentlige opgave: »De burde plante eukalyptustræer i febersamfundet, i stedet knalder de med den lange pisk til tempoet. De skulde være saltet og kulsyren i dejgen, de skulde skænke vin og ikke kaffe, i stedet laver de melodisk rindende vers og romaner om ekspeditricers succes.« Kunsten har andet formaal. »Kunsten har dvaletid nu, og smaa lus spotter den slumrende løve. Men dens tid vil igen komme, den vil vise, at den ikke er luksus, men menneskets adelsbrev trods sindrigt indrettede krudtfabrikker. Den er større end nogen skyskraber, og den er det eneste, der lader os føle, at vi færdes i lys, vi gaar i sol. To verslinier kan løfte et liv over i et andet leje, en skulptur kan tænde en længsel, der først slukkes med døden.« Det, der kendetegner den sande kunst — og den sande kunst er netop en utilfredsstillet længsel, et uopfyldt savn, en higen mod at naa en harmoni og en skønhed — der ligger hinsides hverdagen og de haandgribelige ting. »En kunstner har lov til at være utro mod alt, kun ikke mod den neurose, gud slog ham med. Den sande kunst skal virke paa menneskenes sind, saa de løftes op over hverdagen og dagens jag, udvides og beroliges i ædel livsglæde eller dyb, dulmende sorg. Kunsten rakt os af ukendte hænder, gav os at udtrykke, at her er mørkt, og at vi længes«. Fordi Paludans samtidige har besunget det »hæsblæsende jag, der ikke gælder lykken selv, men dens surrogater«, vender han sig mod dem med spot og haan. I stedet for at modarbejde tidens udvendige materialisme har de lovprist den. De har gjort digtningen overfladisk og udvortes, smittet den med sensation og journalistik. Nutidens digtere som nutidens mennesker er for nøjsomme i begæret, for let tilfredsstillede i ønskerne, for fattige paa idealer. Vor tid er blevet »et dystert aarhundrede, hvor hver dag banker paa med et nyt bundt arbejdstimer og ellers ingen ting. Og i et dystert aarhundrede flyver dagene af sted, fordi ingen lever dem tilbunds. Ingen kan eller tør fordybe sig. Man sidder i et festligt lag, det er endnu tidligt, da lister en havgus sig ind over selskabet: Morgendagen! Evnen og viljen til hengivelse i stemningen gaar tabt, i smug ser man paa klokken, kalkulerer hvornaar man kan være hjemme og hvormange af søvnens dyre timer, der kan reddes.«

Grundene til at tiden og samfundet er blevet saaledes og drives endnu stærkere til udvikling i denne retning, finder Paludan i tre ting: verdenskrigen, amerikanismen

(kapitalismen) og feminismen, og om disse begivenheder og bevægelser kredser han uafbrudt. I bogen »Søgelys« er Hugo Fahlen typen paa den ungdom, som krigen har ødelagt sjæleligt: nedbrudte nerver, hvileløshed, uarbejdsdygtighed, saa han til sidst drives ud i forbrydelsen, tvivl nærer han om alle menneskelige værdier, om fornuft og retfærdighed i verdensordningen. »Thi saaledes har gud elsket verden, at han gav den fabrikker og fattigkaserne, kulminer, skyttegrave og eksplosioner.« For ham var menneskene kun protoplasmahobe med egenbevægelser, med livsytringer, i hvilke gedigen og uhelbredelig dumhed var den væsentlige drivfjeder. Hver dumhed, som kunde gøres igen, vilde blive gjort, og en del ny vilde komme til, melde sig som naturlige idékoblinger og hurtigt bringes til udførelse. Han havde faaet det nye verdensbillede saa uudsletteligt indbrændt, at bøger, aviser og folks samtale for ham kun var som en mumlen af mumierne i British Museum. Han vejrede løgn i alt, hvad der blev sagt og skrevet, og bag løggen, mente han, stod pengemagten. Den var det, der hidsede til krig og stemte til fred, jog til arbejde og dikerede hvil. Den var det, der bag tusind troværdige ansigters maske dirigerede menigmand, den var det, der fyrede under gryden, saa den kogte nøjagtig som den skulde. Den ny verdens kendetegn er de stærkeres egoistiske udnyttelse af de svage, kønnenes brutale begær, de riges tomhed og de fattiges elendighed. Men baade Fahlen og de andre trætte slagsbrødre ved fronten havde i slagenes pauser drømt om noget andet, noget om broderhaanden, forstaaelsen, tolerancen. Deres hjerter havde ikke rummet noget had til dem, de kæmpede imod, men til dem, der havde sat det i scene, til den anden haand, bankierhaanden med checkhæftet. Og da disse slagmarkens folk kom hjem igen, mange iturevne, blinde, mange som espeløv, havde det været dem en haard eftertørn at opdage, at deres drømme var der ingen plads for i livet. Deres ofre var forgæves. Verden troede ikke paa broderhaanden, men paa den anden, og kønt taltes der om, at forstaaelse var jo et smukt maal, men uden »sund« økonomisk baggrund nytter det ikke med disse utopier. De kom hjem disse krudtslammede svende og fik at vide, at broderhaanden var spedalsk, men i den anden kunde de trygt lægge deres drømme og verdens fremtid. Ungdommen var blevet koldt merkantil, slesk for en tokrone, dens helte var de praktiske foregangsmænd. Fahlen har mistet troen paa alt. Hans tanker er haan. »Hvordan er gud, og hvordan har han elsket verden? Han lod sig bruge til at varetage de kæmpendes interesser. Han var usynlig til stede i franskmændenes rækker, selv franskmænd til fingerspidserne; og ved tyskernes front opmanede han sine tro og eneste undersaatte til at holde ud, tysk var han i tanke og sind, kejseren var endda hans fortrolige og raadgiver. Men mon han ikke paa samme tid var mand for at holde

et hemmeligt konsilium med den knælende ærkebisp af Canterbury? For England holdt han inderst inde med, England er jo guds frygts og uselvskheds uforskyldt hellige nation!« Maaske sov gud, og jo mere han sov, jo mørkere verden blev, desmere fart kom der i religionen. Mennesket er jo ikke i udpræget grad et ræsonnerende væsen, af meningsløsheden og mest den bevæges det dybt og taknemmeligt.

I alle sine bøger: »De vestlige Veje«, »Søgelys«, »Fugle omkring Fyret« og »Markerne modnes«, fører Paludan sin kamp mod amerikanismen, aanden fra vest. Sidste trediedel af »De vestlige Veje« er en fordømmende kritik af det moderne Amerika. Musikeren Bjørn Egede er kun kritikerens talerør. I »Søgelys« hævder Fahlen, at »amerikanismen, som i det udvortes bærer en vis friskhed til skue, farlig for ubefæstede sjæle, i virkeligheden betyder reduktion af det menneskelige til det absolutte lavmaal.« I »Markerne modnes« tales om »den pjattede, kønsløse tone, der er det ny Amerikas gave til verden.« Egede spotter den ny, amerikanske, praktiske millionærmoral, der kan udtrykkes saaledes: »Man skal tage tingene med humør. Lykken ligger slet ikke i at have mange penge, tværtimod, penge er egentlig til besvær, saa man skal ikke misunde de stakkels rige.« Han spekulerer over, hvad frihed egentlig er: »Det første, jeg saa, da jeg kom til havnen, var et skilt: Rygning forbudt. Senere læste jeg, at spytning kostede 500 dollars i bøde, et aars fængsel eller begge dele. Saa blev det forbudt at eje en revolver, saa at drikke. Nu staar vel tobakken for tur. Ser man nøje paa frihedsstatuen, kan man ikke undgaa at bemærke, at den begynder at faa et ironisk træk om munden.« Han haaner forbudet, fordi man ikke kan bygge byer som de amerikanske og saa fratage menneskene midlerne til at holde dem ud. Naar man byder mennesker slavekaar, maa man ikke berøve dem stimulanserne. Det amerikanske forlystelsesliv synes ham forgyldt, men renlig elendighed, pjat og mekanisk musik. Det staar den, der vil more sig, frit for at sætte sig overskrævs paa en hvidmalet gris i en festlig svingende karussel; han kan vove en dyst med et rullende fortov, bane sig vej gennem en roterende tønde; han kan kure ned ad et skraaplan og bør da brøle af latter. Er han træt, kan han suge en icecreamsoda til sig gennem et straarør, og med den i hovedet kan han igen give sig i lag med forhindringerne. Morer han sig saa ikke, ja, saa ved han ikke, hvori livsens rette morskab bestaar; saa kan han gaa hjem med hvad han har faaet og tænke over det. Livsglæden findes ikke i dette. Menneskene gaar omkring med stille, forsigtige miner. Mændene, der har kendt de glade dage før stimulansernes afskaffelse, gaar og kæler for de dyrebare minder. Kun de ganske unge, der aldrig har kendt andet, formaar at give sig hen i legepladsens glæder; og de fleste unge piger siger ikke nej til en svingom med grisen, naar de har bragt humøret tilvejs med lidt limonade. »Men menneskene maa ikke forvænnnes. Vi

skal have gode soldater til den næste gaskrig og villige arbejdere for trusterne, stærke kvinder til at tage mændenes pladser i de ledigblevne stillinger. Dette land vil aldrig fostre en Beethoven; det vil fostre legioner af duelige bogholdere.«

Den herskende klasse, millionærerne, vil det saaledes. Det er dem, der »holder« folket. En hest arbejder bedst i god foderstand. Menneskene forvandles af trusterne til ekspedienter. Har nogen vind i sejlene, kommer der en dag en mand fra den nærmeste trust og køber ham ud. Naar trusterne er godt indarbejdet, fastsætter de alle priser; det nytter ikke at kny. Millionærerne tjener. Menigmand hypnotiseres af reklamen til at købe, hvad somme folk vil, han skal købe. Den, der aar ud og aar ind har raad til at spigre sit vaas op paa hveranden gavl, sejrer. Millionærerne sejrer. En lille kontraktion i pengemarkedet er nok til at sende tusinder paa gaden som arbejdsløse. De fryser hyppigt ihjel om vinteren, men hvad. Hvert syvende aar sker katastrofen. Folk bliver som vilde dyr, gaar ind i forretningerne og tilbyder at arbejde for det halve af, hvad de allerede ansatte faar. En behændig operation, der bringer pengenes købeevne i vejret. Millionærerne tjener. Hvem ejer pressen? Hvem vælger præsidenten? Millionærerne! Der findes i Amerika en »sund«, middelalderlig tro paa helvede i ordets strengeste betydning. Denne bevægelse fortjener millionærernes støtte. Den lærer menneskene resignation og fortrøstning. De fromme finder fred ved tanken om de høje varmegrader, der venter de vantro. De gør aldrig oprør mod det bestaaende. Mod hvem specielt? Snakker nogen letsindigt, venter der ham en rolig celle paa Sing-Sing. Griber nogen i retfærdig harme til øksen, saa mindes han i sidste øjeblik den elektriske stol og opgiver sit forsæt. Øverst i det amerikanske samfunds bygning staar stolen. Den er garantien. Den kaster en slagskygge af skræk om sig. Hver dag sidder der mennesker og venter paa at faa lynet sluppet løs i kroppen, de sidder med stive øjne og ser deres kammerater blive ført ned gennem gangen og ind i værelset. De kryber rundt paa alle fire som dyr og flænger i panelet. Men det sker altsammen bag fængslets beskyttende mure, paa hvilke skarpskytter sidder med ventende rifler. Anarki er den ny verden lykkelig fri for. Politiets stave slaar haardt. Hvis interesser skal politiet i synderlighed beskytte? Hvis huse paa Fifth Avenue er bevogtet dag og nat af detektiver? Hvis skyld er det, at verden aldrig bliver fri for krig? Hvem spiller »Stars and stripes« i det psykologisk rigtige øjeblik? »Men vi er ved en periodes afslutning. Vi maa begynde forfra, luften er fuld af planer og løfter. Folket orker ikke mere af den gamle tønne. Det lukker øjnene for ikke at generes af flere reklameindfald. Menneskene er udmattede og tror ikke mere paa deres egen styrke. Man lovede os paradiset efter krigen. Vi fik helvede. Avisen skriver i dag en god, letfattelig artikel om giftgas. Vi skal have god, langsomt dræbende giftgas i vor næste krig. Den skal

ætte munden og øjnene, flænge slimhinderne paa mennesker og dyr. Den skal gøre dem blinde og vanvittige, som den ikke dræber. Hvilken verden menneskene dog har indrettet til sig selv! Herre, hvor længe lader du dig spotte.« Fahlen tegner et billede af det samfund, der ogsaa herhjemme vil blive resultatet af amerikanismens sejr: »Europa har levet højt paa ideer. Men det er forbi. Det gaar for øjeblikket mod sammenbrud; men jeg tænker, kapitalen vil træde hjælpende til. Saa er det bare renterne, folket skal betale. De kan kun betales ved lang arbejdstid, totalafholdenhed, sparsommelighed. Europa vil blive en arbejdsanstalt med begrænset frihed og ubegrænset middelmaadighed. Vi vil faa vort lille Amerika her, et roligt arbejdende samfund, kontrolleret af en Morgan hist, en Rockefeller her. Et par digtere vil faa lov at skrive lette og optimistiske ting som i Amerika. En biograf paa hvert hjørne ruller billeder frem, i hvilke det unge par efter mildt bevægende vanskeligheder finder hinanden og bygger en fordringsløs, men betrygget treværelserstilværelse op, mens skurken, der i en forfærdelig kafferus har søgt at plyndre et pengeskab, pludselig ser et billede af sin gamle mor med løftet pegefinger, hvorefter han kaster dirk og revolver i havnen, og af en medføhlende kapitalist, der uset har fulgt optrinnet, anbringes i en underordnet, men tilfredsstillende ekspedientplads. Saa kommer endelig den store ro til menneskene.« »Amerika interesserer mig. Det viser mig, at kapitalens samfund kvæler al storhed undtagen den, der bestaar i at oprette handelshuse og arbejderbyer med egne kirker, biblioteker og badeanstalter. Jeg føler det som en personlig skræk, at menneskene bliver ringe. Det forringer en selv. Det betyder, at gud har vendt sig bort. Jeg frygter tyranner, men de kan dog have storsindethed. Jeg gyser for kong Almindelighed. Han beskærer menneskene, og han skærer altid det værdifuldeste bort. Men ufrihed er helvede. I Amerika hersker ufrihed. Der staar en dame med en lygte paa New Yorks red. Det er verdens ejendommeligste gravmonument. Derunder hviler friheden.«

I feminismen, kvindedyrkelsen (import fra Amerika?) ser Paludan den tredie, store fare for det fremtidige samfund. Det er ganske utvivlsomt, at han i sine angreb mange gange skyder langt over maalet, selv om man maa indrømme, at han ogsaa siger mange gode og rigtige ting. Tit tager dog forbitrelsen magten fra ham, og han udslynger paastande, der kun kan kaldes urimelige. I Amerika har han naturligvis fundet bevægelsen videst udbredt og derfor ogsaa farligst. Egede siger om bevægelsen: »Man forsker horisonten rundt for at finde beviset for denne kvindens uskattelige værdi, der gør hende for betydelig til at paatage sig ægtemagens og moderskabets byrder. Hvad præsterer hun? Hvori manifesterer hendes guddommelige egenskaber sig? Der rejses aldrig en fornuftig røst, der startes aldrig en klub til beskyttelse og

fredning af fornuftens sidste spirer paa denne hærgede jord«. Egede, og Paludan med ham, ser i kvindens krav paa ligestilling med manden en ødelæggende fare for samfundet og den sande kultur, og som resultatet af denne ødelæggelse ser han de sunde gules erobring af den hvide degenererede verden. I bogen »Fedor Jansens Jeremiader« er disse angreb paa den moderne kvinde ført endnu længere ud i urimeligheden. Angrebene er dog i virkeligheden kun rettet mod bourgeoisiets kvinder, »luksuskvinderne, der repræsenterer den højeste haan mod etisk værdi, idet de uden at være det mindste opnaar skinnen af alt«. Paa spørgsmaalet om, hvordan den amerikanske (den moderne) kvinde er, svarer Fahlen: »Det har ikke bekommet hende godt med den megen frihed eller tøjlesløshed rettere sagt. Hun synes mig uvorn og er vistnok bundulykkelig. Hun har mistet respekten for manden, som hun tumler med efter forgodtbefindende. Og beundringen! Man beundrer nu engang ikke sin legekammerat. Ham leger man med. Baade mand og kvinde tørster efter noget at se op til, tørster efter drømme. Men naar alle forskelle udjævnes, ser man ikke op, men lige ud. Saa ser man ikke solen og himlen. Manden har aldrig set ned paa kvinden. Ved gud, naar han saa hende, var det i de højeste skyer. Og nu, nu ser han hende ved den nærmeste kontorstol.« Sigrid Nord i »Søgelys« er den unge kvinde, der er grebet af tidens idé om kvindens intellektuelle ligestilling med manden. Hun er den selvsikre, altid paa sin ret holdende kvinde. Hun studerer for at skabe sig en stilling paa linie med og uafhængig af mændenes. Det ene aar gaar efter det andet. Endelig i den allersidste frist gaar hun op til eksamen, dumper og afslører derved sit fejltrin. Hun trængte ind paa et omraade, hvis rammer hun ikke formaaede at udfylde i rent ydre forstand, og under forgæves forsøg herpaa ødelagde hun sine indre muligheder. Nu efter sit nederlag med eksamen staar hun blottet for alt: sin ungdom, sin kærlighed. Det var de dyre lærepenge, hun maatte betale for at have overskredet sin begrænsning. Tragikken i Sigrids skæbne virker stærkere end et direkte angreb. Den understreger den ødelæggelse, feminismens tilsyneladende sejrsgang medfører indadtil. Overfor Sigrid staar den positive kvindeskikkelse, Edith Bergsøe. Hun er positiv i den forstand, at hun opfylder de betingelser, en mand stiller til en kvinde: godhed, hjertevarme, moderlighed. Maaske lidt naiv, men mild og god. Hun overskrider ikke sine evners begrænsning og vinder derfor det indre liv, der gør hende ligevægtig i sindet og harmonisk i udviklingen. Hun virker som »en kilde af ung sødme«. »Hvad bryder en mand sig om den moderne intelligens glimmerblomster? De vækker ikke hans længsel. Men svalhed, renhed og uskyld rører ham ubegribeligt. Den kvinde, manden tænker paa, har ikke egenskaber, der tindrer, men hun byder hvile. For ham maa de fugle geme larve, der sidder i trætoppene og overskuer uhyre meget.

II.

Paludan er dog ikke blot den store og strenge revser, der sætter problemer under debat. Han har ogsaa ganske andre strenge paa sit instrument. Spredt rundt i hans bøger finder man naturen skildret med en finhed og forstaaelse, som maaske aldrig før i dansk litteratur. Vinteren, det barske efteraar og den frembrydende, urolige vaar er de aastider, han elsker. Kulden er ham en tilfredsstillelse i sjælen, giver ham en følelse af hjemlighed. »Ikke lokker mig lunhed i letkøbt læ. Kold er al klarhed. Her vil jeg hærdes, bryde og bygge. Velkommen hvidvinter«. Paa den anden side har han i emigrantromanen »De vestlige Veje« givet en skildring af tropisk Latinamerikas natur, klima og folkeliv, der kan faa den, der kender det af selvsyn, til ved blot nogle enkelte sætninger at opleve og sanse hele tropetilværelsen igen. Han giver i »Fugle omkring Fyret« en skildring af det øde klitlandskab ved vesterhavet, dets flora og fauna, en skildring, der er skrevet af en mand, der paa samme tid er videnskabsmand og digter.

Paludans skikkelsesdannende evne er stor, men hovedpersonerne i hans bøger: Fahlen i »Søgelys«, Johan Brandt i »Fugle omkring Fyret« og Ivar Henningsen i »Markerne modnes« ligner alle til en vis grad hinanden. Ingen af dem er til vens med nutiden. Det samme gælder Bjørn Egede i »De vestlige Veje«. Til Edith Bergsøe svarer Bodil Hunby i »Fugle omkring Fyret« og Bettina van Reuter i »Markerne modnes«. Glimrende er de billeder han giver af de hjemlige repræsentanter for den moderne materialisme (kapitalisme). Her kan nævnes journalisten Hans Erup, der skildres med en sviende ironi. Uforglemmelig, i faa kraftige streger, trækker han emigrantens skæbne op i fortællingen om Harry Rasmussen i »De vestlige Veje«, og i Hans Hunby har han fortalt om den gammeldags, stedbundne bonde og hans stædige, alt trodsende kærlighed til den arvede jord.

Pessimismen i Paludans bøger, utilfredsheden med nutiden og dens forhold, kan ofte slaa over i urimelighed og blive til ren kværuleren, der ogsaa skader helstøbt-heden og kunsten i bogen. Mest behersket — og derfor værdifuldest menneskeligt og kunstnerisk — virker »Fugle omkring Fyret«, som Julius Bomholt i sin litteraturhistorie kalder »deflationsperiodens hovedværk«. »Romanen er konstrueret med en fasthed, der er næsten ukendt i det lyriske Danmark. Med monumental styrke fortælles om en vestjysk fiskerby, der drages ind i krigstidens spekulationsfeber og med statens bistand søges omdannet til en storhavn for eksporten. Højkonjunkturen gaar som en brænding gennem den lille by med overflod af penge, grundspekulationer og svindel, — indtil sammenbruddet kommer med havnens undergang og fallenternes selvmord.« (Bomholt). Bogens hovedperson, Johan, udvikler sig paa baggrund af denne natur og tidens begivenheder. Han bliver en tvivler, og skepsis er hans egentlige

væsen. Verden bliver for ham en kamplads, hvor den stærkeste sejrer, og denne verden, der er ham en lidelse, søger han at glemme ved selv at kæmpe. Dog tror han paa de irrationelle ting i tilværelsen, og han siger: »Lige saa meget som bygninger behøvede dog verden troskab og forstaaelse, godhed og menneskelykke. Der skulde man bygge. I uvejrstider nyttede det ikke at lægge planer paa langt sigt, det gjaldt om at finde en lille plet og gøre den skøn.« »Fugle omkring Fyret« er i dansk litteratur uden sidestykke ved den maade, hvorpaa forfatteren paaviser vekselspillet mellem menneskene, samfundet og naturen. Alle tildragelser, menneskenes liv og kamp foregaar paa baggrund af naturens vekslen og samfundets forandringer, erhvervskræfternes spil. Bomholt sammenligner i denne henseende bogen med Frank Norris verdensberømte roman »Polypen«.

Religionen er for Paludan kun et forgæves forsøg fra menneskenes side paa at komme i forbindelse med noget, de dog ikke kan fatte, og som man intet kan vide om. »Man syntes ved bønnen blot at betjene sig af en hemmelig sjælens mekanik. Der steg ikke noget ned til en. Der var ingen, der svarede. Man svarede sig selv.« »Han kom snart ud i det kendte vildnis; gud er naturen, naturen er gud, gud var det store alt, det store intet, den hemmelige drivkraft, hørtes i havet, hviskede i græsstraa, var Eros, var morallæren i os, var de aandrigste ting! Kløge hoveder arbejdede med skoen, der ikke kunde bortforklares, og betroede med store øjne verden deres golde funderinger angaaende skomageren. Det var vindsteg for ærlig hunger. Vi turde intet slutte. Det saa nærmest ud til, at gud havde gjort sit værksted mekanisk og var gaaet tur i andre stjerneegne. Jorden havde vid spillerum for raffinerede fortolkninger.«

Om en lysere linie engang skal sejre i Paludans digtning, kan vel endnu ikke afgøres. Foreløbig styrer han saa afgjort mod pessimismen. I »Fedor Jansens Jeremiader« driver frygten for forfladigelsen af det værdifulde i livet og for ødelæggelse af den virkelige kultur ham til at udslynge de frygteligste anklager mod demokratiet og dets mænd, og hans sidste store bog »Markerne modnes« er en af de mest fortvivlede og haabløse bøger i dansk litteratur. Her gaar alt værdifuldt til grunde. Materialismens, de stærkes og hensynsløses sejr over alle idealer, over de mennesker, der er mindre modstandskraftige, er fuldstændig. Ivar, kunstneren, idealisten, slaas ned af den hensynsløse, brutale verden omkring ham. Fantastsindet i ham selv, ydre tilskikkelser og indre brist fuldbyrder hans udvikling til materialist og filister. I slutningsscenen ligger han paa sin divan med en lille flage flødeskum fra æblekagen under næsen og tænker paa det næste maaltid. Ralf van Reuter, æstetiker og kvindedyrkeren, gaar ogsaa til grunde. Resultatet af hans nyden og bestræbelserne for at trænge

til bunds i nydelserne bliver en lang og pinefuld venten paa, at syflisen skal æde hans hjerne. Kun Bertel, den hensynsløse, kampmanden, filisteren sejrer. »Hans bilmærke blev stadig dyrere og dyrere«.

Saa bitter er pessimismen. Der eksisterer intet ideelt, hverken mennesker eller samfund. Digteren væbner sig med satire, og »satire er saarfeber«. Satiren er i Paludans seneste bøger blodigere end nogensinde før, men bag linierne mærker man den medlidende graad, det medfølende hjerte, og smilet, der imellem bryder igennem den dystre alvor, kan være blidt, medfølende, ja, sentimentalt. Der er ting, som kunde tyde paa, at den lyse linie kunde træde frem hos Paludan og blive den herskende. Og hvad maa man da ikke vente, naar denne saa oprindelige digterkraft tager en positiv opgave op. I »Fedor Jansens Jeremiader« siger han: »Behøver jeg at sige, at det samme hvide papir kunde jeg, og med større hengivelse have viet til betragtning af værdifuldere og skønnere ting, paa hvilket livet heldigvis stadig er rigt?«

Optimismen, haabet, maa sejre, og ikke den øgede pessimisme. Skyggen paa Paludans ansigt maa ikke blive konstant. Hans kunst skal sejre paa det, der gør den saa værdifuld, saa dyb og menneskelig. Hans mandighed, medfølelsen, medlidenheden.

Loht: Revolution.

ARVELIGHED OG SOCIAL FORSORG

AF HØJSKOLELÆRER CAND. MAG. WILLY HELLNER

Som en ny Videnskab har Arvelighedsforskningen i de sidste Aartier arbejdet med at finde Rede i det Kaos, som Overføring af Egenskaber fra Generation til Generation tilsyneladende frembyder. Gennem mangfoldige Eksperimenter er det lykkedes at finde en Lovmæssighed i Egenskabernes Nedarvning, som i Principet er ens for Planter, Dyr og Mennesker. De indvundne Resultater har gjort det muligt langt mere rationelt at drive Forædling af Husdyr og Kulturplanter; et Forhold, der ikke har været en uvæsentlig Faktor til Arvelighedsforskningens Vækst. I de senere Aar er der sat Bestræbelser i Gang for ogsaa at overføre Arvelighedsforskningens Resultater paa et Forædlingsarbejde blandt Mennesker, med den Hensigt at forbedre Befolkningens samlede Arvemasse, d. e. racehygiejniske Bestræbelser. Men som vi skal se i det følgende, er dette forbundet med store Vanskeligheder.

Arveligheds læren lærer os, at naar et nyt Individ grundlægges, modtager det fra hver af sine Forældre en Sum af Arve-Enheder (Gener), som er knyttet til nogle ejendommelige Traade i Kønscellernes Kærner, de saakaldte Kromosomer. Denne Sum af arvede Anlæg, der betegnes som Individets *Anlægspræg*, er fast og uforanderligt. Anlægsprægets Elementer har forskellig Værdi. Man skelner mellem *dominerende* og *recessive* Anlæg. De første sætter deres Præg paa Individet, selv om de blot nedarves fra en af Forældrene, medens de recessive (vigende) Anlæg kun gør sig gældende, naar de er modtaget fra begge Forældrene. Man siger, at de dominerende Anlæg virker i enkelt Dosis, medens de recessive Arveanlæg først spores, naar de er til Stede i dobbelt Dosis. Men det er ikke givet, at alle Anlægsprægets Elementer (dobbelt recessive eller enkelt dominerende) kommer til Udvikling eller udvikles lige stærkt, og under Opvæksten kan Individet erhverve sig nye Egenskaber, som intet har med de nedarvede Anlæg at gøre. Man taler om Individets *Fremtoningspræg*, d. e. Individets hele personlige Præg paa ethvert Trin af sin Udvikling. Den personlige Be-

skaffenhed (Fremtoningspræget), som et Menneske faar, er altsaa betinget af et Sammenspil mellem den oprindelige Arvemasse (Anlægspræget) og de *Kaar*, under hvilke Individets Udvikling sker. Det, vi iagttager hos Mennesker, er deres Fremtoningspræg, og selvsamme Anlæg kan under forskellige *Kaar* give forskellige Fremtoningspræg. Det er Samfundets Interesse at skabe de bedst mulige Udviklingskaar (gennem Opdragelse, Undervisning, social Forsorg etc.) for den opvoksende Slægt, — men lad os erindre, at selv de bedst mulige *Kaar* intet kan ændre i det oprindelige Arveanlæg, og at dettes Egenskaber vil gøre sig gældende ved Grundlæggelse af et nyt Individ i næste Generation.

Det er netop ved at fastslaa Arveanlæggenes Fasted og ved at angive Lovene for deres Overføring fra Generation til Generation, at Arvelighedsforskningen kan levere sit Bidrag til vore Tidens Bestræbelser for til enhver Tid, i Samfundets Interesse, at have det bedst mulige Menneskemateriale til sin Raadighed for det produktive Arbejde. At give Samfundshelheden saa stor Ydeevne som mulig kan ske gennem en Forbedring af de enkelte Samfundsmedlemmers Fremtoningspræg — for at bruge en arvebiologisk Vending. Generelt kan det siges, at den sociale Forsorg tilsigter en Forbedring af Kaarene, men Fremtoningspræget er bestemt af *baade* Anlægspræg og *Kaar*. Hvis vi ser paa Samfundet som en Samling Enkeltindivider, vil vi foruden det overvejende Antal, der kan betegnes som normale og det mindre Antal med fremragende Egenskaber, finde Minus-Afvigere fra det normale (Aandssvage, Sindssyge, Psykopater, Epileptikere, Kriminalister, Drankere etc.), hvis manglende eller ringe Evne til at deltage i det produktive Arbejde er bestemt af indre Faktorer — knyttet til det faste og uforanderlige Anlægspræg, som trods alle ydre Forsorgsforanstaltninger ved Forplantningen vil overføres fra Generation til Generation.

Repsoldt: Hverdags-Tempo.

Det viser sig desforuden, at Individuer, der i flere af de nævnte Henseender er svagt udrustet, har en Tendens til at sætte et talrigere Afkom i Verden end

bedre udrustede Samfundsmedlemmer. Eksempelvis kan nævnes, at Dr. H. P. Ørum ved en Undersøgelse af københavnske Værneskolebørns Familieforhold fandt 5,5 Børn pr. Ægteskab, medens det almindelige Gennemsnitstal paa samme Tidspunkt var 3,5 Børn pr. Ægteskab. At de ringere udrustede breder sig paa Bekostning af den bedre Kvalitet rummer en Fare for en Føringelse af Befolkningens samlede Arvemasse, og i dette Forhold finder Racehygiejnen sin Opgave: Fremkaldelse af i baade legemlig og sjælelig Henseende højt kvalificerede Individuer og Forhindring af, at der fødes Individuer, der paa Forhaand kan forudsiges en ulykkelig Tilværelse til Skade for dem selv og til Bekostning for Samfundet. — En human og social Tankegang, der er let at tænke — men vanskelig at praktisere.

Som allerede omtalt er Arvelighedsforskningens Resultater blevet inddraget i et Forædlingsarbejde overfor Planter og Husdyr. Det lader sig ret nemt praktisere, fordi man her kun tilstræber Forædling af en enkel Egenskab, f. Eks. Koenes Mælkeydelse, Kornarters Foldudbytte og Modstandsdygtighed overfor Klima. En enkelt Egenskab er forholdsvis let at kontrollere, og Parringsvalget kan efter en nøje udregnet Metodik foretages af Mennesker.

Allerede paa dette Punkt møder vi den første Vanskelighed, hvis vi vil overføre Arvelighedsforskningens Resultater paa et positivt Forædlingsarbejde blandt Mennesker. Det er umuligt at opstille et bestemt Menneskeideal; den fremskredne Arbejdsdeling i Samfundet har tværtimod Brug for højst forskellige personlige Beskaffenheder, og dertil kommer, at Mennesket ikke lader sig diktere i sit Parringsvalg. Saa kan man nemmere udpege de Egenskaber, som man *ikke* har Brug for; og det maa blive i Begrænsningen af stærkt negative Egenskaber (legemlige og sjælelige Defekter) gennem det radikale Middel: Sterilisation, at Racehygiejnen har sin foreløbige Fremtid.

Men selv denne præventive Racehygiejne vil møde store Vanskeligheder. Det syge og det sunde findes ofte sammen; fremragende skandinaviske Personlig-

Repsoldt: Søndags-Tempo.

heder som Grundtvig, H. C. Andersen, Strindberg, kan tjene som Eksempler herpaa, og ved at ville begrænse Anlæg til en sjælelig Defekt, kan Anlægget til fremragende Virke gaa med i Løbet. Og det sker, at sunde Forældre faar et defekt Barn; dette røber Tilstedeværelsen af recessive Anlæg til Defekten hos begge Forældre, men de recessive Anlæg kan først spores, naar de *har* gjort Skade. I dette Forhold ligger Faren ved Ægteskab mellem nærbeslægtede, idet en saadan Forbindelse i højere Grad end en Forbindelse mellem ubeslægtede skaber Mulighed for uheldige recessive Anlægs Sammentræf. Endnu vanskeligere stiller Forholdene sig, naar Anlægget til Defekten skyldes *flere* Arvefaktorer, hvilket f. Eks. er Tilfældet med manio-depressiv Sindssygdom.

Dette er kun en Antydning af de Vanskeligheder, som Arvelighedsforholdenes udviklede Natur kan skabe for de racehygiejniske Bestræbelser. Man ved endnu for lidt om de enkelte Defekters Arvegang, og Vejen frem til fyldigere Viden vanskeliggøres af Menneskenes ringe Egnethed som Materiale for Arvelighedsundersøgelse. Man er overfor Mennesker afskaaret fra at anvende Eksperimentet og henvist til at søge Resultatet i indgaaende besværlige Slægtsforskninger. Men Menneskenes Generationer følger langsomt efter hinanden, og Individantallet indenfor hver Generation er kun ringe. Disse Vanskeligheder forøges yderligere af det Forhold, at Nutidens Samfærdselsmidler ofte spreder Slægtsmedlemmer over store ukontrollable Omraader. I af-sides beliggende norske Bygder, hvor Slægter igennem lange Tider har boet paa samme Egn, og hvor Indgifte ofte har fundet Sted, bortelimineres nogle af de Vanskeligheder, og paa dette ret gunstige Materiale har den norske Professor Kirstine Bonnevie foretaget en Række Undersøgelser over visse Defekters Arvegang. I Sverige kan visse Egne frembyde lignende gunstige Omstændigheder, og i et Omraade i Blekinge har Dr. H. Lundborg paavist recessiv Arvegang for en der hyppigt forekommende Defekt, Muskelkrampeepilepsi.

Det er dog kun i de faa Tilfælde, at Forholdene stiller sig saa gunstige for Arvelighedsforskningen blandt Menneskene, som her antydnet. Der er ingen anden Udvej end at tage Forholdene, som de er, og gennemføre Slægtsforskningsarbejdet trods Vanskelighederne. Herhjemme har den antropologiske Komité gennem det racehygiejniske Laboratorium igennem en Aarrække arbejdet paa at fremstille en Række Register over Døvstumme, Blinde, Aandssvage, Sindssyge og Epileptikere, og lignende endnu mere omfattende Arbejder er sat i Gang i andre Lande. Man tilstræber herigennem dels at komme til Klarhed over de enkelte Defekters Arvegang og dels at kunne stille et Materiale til Raadighed for en rationel gennemført Forsorg.

Litteratur: Axel Garbo: Arvelighedsforskning og social Forsorg, 1931. — August Wimmer: Sindssygdommenes Arvegang og raceforbedrende Bestræbelser, 1930. — W. Johannsen: Arvelighed i historisk og eksperimentel Belysning, 1923. — Ø. Winge: Arvelighedslære 1928.

FRA ARGENTINA

AF KARL PERSSON

Paa en argentinsk Landevej har 8 Mand slaaet sig til Ro for Natten. Otte Landevsjarere, der paa denne Aarstid stormer Landet rundt efter Arbejde, og som her tilfældigvis er stødt sammen. At saa mange kan mødes, tyder paa, at der maa være mange paa Landevejene — og det er dog Aarets travleste Tid, Høsttid.

Men det er en Høst, der sent glemmes. Alt er ualmindeligt i Aar, saavel Mændenes Ansigter som deres Samtale røber dette.

Saa langt Øjet rækker over det flade Sletteland ses uendelige Kornmarker staa fuldtmodne til Høst, men ikke en Skæremaskine høres klirre. Kornet bliver ikke høstet — det kan ikke betale sig.

Da jeg for fire Aar siden kom til Landet, saa jeg ofte langs Landevejene lange Dynger af Kvægskeletter. De stammede fra den store Kødkrise, der havde hersket et Par Aar i Forvejen. Da kunde det ikke betale sig at fodre Dyrene, de døde i Klyngevis af Sult. — Nu staa de mægtige Arealer bugnende af Grøde. Men Vinden faar Lov at ruske Kærnerne af, og Høstarbejderne »tramper« rundt paa Landevejene.

Det er ikke almindelige »Landevejsriddere«, heller ikke ældre Mænd, der paa Grund af Alderdom er puffet ud paa Landevejen, det er stærke og friske Mænd i Trediverne: to Polakker, en Østriger og fem Argentinere. De læner sig trætte tilbage med opknappede Skjorter. Dagen har været brændende hed; nu kommer Aftenluftningen med velgørende Kølighed, de svalende Pust smyger sig omkring de ophedede, svedige og støvede Lemmer.

Vi kom kørende, en Landsmand og jeg, standsede ved Gruppen og bad om Lov til at varme Vand til vor »Mate« ved dens Baal. Thi ved Siden af dem slikkede Flammerne sig omkring en stor Blikpote, hvori der kogte nogle Kaalhoveder og Gule-

rødder. Kaalsuppe i Argentina, Verdens kødrireste Land, er noget ganske uhørt. For en halv Snes Aar siden kunde den vejfarende roligt slagte sig et Lam; blot han hængte dets Skind paa Hegnspælen, gjorde det ikke noget.

Og indtil for nogle faa Aar siden var det almindeligt, at Folk fra de smaa Campbyer kaprede et Faar fra en af de store Flokke, naar det kneb.

Det er ikke mere end to Aar siden, at en Mand, som stod anklaget for sligt, slap med en Advarsel mod at love Dommeren aldrig at gøre det mere, undtagen i den yderste Nød. — Men Tidernes Ugunst og den om sig gribende nordamerikanske Kultur har til Dels udryddet denne Skik. Et Stykke Kød og en »Galleta« (Slags Beskøjt) plejer man dog at give den vandrende, men da de otte er mødt frem, har man syntes, det var for meget, og stukket dem Kaalhoveder og Gulerødder i Stedet. Ud i Aftenstilheden trænger Lyd af Skud; det er Faarepasseren fra den nærmeste »Estancia«, der rider rundt og affyrer sin Bøsse i Luften for at advare dem, der eventuelt omgaas med Tanker om at nappe et Faar.

Vi faar lavet vor Maté, Argentinas Nationaldrik. Den laves i en udhulet Kolbe af Form som et Græskar, men er meget mindre. Den fyldes med grøn Paraguay-Te, der hældes varmt Vand paa, og Teen drikkes paa den Maade, at den suges op gennem et Rør, hvis nederste Ende udgør en Tesi. Mateen gaar fra Mund til Mund; hver Gang en har suget, hældes der Vand paa igen. — At suge Maté er ikke hygiejnisk, men saa hyggeligt. Har man først gjort dette med en Mand, kender man ham.

Vi har tre Mateer i Gang og snakker om det, der over alt er det staaende Samtaleemne, de daarlige Tider, sløje Tider, onde Tider. Det bliver et Stykke Samfundslære i Praksis.

Først tales der om Lønningerne. De Steder, hvor der høstes, er Lønningen skaaret ned til en Trediedel, oplyser en. En Sammenslæber, der efter Kornets Høstning slæber Negene i Smaabunker, og som arbejder 16 Timer pr. Dag i et hæsblesende Tempo, Smaatrav hele Tiden i de høje Stubbe, under brændende Sol (Temperaturen er ofte over 40° C. i Skyggen) tjener kun 3 Pesos om Dagen. (1 Peso = 1,35 Kr.)

Og de, som kører de store Høstmaskiner, Cosechadoras, der paa deres Gang hen over Marken baade afmejer og tærsker Kornet, og som, betjent af to Mand og trukket af ti Heste, lig en Larve kravler henover de umaadelige Kornmarker, omgivet af en Sky af Jord og Støv og rystende i alle Ledemod, de Mænd faar kun 5 Pesos for den lange, drøje Dag. Hestene arbejder dog kun otte Timer; det vilde være daarlig Økonomi at ødelægge dem. Derfor skiftes ved Middagstid.

Fra Arbejdslønnen glider Samtalen over paa de saakaldte Chacareros, Lejerne

af Landbrugsjorden. Langt den største Del af Argentinas Landmænd tilhører denne Kategori. De lejer Jorden for et Aaremaal ad Gangen.

Disse Chacareros er i Dag alle ruineret. En stor Del sidder dog endnu paa Ejendommene. Gældsforholdet til Handelshusene binder dem dertil. Vi omtaler et typisk Eksempel. — Da Kornpriserne var stigende, var Efterspørgselen efter Jord meget stor. Et af de mange Handelshuse lejede da mægtige Arealer til en Pris af f. Eks. 16 Pesos pr. ha. og udlejede dem saa igen til Dyrkerne for 38 Pesos pr. ha.

Betalingsvilkaarene var favorable, Kredit kunde faas til efter Høst, mod at et Par Maskiner blev skrevet i Pant. Men hændte det saa, at en Chacareros ikke kunde klare sine Forpligtelser, tvang Handelshuset ham til at være »paa halvt« med sig. Det blev Medejer af hans Maskiner, og Parterne delte halvt, hvad Indtægter og Udgifter angik. Men da Handelshuset ikke engang havde givet Halvdelen af Udlejningsprisen, blev dets reelle Udgift ved denne Ordning saare ringe. Underforstaaet var desuden, at alle Varer skulde købes i Handelshuset, saa Jorddyrkernes anden Halvdel gik snart samme Vej som den første. Et enkelt Handelshus har haft sine Fangarme ude efter Mammon paa et Omraade af 180,000 Hektar, og de sidste Aars Kriser har ført saa godt som alle Jorddykere der i dets Kløer. Men de sidste store Fald i Kornpriserne har nu ogsaa ramt Handelshuset i dets økonomiske Grundvold. Det faar ingen Campleje, Kornet staar uhøstet paa Markerne, og endda rammes det ogsaa fra anden Side.

Det meste af Kornet fra Sydamerika gaar gennem de tre store Handelshuse »Dreyfus y cia«, »Bunge y Born« og et til, alle er de af jætteagtige Formationer. De siges at staa i Forbindelse med fransk Kapital. Disse tre Cycloper køber dog kun store Partier, saa Jorddykerne er henvist til at sælge til de mellemstore Handelshuse, som handler med alt og som driver Jordspekulation.

Angaaende Kornsalget er opstaaet følgende Handelsskik. En Chacarero kan sælge sit Korn med et vist Forbehold over for Prisen. Er Havreprisen 6 Pesos pr. Tønde og der kan forventes Stigning, leverer han Kornet, faar udbetalt 3 Pesos pr. Tønde og kan saa i Tidsrummet fra Januar til August afgøre, hvornaar han vil sælge til Dagspris.

Lige før forrige Høst steg Havren stærkt i Pris, til 6 Pesos, og der ventedes yderligere Stigning. Handelshusenes Folk havde travlt med at opkøbe Korn. De var inde hos hver enkelt Chacarero, klappede ham paa Skulderen og animerede ham til at sælge. Kun enkelte gjorde dette. Under Høsten dalede Prisen imidlertid yderligere. Der taltes om, at der var iværksat Rævestreger for at fremkalde Sælgelyst. Dette viste sig ikke at være Tilfældet. Prisen blev ved at dale helt ned til 1,80 Pesos,

og for den Pris maatte det lille Handelshus afhænde sit Korn til »Bunge y Born«, Kæmpecyclophen, og tabte uhyre Summer. De Penge, som det havde betalt Dyrkerne over Dagsprisen, 1,80, havde disse forlængst opbrugt til Driftsomkostninger. En hel Del af disse mindre Handelshuse erfarer nu selv, hvad det vil sige at være stærkt for-gældet. De har foreløbig faaet et Moratorium paa tre Maaneder, og det menes, at der bag dem staar saa store Kapitalreserver, at de kan klare Skærene.

Dyrkerne haaber at blive siddende paa Bedriften paa Grund af deres Gæld til Handelshusene, det eneste disse ejer. Jorden skal jo dyrkes, og det bliver ikke let at faa andre til det. At staa paa Bunden føles af mange som fortrøstningsfuldt, og de udklækker smaa, snusfornuftige Planer for det kommende Aar: Man skal lægge an paa at blive selvforsynende, »spænde Livremmen ind«, købe saa lidt som muligt, plante Kaal og lægge Fjerkræ til samt indstille sig paa at komme til at »suge paa Labben.« Feltraabet er, at man maa indskrænke sig, og dette til Trods for, at Jorden bugner af Rigdom.

Imidlertid forbavser denne Tilstand ikke en Esbjerg-Elev, der véd, at økonomisk Anarki er den længste Vej mellem to Punkter.

Men Dyrkerne har dog ogsaa Blikket rettet andre Steder hen. Paa et stort Møde vedtoges det at sætte Arbejdslønnen ned fra 60 til 30 Pesos pr. Maaned samt at sende en Deputation til Regeringen med Forslag til Imødegaaelse af Krisen. Forslagets Hovedpunkt var Nedsættelse af Camplejen, der siden 1914 er steget til det tredobbelte. Dette bliver ikke let. Jordprisen er steget parallelt med Kornpriserne, men er endnu ikke gaaet ned med disse. Den Hektar, der i 1914 kostede 150 Pesos, koster i Dag 450 Pesos, uden at der er sket andet med Jorden, end at den har været Genstand for Rovdrift.

De formelle Campejere er gamle argentinske Slægter, som det gaar jævnt tilbage for, de er trykket af Laan og Hypoteker, saa hvis Jordværdien daler og Camplejen gaar ned, vil det ramle for dem. — Men de er politiske Faktorer og danner Grundkernen i de store Partier »Conservadors« og »Radicales«. (Maa ikke sammenstilles med vore hjemlige). Socialisterne spiller kun en nævneværdig Rolle i Hovedstaden Buenos Aires. Men hos de ruinerede Chacareros, i den store Kornprovins Buenos Aires, er der en Chance for Socialisterne, og det spændende er nu, til hvilken Side Dyrkerne vil gaa.

— Mændene her paa Landevejen giver sig ikke af med at drage politiske Slutninger, og da min Kammerat og jeg bringer Spørgsmaalet paa Bane, viser en af dem os en Medlemsbog til det radikale Parti. Den er udstyret som et Pas og med Fotografi. Han fortæller, at han altid har givet sin Stemme til det radikale Parti, som har

Rath: Hoveder.

siddet inde med Regeringsmagten de senere Aar. Naar han kom i Kachotten og viste Opsynet denne Bog, blev han givet fri med det samme. En anden fortæller med snu Mine, at han altid stemmer paa det Parti, der betaler mest. Iøvrigt er det Skik, at en Peon, Arbejder, stemmer paa samme Parti som sin Patron, Arbejdsgiver. Kan han arbejde for ham, kan han ogsaa stemme med ham. I det hele slumrer disse Menneskers politiske Instinkt fuldkomment. De modtager en Lønreduktion med Sindsro, og de har meget tilover for Dyrkerne, som de har set være god for 3—400 Tusinde Pesos, medens de nu er bundfattige.

— Den sidste Strime af Dagskæret er forsvundet. Samtalen er ved at ebbe ud, den ophidsede Stemning ligesom vejres bort. Natten formilder. Ligesom Arnens Lue i Norden jager Kvalerne af den strænge Vinterdag bort, saaledes virker Sommernatten her med sine Stjerner, sine kølige vederkvægende Pust. Mændene har trukket deres drabelige Langknive, der er beregnet til at file i Kød med, de skærer Kaalhovederne itu og drikker Suppen af Blikkopper. Selv om det kun er Kaal, Skrutton bliver fuld, og Humøret stiger en Kende.

— — Vi kører videre, smaasnakkende om Forholdene. Vi ved, at Camparbejderen kun vil faa ringe Indflydelse paa Valget, det spændende Valg den 13. Marts¹⁾. Men Dyrkerne?

Af Argentinas 9 Mill. Indbyggere bor de 3 $\frac{1}{3}$ Mill. i Hovedstaden og de 3 Mill. i Provinsen Buenos Aires — det tilstødende Landomraade, der er paa Størrelse med Frankrig. — Faar Socialisterne samme Fremgang i Provinsen, som de ved de to sidste Valg har haft i Hovedstaden, bliver de den største politiske Faktor, og dermed oprinder en ny Tid for det misregerede Land. Chancerne er der. Spørgsmaalet er blot: »Hvilken Vej gaar Dyrkerne?» Vil de vedblivende træde i den gamle Skure og haabe paa, at Spillet skal vende sig, eller vil de finde deres egne Ben?

Givet er imidlertid, at kommer de ikke nu, kommer de senere, thi deres »amerikanske Periode« er forbi.

Argentina, 5. Januar 1931.

Karl Persson.

¹⁾ Ved revolutionen i efteraaret 1930 styrtedes den gamle, selvraadige radikaler, præsident Hipolito Irigoyen, og en overvejende konservativ regering, der dog støttedes af en mængde misfornøjede radicales baade i Buenos Aires og i provinserne, tog magten. Regeringens chef blev den konservative storgodsbesidder, general Uriburu. Omtrent hele militæret støttede den ny regering og revolutionen, og alle foranstaltninger havde, ihvertfald i begyndelsen, et stærkt, militærdiktatorisk præg. Deltagere i revolutionen var ogsaa hovedstadens temmelig stærke socialistiske parti, men dets indflydelse har været ret betydningsløs. Ved valget 13. Marts sejrede regeringsgrupperne, rimeligvis ved brug af de samme midler, som ethvert sydamerikansk valg tager i brug: stemmekøb, tvang osv. (resultat: forfalskning ved urneopbrydning har tidligere været meget almindelig). Blodige kampe mellem partierne hører med til et argentinsk valgslag. I følge de seneste efterretninger synes misfornøjelse med Uriburus regering nu at brede sig, revolutionen har ikke bragt den forventede økonomiske Opgang. Uroligheder er udbrudt i Buenos Aires og militær er tilkaldt.

Sydamerikansk politik er ikke uden videre begribelig for europæiske hjerner, og det er kun ved flere aars ophold i landet, man kan gøre sig haab om at kunne følge den i dens som oftest slyngede og fremmedartede baner.

SVENSK ARBETARDIKTNING

AF SELMA KRISTENSEN

Räknar man den svenska arbetardiktningens anor tillbaka till de första famlande försöken, att i vers eller prosa giva uttryck för något av det, som rörde sig inom arbetareklassen, då är denna diktning så gammal som rörelsen¹⁾ själv. Den har växt med arbetarrörelsen, är ett med den, otänkelig utan den och utan den vakna, kulturellt intresserade arbetareklass, rörelsen varit med till att frigöra. En av denna diktningens unga representanter, Rudolf Värnlund, har klart givit uttryck för detta inbördes förhållande, när han säger: »Deras (arbetarediktarnes) existens är oförklarlig, för att inte säga omöjlig, om man icke ser dem mot bakgrunden av en väldig folkrörelse, vars strävanden²⁾ givit dem sitt patos, vars vaknande kraft fyllt dem med tillförsikt, och vars problem ger dem berättigande. De föra ingen ekonomisk, ingen politisk kamp. Deras avsikt³⁾ är i stort sett, att i litteraturen, alltså inför framtiden, föreviga arbetarklassens liv och idéer, dess historia, dess nutida läge⁴⁾, dess kamp och möjligheter, och att med den svenska kulturmassan införliva de speciella värden och idéer, som skapats och utformats inom arbetarrörelsen under dess kamp.»

Man kan inom den svenska arbetardiktningen särskilja⁵⁾ två riktningar. En mera jag-betonad, som företrädesvis skildrar den enskilde i förhållande till rörelsen, helheten; den enskildes kamp för att komma till klarhet över sig själv och världen. Den andra är mera kollektivt betonad, det är icke individen och problemen, som äro det mest främträdande, men rörelsen. Den är episk, berättande, och avspeglar rörelsens livsytringar i breda drag, där den andra söker inåt mod den enskilde. Och lika visst som arbetarklassens kamp icke blott är en strid för yttre fördelar, och vinning, men också en strid för inre frihet och självständighet, så äro dessa riktningar ju blott två sidor av samma sak.

Den förstnämnda representeras av namn som Ossiannilsson, Ivan Oljelund, Ragnar Jändel, Erik Lindorm, Maj Hirdman m. fl.; bland den sistnämndas representanter finna vi Martin Koch, Karl Östman, Harry Blomberg, Fredrik Ström o. a. Mera utpräglade miljöskildrare äro Maria Sandel och Rudolf Värnlund medan Hedenvind-Erikson intager en plats för sig som den svenska arbetardiktningens filosof.

Man kan icke säga, att de bildat skola, även⁶) om de vid något tillfälle framträtt som grupp (bl. a. Tidens litterära kalender, 1928). Det som förenar dem och ger dem en viss enhetsprägel är deras ursprung⁷ ur arbetarklassens led, vars bundna krafter de varit med till att frigöra, och vars famlande tankar och känslor⁸) de sökt uttrycka i diktens form. Eljest äro de varandra rätt olika. »Spårvagnsklockans klämtslag ljuder i den enes öra, suset från de mumlande skogarne i den andres« (Oljelund).

Det ligger i sakens natur, att arbetardiktningen först efter århundradeskiftet riktigt börjar få luft under vingarna. Det mesta, som skrivits tidigare, är spritt i tidningar och tidsskrifter, och det är först Ossiannilsson (f. 1875), som djärvt och frejdigt på allvar inför arbetarmiljön i litteraturen. Hans bok »Barbarskogen« (1909) var inte ett famlande försök, men en diktares lödiga verk. Det var en harmfull bok, som hade bud också till arbetarne. — Den arbetarklass, Ossiannilsson skildrar, är ännu mest kropp; det är barbarskogen, massan, i vilken väldiga krafter slumra, väntande på förlösning. Dess handlingar dikteras ännu mera av instinkt och tro än av klar tanke och mogen överläggning, och bokens unge hjälte, redaktör Hall, går igenom en hård skola under sina tappra försök att få barbarskogen under kultur. Han misslyckas tillsynes, men det är för det han dock vet för litet om den klass, vars ljusbringare han ville vara, och för det han på ungdomens vis ville på ett år genomföra, vad som möjligen kunde göras på tio. I verkligheten bar hans nederlag segern i sig, ty han blev en strömpil, som angav riktningen, och han var med till att vända kraven inåt, mot individen, mot rörelsen själv.

Erik Lindorm (f. 1889) är den svenska arbetarediktningens förnämsta lyriker. 23 år gammal debuterade han med diktsamlingen »Tal till mitt hjärta«; hans bästa dikter finnas samlade i »Valda dikter« (1925). Lindorm är stockholmsbarn och förtrolig med storstadens brusande liv. Dock är hans diktning av en egen intim natur. Ting, som andra inte se, eller gå likgiltiga förbi, lägger han märke till, där andra blott finna fattigdom och tristhet, där finner han något skönt, värt att besjunga. Hans »barndoms fattiglukt« har inte förkvävt hans själ eller minskat ögats skärpa. I »Den befriade trälen« bekänner han:

— — —
 »Jag saknar dock min barndom, ty där fanns glädje med.

— — —
 Men pojkårens⁹) lappade blus jag växte ur,
 och böckerna far min ur mina händer slog.
 Jag skulle bli en träl, bli ett dragaredjur¹⁰),
 och därtill hade jag ju kunskaper nog.«

Harmen och trotset rasar inom honom, men han stillnar av till slut i erkänslan av, »att den är ingen träl, som ej känner sig som träl.«

... mänskligt är mitt öga och mänsklig pannans bukt.
Jag bär som en purpur min oljiga blus.
Jag kommer från en bakgård, från mörker och fukt,
men känner mig uppfylld av det finaste ljus.«

Särskilt innerlig blir tonen, när han besjunger hustrun och modern. »Min mor var den vackraste i hela vårt kvarter«, heter det, men skönheten förödes snart under fattigdomens slit och släp, och i ungdomens vrede svär¹¹) han att »hämnas på allt, som stulit min mor, och en människas liv förspillt.« Hustrun, det är hans sångmö:

»Hustru, det klingar trofast och kärft,
namnet är ärligt och fäderneärvt,
sångmö, det skall du bära
i leende höghet och ära.«

I tunga, något vemodiga strofer, diktar han om brytningen mellan ungdomsdrömmarnes himmelstormande idealism och vardagens bittra realitet under mannaårens¹²) nyktra värdering. Man har beskyllt honom för avfall, men vem törs förneka äktheten av ord som dessa i dikten »Mot medelåldern«:

»Jag kan inte leva som de,
som makligt blott samla på år och meriter,
ty inom mig ständigt det drager och sliter.
Finns det då ingen, som vill och kan se,
hur hungrigt min mun kan le?«

Hos *Ivan Oljelund* (f. 1892) och *Ragnar Jändel* (f. 1895) framträder starkast problemet den enskildes kamp för frihet och klarhet, viljan till självständigt tänkande i stället för kritiklöst övertagande av andras tankar. Det är vissa likheter dem emellan, men Oljelunds styrka ligger i prosan, Jändels i lyriken.

Ivan Oljelunds revolutionära patos och glödande idealism drev honom icke till Marx, men till Krapotkin; han blev en ivrig medlem inom det ungsocialistiska partiet, och var åren 1916—18 redaktör av dess tidning *Brand*. Det var under krigsåren. Högern arbetade ivrigt för Sveriges deltagande i kriget på Tysklands sida; som motvikt mot denna agitation sammankallade en del revolutionära ungdomar en fredskongress. Vid denna var Oljelund närvarande som tidningsman.

Under den nervöst upphetsade stämning, som rådde i landet, blev den juridiska rättvisan ett allt för villigt redskap för krigshetsarne. Oljelund, Riksdagsman Z. Höglund och den berömda litteraturkritikern Dr. Erik Hedén fängslades och anklagades för högförräderi. Oljelund satt fängslad i 13 månader; under denna tid mognar¹³) han till man och till diktare. Han hade tidigare varit inne i ett intensivt partiarbets virvel, icke haft tid att tänka eller omvärdera; tvivel och kätterska tankar hade hållits nede av vardagens forcerade arbete. Nu slungas han ut ur denna virvel in i fängelsets ensamhet, där han fick tid till ro och eftertanke.

Hans första roman »I ny jord« (1920) är delvis skriven i fängelset; den är en uppörelse och en omvärdering, en levande själs kamp för att vinna klarhet över sig själv och livet. »Ingen av oss med rötterna i upprops- och makulaturkulturens jord förmår något, vi måste ryckas upp att dö eller plantas om«, säger han. — När Daniel (Oljelund) kommer ut från fängelset, blir han mottagen av kamraterna som en njälte och martyr. Nu skulle han ut i agitationen, som länge saknat honom, nu skulle han skriva, nu skulle han in i arbetet för det nya samhälle¹⁴), vars morgonrodnad redan glödde på östra horisonten. Han försöker, men kan inte. Kamraterna hade inte haft tid till omprövning, de virvlade som förr åstad med tidens ström; Daniel kan inte virvla med. — Han förstår så väl dessa ungas innersta krav och längtan: behovet att gå upp i något stort, något som lyfte människan upp över hennes eget lilla jag, behovet av något att tro på, något gripbart att arbeta för. Ja, också dogmbildningen¹⁵) är ju innerst inne uttryck för ett mänskligt drag¹⁶): viljan att förenkla, att göra det ofattliga gripbart för alla. Men Daniel hade förlorat¹⁷) tron på dogmerna, hade inte bruk för dem, dessa stenar i stället för bröd. Besviken, icke utan bitterhet, vänder han sig bort, söker ensamheten för att finna läkedom för sin själ. — Vill du omdana världen, begynn då med dig själv, det är bokens innersta ton.

Den ton av bitterhet man kunde märka i »I ny jord« är helt borta i »Gröna riddare (1926). Oljelund har fått det hela mer på avstånd och ser nu på den revolutionära ungdomen med kärlek och förståelse så som blott den kan, vilken trots all kritik dock med liv och själ upplevt sin ungdoms brusande drömmar samman med dessa unga. Ingen svensk diktare har så levande skildrat arbetarungdomens jäsnings-tid¹⁸) som Oljelund i denna bok.

Boken skildrar två arbetarpojkar, som med sin mor och styvfar komma till Smedsala (Eskilstuna). Bröderna kunna inte utvinna något särskilt intresse ur deras arbete; det anbringas snart som något mekaniskt i en vrå av hjärnan, och deras unga sinnen äro ivrigt på spår efter något annat, som kan ge livet innehåll. Det blir ett gammalt original, bagare Svalling, som ger deras sökande själar en bestämd in-

riktning. Svalling skulle ha varit dresserad till examen i sina unga dagar, men passade inte i systemet, varför han föredrog att bli bagare. Om natten bakade han bröd, om dagen reparerade han musikinstrument, spelade, läste, samtalade. Han var en stor filosof och uppfostrare, något av en Sokrates som kunde väcka tankar, giva ideer, sätta de unga i gång. Hos denne märklige man var det Daniel och hans bror uppdagade bokens rika värld och tankens väldiga kraft.

Arbetarrörelsen hade traditioner i Smedsala; de gamla ärevördiga smederna hade varit med från första början, och inga unga himlastormare skulle säga dem, hur framtidssamhället skulle ordnas. Att glida in i något, som redan var traditionsbundet, var allt för tamt för bröderna. Därför sökte de till ungsocialisterna, Krapotkins disciplar.

Smedsala ungsocialistiska klub var en exklusiv sammanslutning av en flock unga arbetarpojkar — kvinnan ansågs som det konservativa elementet i tillvaron och kunde icke vara med bland sanna revolutionärer — som varje torsdag afton samlades i Folkets hus. Denna dag var deras festdag, då samlades de för att dyrka den revolutionära gudomen. Formerna voro robusta, tankarna famlande, men själen var fri och ohämmad, anden¹⁹) brinnande. De läste feberaktigt, Shakespeare, Strindberg, Platon, och naturligtvis de revolutionära kyrkofäderna Krapotkin, Bakunin, Marx. Ingen snäverhet härskade, allt skulle prövas i deras ungdoms smältdigel. De levde i ett intellektuellt rus; att äga boken, denna förmedlare av stora tankar, var för dem höjden av lycka. — Det var jäsande²⁰) liv, det var ungdom och tro. Samhället skulle göras om, icke en gång om tusen år, men *nu*, hellre i dag än i morgon.

Efter några år av sturm och drang faller denna ungdom till ro. Livet griper den ene efter den andre och ställer dem inför konkreta uppgifter. I stället för att riva ett samhälle ned gäller det kanske att bygga ett hem upp. Och strax ser livet något annorledes ut. Nu är det den verkliga prövningstid kommer; övergången från stormande abstrakt idealism till att i vardaglig gärning visa idéernas styrka. Mer än en av de unga kantrar på idéernas hav och räddar sig bitter och beviken in i ensamheten. Men för dem, som bestå provet, har en sådan ungdomstid icke varit förgäves; rika, starka och andligen vakna gå de ut i livet för att utföra sin mandoms gärning. Genom dem sker den förnyelse av arbetarrörelsen, som är nödvändig för att undgå stillestånd. »Förtrosten därför, gamle,« säger Oljelund, »på den goda, sunnda ungdomen, även då²¹) den icke går edra vägar. Verkligheten är trofast, den låter ej gäckta sig av något. Livet är mästarten för alla.«

Ragnar Jändels enda²²⁾ roman »Den trånga porten« (2. uppl. 1925) är också historien om en ung arbetarpojkes utveckling. Den är icke så stormande och lidelsefull som Oljelunds, men mera vemodigt sökande efter en mening med livet. Fattigdomen ligger som en tryckande tyngd över Stens (Jändels) barndom, men själens längtan kan den dock icke kväva, och livet bjuder honom trots allt glädje och skönhet:

»Djupt nere föddes jag, där nöden bor,
ett dystert land i ständigt tröstlöst söcken²³⁾).

— — —
Jag såg väl något gott och skönt ändå
slå ut ur allt det onda mig vart givet.
Det är en helig glans vid själva livet,
och mot dess källa²⁴⁾ vill jag ödmjukt gå.«

För Jändel är arbetarnes politiska och fackliga kamp blott *medel* för att nå ett högre mål, personlighetens utformning och frigörelse. »Det viktigaste måste vara en förnyelse av människorna själva, hela deras sätt att känna²⁵⁾ och tänka«. »Den trånga porten« är en stark och självupplevd bok, och den ger nyckeln till Jändels personlighet och till hans lyrik, där han givit sitt bästa. Han har redan utgivit en hel rad diktsamlingar, sedan han 1918 debuterade med en samling kampsånger, »De tappa«. Det är en religiös underton i Jändels diktning — icke att förväxla med kyrklighet —, en viss panteistisk naturdyrkan, en innerlig glädje över livets skönhet och rikedom. »Ingen behöver vara andlig slav mot sin vilja«, det går som en röd tråd genom hans verk. Det gäller att vara seende, att uppleva tingen omkring oss och icke gå sovande eller blind genom livet. Det är tro upplevelse, helhet, han söker.

»Jag vill se ljus brinna i flammande dyrkan.
Jag vill se glansen i ögat hos en, som har tro.«

Icke inom kyrkans murar finner han de andligen levande. Orgeln tonar sömnigt, människorna sitta slöa och likgiltiga:

»Men elden, som tänder?

— — —
Örnklon som djärvt griper tag i de sömnigas själar,
anden som gjuter in frihet hos krypande trälar,
blixten²⁶⁾ som splittrar och handen som helar igen,
var är den?

— — —
Jag rusar ut från allt — jag är dock ingens träl,
jag kan ej sova, jag vill ha rymd²⁷⁾ kring min själ.«

I några av Jändels dikter har en ton så vek och drömmande kommit fram, att man velat karaktärisera honom som »en svensk Franciskus». I sin senaste diktsamling, »Kämpande tro» (1928), svarar han härtill:

»Jag hälsades och hånades ibland
som en idyllens man ...

— — —
Och dock — för mig var livet alltid kamp,
en kamp för idel hårda verkligheter.

— — —
Men den, som slagits hårt och längtat länge,
hans drömmar fly till ljusa lunders fred,
hans mörka kärlek söker glädjens fjärl²⁸),
och stundom få hans ord en stilla klang
av fridens sötma och av segerns vällust,
som om hans blick igenom himlar sett.«

Det är icke den drömmande Franciskus, men den kämpande Jakob, som möter i dessa strofer. Jändels senaste böcker ge för övrigt ett starkt intryck av, att han klarnat och vuxit i styrka. Den monumentala dikten »Mannen som bryter sig ut klippan» vittnar också om Jakobskampen:

»I berget blev far min begravd,
farfar och farfarsfar —
alla måste stelna där nere i
det grå, hårda.«

Berget, det är fattigdom, förtryck, slöhet, allt som drager människan nedåt och dövar hennes själs krafter. Men drömmen om ljus och frihet når den i mörkret in-stängde. Kampen blir hård:

»Sten är min fot ännu,
vid berget min rygg är fästad,
tungt flyter tanken fram
ännu av mörker och stenstoft.
Men hjärtat är mänskligt —
det klappar: blev fri! blev fri!
Dovt²⁹) ekar³⁰) berget, det hårda:
förbli! förbli!«

I samma diktsamling finnes också Jändels ståtliga dikt til Nils Karlebys minne. Buren av samma starka livsvilja och djupa trots mot livets neddragande makter:

»I trældom växte du upp —
i mörker och trældom
kämpade och strävade
människorna kring dig.

Men själv var du ljus.
En värlig eld
brann sedan barnaåren i din själ,
adlade den, stärkte den, värmden den —
en längtans unga eld,
brinnande, som den endast brinner
djupt nere
i förakt och mörker.«

I denna dikt, en av Jändels allra bästa, har han icke blott givit en levande bild av Nils Karleby, men också av sig själv, ty Jändel besitter i hög grad denna längtans unga eld«, som besjalar honom och gör honom till en av de mest lovande bland de unga arbetardiktarna. Hans diktning såväl som hans förträffliga essaysamlingar (framför allt »Vägledare« 4 upplagan 1924 och »Jag och vi« 1928) äro ett sant och lödigt uttryck för de tankar och känslor som röra sig hos de bästa av hans unga klasskamrater, hos dem som sträva efter att »se med egna ögon, tänka egna tanker«.

Någon vill kanske mot denna diktargrupp invända, att det blott är den borgerliga dekadensens självupptagenhet om igen. Men så kan blott en ytlig³¹⁾ betraktare döma. Dessa unga äro inga jag-beskådare eller jag-förhålligare, de har tvärtom en stark känsla av sin egen litenhet och ringhet, en ödmjukhet inför livet, som blott den har, vilken annat något av dess storhet. Deras diktning bäres upp av den evige »higen« efter sanning, efter innehåll och mening i livet, som visserligen icke är av i dag, men dock är ny igen för var ny generation, som går att erövra världen. Och sålunda äro de ett uttryck för arbetarklassens strävan att orientera sig i världen och erövra den.

Selma Kristensen.

1) Bevægelsen. 2) Bestræbelser. 3) Hensigt. 4) Stilling. 5) skelne mellem. 6) selv om. 7) Opjindelse. 8) Følelser. 9) Drengesaarenes. 10) Trækdyr. 11) sværger. 12) Manddomsaarenes. 13) modnes. 14) Samfund. 15) Dannelsen af Dogmer. 16) Træk. 17) tabt. 18) Gæringstid. 19) Aanden. 20) gærende. 21) selv naar. 22) eneste. 23) Hverdag. 24) Kilde. 25) følte. 26) Lynet. 27) Rum, Sidde. 28) Sommerfugl. 29) dump. 30) genlyder. 31) overfladisk.

IMPERIALISMENS KRISE

AF HØJSKOLELÆRER MICHAEL ANDERSEN

I.

Den Politik, som visse Stater har ført i de sidste Aartier, har staaet i Imperialismens, i Verdensherredømmets Tegn. Gennem Udvidelse af deres Magtomraade har de etableret økonomisk, politik og militær Forbindelse med saa mange fjertliggende Egne som muligt.

Forudsætningen for denne Politik er Samfærdselsmidlernes Udvikling, der omkring 1880 havde naaet en saadan Højde, at Vareoverførsel fra Land til Land, fra Verdensdel til Verdensdel kunde foregaa bekvemt og sikkert, og at Telegraf- og Postvæsen var saaledes beskaffent, at Meddelelser selv over meget lange Afstande hurtigt kunde naa sit Bestemmelsessted; de mange Opdagelsesrejsendes Bedrifter, der havde skabt Interesse for den Verden, som laa uden for den hjemlige. Sløret var trukket bort fra det mørke Fastland, Afrikas Indre. Handelsvejene var ført videre fra Atlanterhavet til det Stille Ocean og det indiske Hav, nye og vældige Omraader var draget ind i Verdenssamkvemmet. Men vigtigere var, at Produktionsmidlerne havde sprængt de hidtidige Rammer og til sin Videreudvikling krævede et større Virkefelt, Etablering af Forbindelse med andre Verdens egne.

Et Blik paa de Særegenheder, der knytter sig til den kapitalistiske Produktionsmaade, som herskede dengang og hersker fremdeles, vil forklare dette. Særegenhederne er: Ophobning af Kapital paa faa Mænds Hænder og en stadig Revolutionering af Maskiner og Produktionsmetoder. Det sidste er her det vigtigste. Jo flere og jo mere ydende Maskiner, der tages i Brug, jo mere gennemført Organiseringen af Produktionsprocessen er, jo flere Mennesker bliver der, som gennem et kortere eller længere Tidsrum er uden Beskæftigelse, hvad den moderne Rationalisering til fulde beviser. Tilbudet af Arbejdskraft øges, Arbejdslønnen formindskes, den brede Folkemasses Evne til at købe og forbruge den gennem Maskinerne frembragte større Varemængde

førriges. Og det alt overskyggende Problem bliver: »Hvorledes afsættes de Overskudsprodukter, som er Følgen af dette Forhold?»

Den foreløbige Løsning blev, at de afsattes til Egne, der stod længere tilbage i industriel Udvikling.

Saaledes bar Imperialismens Moderland, England, sig ad. Det var engang »The workshop of the world«, Verdens Værksted, og forsynede omtrent hele Verden med Industriprodukter, først og mest Tekstilvarer og af dem igen Bomuldsartikler. Tyskland var dets største Aftager. Men snart foretrak dette Land at importere Maskiner til Forarbejdning af Bomuld og saa fremstille Artiklerne selv. England havde tabt et Marked for Tekstilvarer, men vundet et nyt for Maskiner, hvilket i nogen Maade opvejede Tabet af det første. Dog kun foreløbigt. Tyskland havde selv Kul og Jern, og ved Hjælp af nogle engelske Fagmænd kunde det lave lige saa gode Maskiner selv. Med dem tilfredsstillede det ikke blot eget Behov af Bomuldsartikler, men optraadte snart som Englands Konkurrent rundt om i Verden. Det samme er senere og hurtigere sket i Japan, sidst og hurtigst i Indien. I et ustandseligt Kredsløb forvandler den kapitalistiske Produktionsmaade Aftagere til Konkurrenter, hvad ogsaa Udviklingen indenfor Jern- og Staalindustrien beviser.

I 50'erne og 60'erne havde Mænd som Henry Bessemer, Pierre Martin og Gildchrist Thomas gjort Opfindelser, hvorved Masseproduktion muliggjordes. Artik-

lernes Mængde øgedes enormt, og et stadigt større Marked var nødvendigt for deres Af-sætning. Men

Fabrikanterne maatte lade deres Fagfolk ledsage Varene til Bestemmelsesstedet, for at Maskinerne kunde blive stillet op og taget i Brug, Telefon- og Te-

Réthy: Valseværk.

legraffinier blive bygget, Jernbaner og Havne blive anlagt. Derigennem banes der Vej for de moderne Produktionsmetoder paa det nye Marked, og disse afføder snart et økonomisk System af samme Art som det hjemlige.

Gennem den Proces, der paabegyndtes i England, er saaledes først Europa, senere andre Verdens egne blevet erobret for Kapitalismen, og der standses næppe, før alle Dele af Jordkloden er kommet ind under dens Scepter, en Foreteelse, hvis Fuldbgyrdelse synes at rykke nær med Kæmpeskridt.

Ud fra dette er en Analyse af Imperialismens Aarsager ikke vanskelig. Gennem Teknikkens og Produktionsmetodernes Revolutionering skabes der Overproduktion, som altid afføder Arbejdsløshed. Det rigeligere Udbud af Arbejdskraft fremkalder en Lønstandard, der næppe ligger over Eksistensminimum, hvorfor store Dele af Hjemmemarkedet ødelægges, og for at Produktionen kan holdes i Gang, og Kapitalen blive rentegivende, er nye Markeder til Vareomsætning, nye Omraader til Kapitalanbringelse nødvendige.

Imperialismen er saaledes i sin Oprindelse af økonomisk Natur, men senere føjes politiske Motiver til. Englands Forretningsfolk fik ikke varigt Eneret paa at sprede Kapitalismens Velsignelser blandt »Hedningerne«. Ogsaa andre vil udføre deres »Mission«. Men herved opstod Rivninger, og den, som saa sin Stilling truet, saa sig om

Réthi: Kullempere.

efter Hjælp. Hvor fandtes denne i dette Tilfælde andre Steder end hos Hjemlandets Regering.

Der henvendte man sig med den Motivering, at nu var Landets Interesser truet dette eller hint Sted. Hurtig og effektiv Handling var paakrævet, hvis de skulde bevares. Og Regeringens Mænd, som maaske allerede havde opdaget, at det betød Gevinst for Nationen som Helhed at

bevare det indvundne, hvad det for Englands Vedkommende gjorde en Overgang, gjorde fælles Sag med Nationens Forretningsfolk og hævdede, at en Krænkelser af deres Interesser var en Krænkelser af Nationens og kunde ikke taales.

Der træffes saa forskellige Foranstaltninger. Maaske occuperes Omraadet helt. Maaske bibringes ad diplomatisk Vej Stedets hidtidige Regent Forstaaelsen af, hvilken Betydning f. Eks. et Jernbane- og Telegrafanlæg vilde have, men der antydes dog samtidig, at Sagen er alvorlig, og at et Afslag ikke taales. Han bestikkes eller trues til at give Handelskoncessioner og til at underskrive Traktater, som giver Ret til Bygning og Anlæg af Jernbaner og Havne samt sikrer en profitabel Belønning for udlagt Kapital.

Iøvrigt var Imperialismens Metoder mangefold og ikke altid lige ædle. Et Valgsprog som dette, at »Imperialismen vil bære Civilisationen til Jordens yderste Grænse« anvendtes kun for at give Aktionerne et vist filantropisk Skær og for at dække over det egentlige Formaal: Skabelsen af forøget Profit.

II.

Efter denne Udredning af Imperialismens Aarsager og Motiver melder sig straks et Spørgsmaal: »Er den imperialistiske Politik begrundet af samme Forhold som tilforn, betyder Kolonierne det samme for Moderlandet som forhen og dette omvendt det samme for dem?«

Tidligere blev Kolonierne betragtet som en Sikkerhedsventil, som, naar Befolkningspresset i Vesteuropas Industricentre blev for stærkt, kunde sættes i Funktion. I Kolonierne kunde Overskudsbefolkningen faa den Plads, de Beskæftigelses- og Udviklingsmuligheder, som hjemme maatte savnes. Men denne Synsmaade er ikke rigtig. Thi for det første har der aldrig hersket absolut Overbefolkning i Europa. En rimelig og retfærdig Fordeling af de forhaandenværende Fødemidler og de, der kan fremskaffes, vilde give rigeligt til alle, og for det andet, hvis Kolonierne betød noget som Aftagere af den Befolkning, som ingen Beskæftigelse har (paa den Maade hersker der nemlig Overbefolkning), hvorfor møder da Verdens største Kolonirige, England, frem med det største Arbejdsløshedstal?

Den engelske Økonomieksperter John Maynard Keynes siger, at dette skyldes, at den britiske Finansmand foretrækker at anbringe sin Kapital i yngre kapitalistiske Lande (Kolonierne) fremfor i højkapitalistiske (Hjemlandet). Den Kapital, som naturligt burde finde Anbringelse i den hjemlige Industri, anbringes i Koloniernes unge Industri paa Grund af de større Profitmuligheder der. Resultatet af Kolonibesiddelsen bliver ikke en Reduktion af Arbejdsløsheden, men tværtimod en Befordring af Arbejdsløshedstallets Stigning.

Tallene vedrørende Udvandringen viser da ogsaa, at denne til Kolonierne har været saa minimal, at den ikke har kunnet virke bedrende paa Arbejdssituationen i Moderlandet. Saaledes blev Indiens Befolkning efter Krigen opgjort til 319 Mill. Af dem var kun 200,000 Englændere, og af dem var endda 70,000, eller mere end en Trediedel, Soldater. Og i Aarene fra 1903 til 1925 er Udvandringen fra England til Kanada gaaet tilbage fra 384,000 til 85,000 pr. Aar; en Nedgang, der har sin Forklaring i de højst ustabile Arbejdsforhold, som hersker i det saa stærkt opreklamerede »Fremtidens Land«. Saa tidligt som i 1927 fremhævede Kanadas Premierminister paa en Konference i Ottawa, at Indvandringstrafikken i alt for høj Grad befordredes af Transportselskabernes Privatinteresser og alt for hyppigt unddrog sig Regeringskontrol med det Resultat, at Arbejdsmarkedet var overbelastet. Denne Tingenes Tilstand afbødes noget ved den i afvigte Vinter foretagne Indskrænkning af Indvandring; men man spørger uvilkaarligt sig selv: »Hvor mange Menneskeskæbner kan ikke være knust i Mellemtiden?«

Ogsaa de tyske Kolonier viser sig at have haft samme minimale Betydning som Aftagere af Udvandrere fra Moderlandet. I 1905 udvandrede 28075 Tyskere, men af dem rejste 27202 til U. S. A., 84 til Australien, 57 til Afrika og slet ingen til Asien. I alt udgjorde det samlede Antal Tyskere 1913 i Kolonierne ca. 24000, men af dem var 5000 Soldater. Udvandrerens Maal har ikke været de afrikanske Sandørkener, men de amerikanske Industriomraader. Den Tale, der i disse Tider klinger gennem store Dele af det tyske Folk om de Muligheder, Kolonierne vilde rumme ved fornyet Erhvervelse, savner derfor ethvert Grundlag. Koloniernes Betydning for Indvandring er saa minimal, at det synes meningsløst at bevare dem, naar man tager den Risiko i Betragtning, som er forbundet dermed.

Deres Værdi har da ogsaa vist sig at ligge paa et andet Omraade. De europæiske Industrier, særlig de engelske, hentede i Kolonierne mange af deres Raastoffer, som de efter Forarbejdning hjemme igen afsatte i Kolonierne. Omvejen var lang og dyr, set fra et kolonialt Synspunkt, meningsløs, set fra et almenøkonomisk, men indbringende for den engelske Industri, der gennem Kredsløbet har hentet sig Kæmpeprofitter.

Noget andet er, at Fordelen har vist sig ikke at være af varig Karakter. Industrierne har i saa høj Grad haft Tanken rettet paa den øjeblikkelige Gevinsts Størrelse, at de forsømte at forbedre deres Virksomheder teknisk og organisationsmæssigt, og det tør roligt siges, at en af Grundene til, at den engelske Industri saa langsomt skrider til Rationalisering og Koncentration, er Englands Besiddelse af Kolonier, og at Tabet af Kolonier har fremmet disse Tendenser i Efterkrigstidens Tyskland.

Som Vareaftagere er Koloniernes Betydning ligeledes reduceret en Del. Den

procentmæssige Andel af Englands samlede Udførsel androg til Kolonierne i 1913 22,1%, i 1924 kun 15,3%, en Nedgang, der har sin Aarsag i den hastige industrielle Udvikling, som har fundet Sted i Kolonierne, og i, at de europæiske Stater mere og mere skubbes ud af Koloniernes Handelsforbindelser. Britisk Indien knyttes i sine Handelsforbindelser stærkere til sine asiatiske Naboer, først og fremmest til Japan. Denne asiatiske Kapitalmagt indfører mere fra Britisk Indien end fra nogen anden Stat. Japan, og ikke England, der har anvendt uhyre Summer paa sin Koloni, høster i Dag Fordelen af den indiske Udførsel. Ogsaa Kanada viser Tilbøjelighed til økonomisk og erhvervsmæssig Selvstændighed. Dets Industri, som er i rivende Udvikling, gaar sine egne Veje, baaret frem af Landets egen eller, fortrinsvis, amerikansk Kapital. Intetsteds i nogen Koloni eksisterer der nogen Monopolret for Moderlandets Kapital. Den amerikanske Dollar erobrer en større og større Plads i de engelske Kolonier og iøvrigt overalt, hvor Sterlingen tidligere havde Hovedindflydelsen. Indiske Virksomheder grundes i vid Udstrækning for indisk Kapital, de indfødte i Malaya opretter egne Gummiplantager, ja, selv de indfødte i Sydafrika grunder under uhyre Vanskeligheder egne Foretagender. Vel afkaster disse ikke noget større Udbytte, men de sikrer en taaleligere Tilværelse end den, Slavearbejdet i Virksomheder anlagt for europæisk Kapital afgiver Muligheder for.

Stillingen er saaledes i Dag den, at paa alle Omraader er Forbindelsen mellem Moderlandet og Kolonierne slappet. Den imperialistiske Politik staar i Krisens Tegn. Alt tyder paa, at den Form for Tilknytning mellem Stater og Landomraader, som er skabt gennem denne, maa opgives.

III.

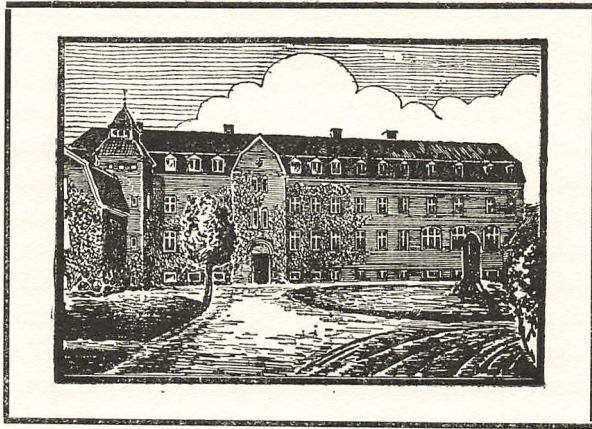
Arbejderne har forlængst indset det urimelige i den imperialistiske Politik, og med deres stigende politiske Indflydelse begynder der at lyde andre Toner vedrørende Kolonispørgsmaalet. Sidst har Englands Arbejdere stillet sig i Opposition til Imperialismen. De høstede nemlig en Overgang Fordele af Landets Handels-samkvem med Kolonierne. Derved skaffedes dem relativt høje Lønninger og varig Beskæftigelse, hvorfor de sluttede op om de imperialistiske Partier. Først den haarde økonomiske Modvind, som Englands Erhvervsliv de sidste Aar har været ude i, med Arbejdsløshed og social Elendighed til Følge, har gjort dem seende. De har nu opdaget, at de lige saa fuldt som deres farvede Klassebrødre i Kolonierne lever i økonomisk Slaveri, og at de som hine er Udbytningsobjekter for Privatkapitalen. De selv har et Værn i deres Fagforeninger, men i Kolonierne er der frit Spillerum for Kapitalen. Den billige Arbejdskraft muliggør, at Produktionen dér kan afkaste større

Profit end i Hjemlandet. Fabrikshjulene snurrer ogsaa dér i rasende Fart, medens de europæiske Industrier maa indstille Virksomheden og de europæiske Arbejdere friste Arbejdsløshedens trange Kaar.

Men denne Omvæltning har bragt de engelske Arbejdere paa fælles Front med Europas øvrige Arbejdere i Arbejdernes Internationale, der altid har staaet i skarp Opposition til Imperialismen, fordi den har forstaaet, at netop denne Politik er det stærkeste Udslag af Kapitalisme og Profitbegær. Sidst har den beskæftiget sig med Kolonispørgsmaalet paa den internationale Kongres i Bryssel 1928 og tog her som altid skarpt Afstand fra Imperialismens Metoder i al Almindelighed, men samtidig blev der fremhævet, at »den havde aabnet for de naturlige Rigdomme i tilbagestaaende Egne, udviklet moderne Produktion og moderne Transportmaade i disse og paa den Maade udvidet Verdensøkonomiens Raastofbasis uhyre og fremmet den internationale Arbejdsdeling overmaade meget«. Samtidig »har den udløst en moderne social og kulturel Udvikling hos Kolonialfolkene og derved gjort dem tilgængelige for moderne demokratiske, nationale og sociale Ideer«. Nogle Kolonialfolk er under Processen naaet saa langt frem, at de selv er i Stand til at føre den paabegyndte Udvikling videre, føre deres eget nationale Liv og dog bevares som Led i den internationale Vareomsætning. De bør gives fri. Andre er derimod ikke kommet saa langt ud over det primitive Stade, at de vilde være sikret mod Tilbagefald til Barbariet, hvis Fremmedherredømmet ophørte. Det vilde betyde et Tab almenøkonomisk og humant (naar vi betænker Industrikulturens Overlegenhed over andre Kulturformer), hvorfor Forbindelse en Overgang bør bevares.

Paa Baggrund af disse Synspunkter er den engelske Arbejderregerings Stilling til Kolonierne forstaaelig. Den vægrer sig ved at give Slip paa dem, før Udviklingen er saa langt fremskreden, at Folkene er modne til økonomisk og politisk Selvstyre med de demokratiske Ideer som Ledemotiver.

Det Stadium er for længst forbi, da de europæiske Arbejdere kan profitere af en Udbygning af deres indfødte Klassebrødre. Tværtimod er dissers daarligere Stilling en alvorlig Trusel mod de europæiske Arbejders højere Levestandard. Den kan kun bevares ved, at de indfødtes Levestandard hæves op i samme Plan, og dette kan igen kun ske ved de europæiske Arbejders Hjælp. De to Parters Møde i fælles Bevindsthed om fælles Forfordeling, fælles Bestræbelser for Forbedring af fælles Kaar er en nødvendig Forudsætning for Skabelse af det Bolværk, der umuliggør en Fortsættelse af den imperialistiske Politik og de imperialistiske Metoders Uhyrligheder.

ESBJERG
ARBEJDER
HØJSKOLE
1930 — 31

Forberedelserne til Vinterskolen fik sit særlige Præg paa Grund af Roskilde Højskoles Aabning som Arbejderhøjskole. Vi var nu to om Arbejdet, paa begge Skoler maatte man spørge sig selv, om det nu ogsaa vilde være muligt at skaffe Elever nok. I August og September fulgtes begge Skoler ad, hvad Tallet af Indmeldelser angaar. Esbjerg Arbejderhøjskole havde sine gamle Elever siddende rundt omkring i Landet og kunde regne med, at de ligesom tidligere vilde virke for Skolen i Kammeraternes Kreds. Paa den anden Side havde den Diskussion, Arbejdernes Overtagelse af Roskilde Højskole medførte, den storstilede Indvielse, den almindelige Omtale af Skolen i Presse og Radio, med eet Slag gjort Roskilde Højskole kendt som Arbejderhøjskole over hele Landet. Lykkeligvis fik de to Skoler lige stor Tilstrømning og kunde hurtigt melde alt optaget. Her i Esbjerg saa det i et Par Dage omkring den 3. November lidt broget ud. Traditionen tro havde vi ogsaa denne Gang en Snes Bygningshaandværkere blandt de Indmeldte. Godt en Uge før Aabningen maatte vi begynde at afslaa Anmodninger om Optagelse, alt var optaget. Da skete der imidlertid det, at der særlig den 1., 2. og 3. November kom Afbud eller Anmodning om Udsættelse fra et Flertal af de indmeldte Bygningshaandværkere, der endnu var i Arbejde og ventede at kunne bevare dette en eller to Maaneder frem i Tiden. I en Tid, hvor det maa betragtes som en særlig Lykke at have Arbejde, er det kun naturligt, at de holdt fast ved dette. Men det medførte, at vi igen maatte aabne for Indmeldelser. Skønt det var blevet meddelt overalt, at de to Arbejderhøjskoler havde alt optaget, kom de manglende dog i Løbet af en halv Snes Dage, saaledes at

vort Gennemsnitstal af Elever for de fem Vintermaaneder endda naaede op paa 90 som det foregaaende Aar.

Den store Tilstrømning virkede opmuntrende ovenpaa en ret mager Sommer. De fleste af Oplysningsforbundets korte Kursus blev afholdt paa Roskilde Højskole for at give den en Støtte i Starten. Dertil kom, at kun 15 unge Piger skrev til Skolen for at høre om Betingelserne for Optagelse paa Sommerkursuset. For de 8's Vedkommende viste de økonomiske Vanskeligheder sig uovervindelige, Sommerskolen blev kun paa 7 Elever. Indenfor Skolens Ledelse var man klar over, at der burde gøres noget for at faa Skolen bedre udnyttet om Sommeren. Der blev derfor indrettet et moderne Undervisningskøkken i den nye Del af Bygningen. Det færdige Køkken vækker nu almindelig Beundring, det virker usædvanligt smukt, lyst og tiltalende, og ogsaa i teknisk Henseende synes alle at være enige om, at det er fuldkomment. Vor Formodning om, at der indenfor vor Kreds skulde være Trang for en udvidet Undervisning paa dette Omraade, viste sig at være velbegrundet.

Selve Vinterskolen forløb i det store og hele som den forrige. Foruden Michael Andersen og Palle Nielsen var Lærer Hagemund Hansen, der i tre Aar har virket ved den danske Højskole i Argentina, knyttet til Skolen. Det meget store Elevehold stillede selvfølgelig store Krav til Lærernes Arbejdsevne, og de fortjener alle Skolens uforbeholdne Tak for deres udmærkede Indsats. Til Held for Skolen er det nu afgjort, at Hagemund Hansen fortsætter sit Arbejde her. Ligesom tidligere underviste Rasmus Vind i Gymnastik, Arkitekt Østerlund i Fagtegning, Bibliotekar Thomsen i Haandbogskundskab og Musikdirektør A. Schmidt i Sang. Ogsaa her var der for hver enkelt Lærers Vedkommende Tale om en gavnlig Indsats og et harmonisk Samarbejde, som vi fra Skolens Side med Glæde fortsætter.

Det virker altid forfriskende paa Skolearbejdet, naar kyndige Mænd ude fra kommer for at tale. I den svundne Vinter har Landsretssagfører Krebs holdt tre Foredrag om Rettens Pleje, Borgmester Mortensen fire om kommunale Forhold, Folketingsmand Bomholt fire om sin Litteraturopfattelse og Pastor Christensen tre om Kirkens Stilling til sociale Spørgsmaal gennem Tiderne. — Skolen siger de fire Gæster Tak, fordi de ofrede noget af deres kostbare Tid paa os. Endelig bør det nævnes, at vi siden sidste Aarskrifts Udsendelse har haft Besøg af Professor Fred Hall fra den kooperative Højskole i Manchester, af Formanden for det internationale Landarbejderforbund, J. Duncan, af S. Vorum fra Hamar Fylke i Norge, hvor man paatænker at oprette en Arbejderhøjskole, af to Indere, en Japaner, en Jugoslav osv. Det er altid en Fornøjelse baade for Eleverne og Skolen at modtage Gæster, der kommer for at lære vort Arbejde at kende.

Vinterens Samvær prægedes særlig af to Forhold, et lyst og et mørkt. Paa en Skole for unge Arbejdere maa Arbejdsløsheden kaste sine mørke Slagskygger hen over alt. Der fandtes vel næppe een ung Kammerat paa Skolen, som ikke vilde betragte det som den højeste Lykke at faa Arbejde, naar Foraaret kom. Arbejdsløshedsunderstøttelse kan aldrig blive andet end et utilfredsstillende Plaster paa et Saar, der bliver dybere Maaned for Maaned. Det er en Kendsgerning, at unge Arbejdere i en meget tidlig Alder udvikler en Selvstændighedsfølelse, der i andre Befolkningsklasser kommer langt senere. Det er naturligt for en Ungdom, der snarest muligt stilles over for Kravet om at forsørge sig selv. De knappe Forhold i Hjemmet faar Arbejderungdommen til at se frem mod hver Mulighed for at komme til at løfte sin Del af Byrden. Enhver, der har været Lærling, véd, hvorledes man ser frem til Svendetiden som til en ny Tids Komme. I den Alder hæfter man sig vel først og fremmest ved de lysere Muligheder, selv om ældre og mere erfarne synes, at disse Muligheder kan være noget vanskelige at faa Øje paa. men hvor mange unge Arbejdere i vor Tid opnaar at komme igennem de første Aar af denne nye Periode af deres Liv, hvor de begynder at skulle have Mandsløn, uden for Alvor at faa Arbejdsløsheden at mærke. Dersom der eksisterede en Statistik paa dette Omraade, vilde den sikkert forfærde mange. Givet er det, at i denne svære Periode faar den i de foregaaende Aar udviklede sunde Trang til Udfoldelse af Kræfterne ofte et alvorligt Knæk, der nager dybt og vedvarende. Her paa Skolen kunde dette læses med stor Tydelighed i næsten enhver Samtale i og udenfor Timerne. Ikke mindst denne Tilstand gør det sociale Studium saa magtpaaliggende og intenst.

Men et Ungdomsliv kan ikke leves i lutter graat. Det graa kan meddele sig til alle og virke forstemmende; men det kan ogsaa mane til Arbejde og Samling. Derfor blev den lyse Tone den sejrende i det forløbne Vinterhalvaar. Vi kan alle her paa Skolen mærke en voksende Vilje hos Arbejderungdommen til at tage fat, til at leve med, en Lyst til at give sig i Kast med Livets Problemer. Trods Arbejdsløsheden har man det vigtigste i Behold. Vi mærker en groende Bevidsthed om, at Oppositionstiden paa visse Omraader er ved at løbe ud, og at Virkeliggørelsen af Idealerne paa vigtige Omraader hører vor Tid til. Derfor vil vor Arbejderungdom dygtiggøre sig. Men den vil mere end det. Den er ved for Alvor at se sin Mission og vil derfor lære sig selv at kende for paa egne Skuldre at løfte en ny Tid. For 10—20 Aar siden læste den unge Arbejder mere ukritisk end nu. Den lettest tilgængelige Læsning var ofte en fladbundet Skildring af en uvirkelig Baronklasses Overfladetilværelse. Af nedenstaaende Oversigt fra Skolens Bibliotek over de mest læste Bøger i Vinter, vil man kunne læse en klar Tendens, der viser, at Arbejderungdommen vil kende og

erkende sig selv. Det bemærkes, at Skolens Bibliotek ogsaa rummer forskellige andre Muligheder. Naar Andersen-Nexø's »Pelle Erobreren« ikke staar øverst paa Listen, skyldes det sikkert, at de fleste af Eleverne havde læst denne Bog paa Forhaand. Jeppe Aakjær: Vredens Bøm, var udlaant 18 Gange; C. Staun: Proletardrengens Læreaar, 16; Upton Sinclair: Junglen, 15; Andersen-Nexø: Pelle Erobreren, 15; Jack London: Martin Eden, 15; Jeppe Aakjær: Vadmelsfolk, 12; V. Bergstrøm: En haard Negl, 10; Jack London: Afgrundens Folk, 9; Jeppe Aakjær: Digte, 9; Andersen-Nexø: Ditte Menneskebarn, 8; Frank Norris: Polypen, 8; R. Kipling: Junglebogen, 8; Ch. Roberts: Vildmarkens Adel, 7; C. Bundgaard: Proletarer, 7; Johs. V. Jensen: Himmerlandshistorier, 7; Skoldborg: Gyldholm, 7; Leo Tolstoi: Krig og Fred, 6; W. Lamszus: Krigen, 6; Johs. V. Jensen: Bræen, 6; Emile Zola: Faldgruben, 6; Jeppe Aakjær: Hvor der er gærende Kræfter, 6; B. Kellermann: Tunnellen, 6; Knut Hamsun: Segelfoss By, 6; Gunnar Gunnarson: Borgslægtens Historie, 5, og Blichers Noveller 5.

Med megen Tydelighed mærkede vi ogsaa her paa Skolen den stærke Vilje, der med D. s. U. som Udgangspunkt er raadende indenfor dansk Arbejderungdom, naar det gælder at skabe en ny Festkultur i Stedet for den flade Kabaret-Dimmelim, der ogsaa nu og da har hjemsøgt Arbejdernes Organisationer. Ikke mindst i Aar prægedes vor Afslutningsfest af denne forfriskende Strømning. Den forløb usædvanlig smukt. Eleverne havde Humor nok til at opføre Collegium Politicum af Holbergs »Den politiske Kandestøber« paa Skolens Scene. Derpaa spillede Bergstedts lille Stykke: »I Kongekælderen«. Det var kraftig Kost, men levende og frigjort for Teater og tog maaske netop derfor den store Forsamling om Hjertet. Underholdningen kulminerede med en Række amerikanske Plantagesange, sunget af det fremskredne Engelskhold, der i den sorte Sminke, noget meget realistisk Negerkluns, med en af Hagemund Hansen malt Negerlandsby som Baggrund, vandt sig en Berømmelse, der sent vil blegne. Alle glædede sig over den forbavsende fine Forstaaelse, der laa bag Fremførelsen af disse Sange, der ellers kommer til at virke slæbende og sentimentale. Der er her paa Skolen almindelig Enighed om, at vi i Fremtiden skal gøre alt for at vække vore Elevers Sans for selv at skabe en Underholdningsform, der kan hjælpe med til at løfte vor Arbejderungdom ind i et sundt og udviklende Fritidsliv. Skolen var i Vinterens Løb besøgt af ialt 102 Elever. Deraf kom 52 fra Nørrejylland, 7 fra Sønderjylland, 20 fra Storkøbenhavn, 9 fra det øvrige Sjælland, 10 fra Fyen, 3 fra Lolland-Falster og 1 fra Bornholm. Gennemsnitsalderen var godt 22 Aar. 41 Elever fortsatte i April Maaned.

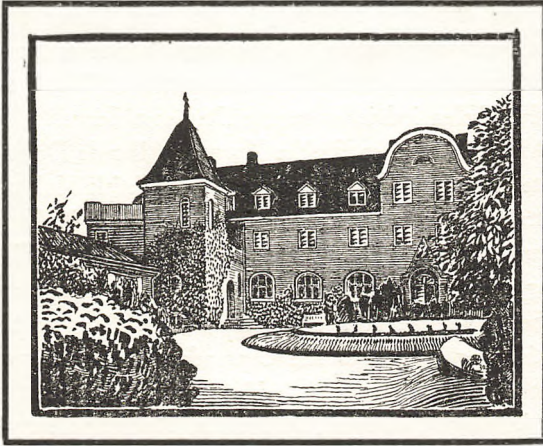
Vore Sommerpigens Tal er nu steget fra 7 i Fjor til 15 i Aar. Fremgangen

kunde have været endnu langt større, dersom Understøttelsesforholdene laa noget bedre. Forespørgslernes Tal naaede i Aar op paa 37. Imidlertid viste det sig i alt for mange Tilfælde, at unge Piger fra Arbejderklassen finder det umuligt at skaffe de fornødne Midler, selv naar Skolen er villig til at reducere Betalingen noget. Et typisk Eksempel var en ung Pige fra Randers Amt. Da hun første Gang var i Forbindelse med Skolen, var hun næsten sikker paa at kunne komme. Men da det viste sig, at hun kun havde faaet 28 Kr. om Maaneden i Amtsunderstøttelse, maatte hun melde Pas. Hun skrev og forklarede, at hendes Fader kun havde Arbejde tre Dage om Ugen og derfor ikke havde Evne til at hjælpe hende, og at hendes egen Løn som Husassistent ikke beløb sig til mere end 30 Kr. om Maaneden. De 150 Kr., der manglede, var uopnaaelige. Amtsunderstøttelserne synes i Aar at være særlig smaa. Aarsagen dertil kan maaske findes i nogle Tal fra Ribe Amt, hvor der til i Sommer var ca. 160 kvindelige Ansøgere om Understøttelse mod kun ca. 80 forrige Sommer. I daarlige Tider stiger formodentlig Ansøgenes Antal, saa det bliver nødvendigt at gøre Understøttelserne mindre, eller — som vistnok Aalborg Amts Skoleraad har gjort — kun at uddele Understøttelser til Ansøgere af en bestemt Aldersklasse, i Aalborg Amt fra 19 til 25. De forskellige Skoleraad synes at benytte hver sin Fremgangsmaade. Mere ensartede Principper for Uddelingen, en kortere Ansøgningsfrist end de nuværende fire Maaneder før Kursusets Begyndelse, og en Forhøjelse af Understøttelserne til mindst 50 Kr. om Maaneden er sikkert aldeles nødvendige Reformer, dersom unge Piger fra Arbejderhjem skal kunne søge Højskolen i et større Antal.

Dog tegner Sommeren som sagt adskilligt lysere end i Fjor. Det nyoprettede kooperative Kursus varer ganske vist kun en Maaned, men de 15 Deltagere paa dette Kursus føles dog — sammen med de 15 Sommerpiger — som en helt anselig Flok at begynde Sommeren med. Naar dertil kommer, at 4—5 korte Kursus vil blive afholdt her i Sommerens Løb, kan vi kun have Grund til at være tilfreds med Fremgangen.

Med Aarsskriftet sender vi her paa Skolen en Hilsen til alle gamle Esbjerg-elever. Gid vi maa ses i stort Tal til Elevmødet.

Poul Hansen.

ROSKILDE
HØJSKOLE
1930 — 31

En stolt Dag for de Gamle, en forjættende Dag for de Unge!« Saaledes betegnede Statsminister Stauning Indvielsesdagen den 9. Juni 1930, da det røde Flag første Gang vajede Side om Side med Dannebrog foran Højskoleborgen ved Roskilde Fjord.

Den store Skare, der var samlet foran Talerstolen i Skolens smukke Park under en straalende Pinesol, forstod denne Stemning. Det var Repræsentanter for Arbejdernes Organisationer, der ved deres Støtte havde muliggjort Købet af Skolen; det var Oplysningsarbejdets Foregangsmænd, der med Haab og Glæde hilste den nye Landvinding til Virkeliggørelsen af deres Maal; og det var de unge Blaabluser, der hørte Fremtidens Krav kalde.

Men Indvielsesfesten, der transmitteredes igennem Radioen, gav ogsaa Genklang lang ud over Højskolehavens Hegn, ud over de interesserede Arbejderkredse. I alle Landets Blade kommenteredes Begivenheden: dette, at der fra en af den grundtvigske Højskoles skønneste og mest minderige »Borge« nu lød ny Signaler, opfattedes af mange som en Mærkepæl i Udviklingen.

Roskilde Højskoles første Aar under dens nye Ledelse og nye Former er nu endt. Det er ikke her Stedet til at afgøre, i hvor høj Grad Forventningerne er bleven opfyldt; ej heller er Tiden endnu inde til at dømme om Arbejdets Frugter. Her skal kun ganske kort gives en Oversigt over Aarets vigtigste Begivenheder.

Allerede forinden Indvielsesdagen var vigtige Forberedelser tilendebragt. Skolens Bygninger og Materiel var blevet underkastet en gennemgribende Fornyelse under Ledelse af Professor Ivar Bentsen. Forstander- og Lærerspørgsmaalet var løst. Et

nyt, smagfuldt udstyret og velforsynet Bibliotek indrettet, takket være Gaver fra Walthers Legat og fra Arbejdernes Fællesorganisation i København. Elevernes Forplejning og Lokalernes Renholdelse var ordnet gennem Overenskomst med Søkokkenes Fagskole, hvis Lokaler i selve Højskolen indviedes samme Dag som denne.

Sommeren 1930 anvendtes til Afholdelsen af en Række Kursus. Allerede Dagen efter Indvielsen aabnedes det første af disse; dets Emne var »Socialistisk Kulturarbejde«, og der drøftedes paa dette Spørgsmaal som »Arbejderbevægelsens Kulturopgaver«, »Hendrik de Man's Kultursocialisme«, »Socialismens Forudsætninger«, »Filmen og Kulturarbejdet«, »Teatret og Arbejdernes«, »Den socialdemokratiske Presse og dens Opgaver«. Og i mindre Arbejdshold blev der stillet Deltagerne Opgaver til Løsning paa særlige litterære, politiske og organisatoriske Omraader. Kursuset gav en ejendommelig og lovende Optakt til det kommende Arbejde paa Skolen.

Nye Skarer rykkede ind: Fagforeningstillidsmænd, Husmødre, Kommunalbestyrelsesmedlemmer, Lærere, Arbejdsmænd. Hvert Kursus havde sin særlige Karakter, bestemt af Deltagernes Art og det lagte Program, der undertiden stillede store Krav til Deltagernes Arbejdskraft og undertiden tillod en noget mere feriemæssig Udnyttelse af Tiden — noget i Retning af »8 Dage paa Højskole«.

Det stærke Gny, der havde staaet om Skolens Overtagelse, og dens Beliggenhed nær København gav naturligvis Stødet til, at mange af Arbejdernes Organisationer benyttede en Søndag til at aflægge Skolen et Besøg. Allerede i denne første Sommer var der saaledes Liv og Røre paa Arbejdernes nye Højskole.

Under alt dette blev Forberedelserne til den egentlige Vinterskole taget. Program blev udarbejdet og Timeplanen lagt. Indmeldelser strømmede ind; deres Tal løb til sidst op til det dobbelte af, hvad Skolen kan rumme. Paa Aabningsdagen, den 2. November, var hver Plads optaget, 92 Elever i alt. Ved Modtagelsen holdt Oplysningsforbundets Formand, Finansminister Bramsnæs, en Tale, hvori han karakteriserede Højskolen som Faktor i Oplysningsarbejdet, skildrede Betydningen af »den historiske Metode« i dens Undervisning og lagde Arbejderungdommen dens store Fremtidsopgaver paa Sinde.

* * *

Det var en meget broget sammensat Flok, der den Aften for første Gang samledes i Foredragssalen, sikkert mere uensartet end paa det store Flertal af Landets Skoler. Af de 92 havde godt Tredjedelen, ialt 37, hjemme i Hovedstaden, noget færre, 35, i Købstæderne og kun 20 paa Landet. 46 var faglærte Haandværkere, 23 Arbejdsmænd, Resten Landarbejdere, Mejerister, Chauffører m. m. En særlig Gruppe dannede de 10 hvidblusede Kokkelever, der delte deres Tid mellem Køkkenet

og Skolearbejdet. Men Antallet af forskellige Typer var i Virkeligheden langt større, end disse Tal angiver. Ogsaa med Hensyn til Forkundskaber gjorde der sig stor Ulighed gældende. 26 af Eleverne havde tidligere besøgt en Høj- eller Landbrugs-skole eller gennemgaaet den socialdemokratiske Arbejderskole i København. Adskillige havde taget aktiv Del i Oplysnings- og Organisationsarbejde, medens Forudsætningerne hos et ikke ringe Tal indskrænkede sig til de nødtørftigste bevarede Skolekundskaber.

At Skolen er fyldt paa dens Aabningsdag har den største Betydning for Arbejdets Igangsættelse. Delingen i Hold til Dansk, Regning, Sprog og Studiekredse kunde straks foretages paa Grundlag af en Prøve og fuld Kraft sættes ind overalt indenfor de lagte Rammer.

Timeplanen maatte lægges dels under Hensyn til de forhaandenværende Lærerkæfter, dels til Fagskolen for Skibskokke, hvis Elever skulde deltage i bestemte Fag, der maatte anbringes saaledes, at de ikke kolliderede med Tilberedelsen af Maaltiderne.

I Regning er alle Skolens Elever, delt i 4 Hold, blevet undervist en Time daglig. For det bedste Holds Vedkommende sluttede Regnekursuset med en Gennemgang af almindelig Regnskabslære.

Danskundervisningen omfattede 4 ugentlige Timer for 3 Hold. I en 5. Time underviste Fru Selma Kristensen skiftevis de samme Hold i Svensk, dels gennem Øvelser i Læsning og Oversættelser, dels i Foredrag om svensk Litteratur og svensk Arbejderbevægelse.

Sprog har iøvrigt været et valgfrit Fag. I Tysk underviste Frode og Selma Kristensen hver ét Hold, i Engelsk Harriet Brahm Gammelgaard 3 Hold.

Sangundervisningen lededes af tidligere Højskoleforstander Harald Balslev, Ueberup. Balslev udførte et meget betydeligt Arbejde med en fuldstændig Gennemgang af Arbejdersangbogen, skaffede Melodier til Sange, hvortil man hidtil havde savnet saadanne, og erstattede mindre heldige Melodier med nye. Til Gymnastiklærer havde vi Bernhard Jensen fra Fjordgaarden, der tidligere har undervist i samme Fag paa Roskilde Højskole.

To Gange om Dagen, fra 11—12 og fra 5—6 samledes alle Elever til Foredrag. Her gennemgik Frode Kristensen de moderne Stormagters Historie og Erhvervsforhold, Willy Hellner talte om Biologi, Arveligheds- og Nedstammingslære, og Forstanderen Træk af den sociale Kulturs Udviklingshistorie. Ofte blev Foredragstimerne til Diskussionstimer.

I Timen fra 10—11 samledes alle Elever, delt i 3 Hold, til Studiekredsøvelser,

ledet af de 3 faste Lærere, Gammelgaard, Kristensen og Hellner, saaledes at en Ombytning fandt Sted mellem Holdene hver 7. Uge, hvorved alle Elever fik det samme Stof gennemgaaet. Emnerne var henholdsvis: Alm. Befolkingslære, Erhvervsforhold og Socialøkonomi; Gennemgang af de almindeligste Raastoffer og Kooperationen; Danmarks Forfatning og administrative Forhold samt Fagforeningskundskab.

Efter speciel Opfordring fra Kredse af Elever dannedes der efterhaanden endnu en Del Studiekredse: i Seksualkendskab, Gymnastikteori, Det kommunistiske Manifest m. m.

Gennem hele Undervisningen har vi lagt Vægt paa at faa Eleverne til selv at arbejde. Udover de daglige, gennemsnitlig ca. 6 Undervisningstimer er der blevet krævet et ret betydeligt Forberedelsesarbejde i Middags- og Aftentimerne: Stil- og Regneopgaver, Øvelser i Brugen af Haandbøger, Forberedelse til Studiekredsene m. m. I Bibliotekets Aabningstimer har der altid været en Lærer til Stede, som kunde vejlede Eleverne ved Forarbejderne.

Da en mindre Part af Skolens Elever, ialt 25, forlængede Opholdet her en Maaned efter Afslutningen af det egentlige Vinterkursus, forsøgte vi en friere Form for Studiekredsarbejde og i langt mindre Hold, hvert paa 10 à 12 Deltagere. Naturligvis har dette store Fordele, men under selve Skolen var Lærerantallet for lille til Gennemførelse af noget tilsvarende. Eleverne fik i April Lov til — indenfor visse Grænser — at udpege Emner for Studiekredsene. Valget faldt bl. a. paa følgende: Den russiske 5 Aars-Plan, Psyko-Analyse, Racehygiejne, Pan-Europa, Astronomi — et tydeligt Fingerpeg i Retning af den stærke Interesse for de mest aktuelle Spørgsmaal.

Skolen modtog i Vinterens Løb mange Besøg og flere af dens Gæster glædede Eleverne med Foredrag. Redaktør Dalen fra Norge fortalte om Brydninger i det norske Arbejderparti, Dr. Herz fra Wien om Tilstandene i de sydlige Donaulande, den russiske Forfatter Tretjakof om Femaarsplanen, Domæneforpagter Erik Appel, tidligere Lærer ved Roskilde Højskole, om den ny Indstilling i Forholdet mellem Dansk og Tysk ved Grænsen, Bibliotekskonsulent Jørgen Banke om Betydningen af Selvarbejdet i Undervisningen, Folketingsmand Hartvig Frisch om Arbejderkultur, Skolens Formand Chr. Christiansen om Arbejdernes Oplysningsbevægelse, Højskoleforstander J. M. Jensen om Fridtjof Nansen, Sekretær Bolgann om den russiske Revolution, Lærer Andreasen om Gymnastikken og Arbejderbevægelsen. Desuden var der ved flere af Elevernes Diskussionsaftener fremmede Indledere.

I Januar afholdt Roskilde Amts Delingsførerforening et Kursus paa Skolen. Eleverne havde her Lejlighed til at iagttage mønsterværdige Fremvisninger af praktisk

Gymnastik og til at deltage i Kursusets Sanglege, Drøftelser og festlige Sammenkomst. I Februar gav Formanden for D. s. U., Johs. Hansen, og Sekretæren, H. C. Hansen, et Kursus for Eleverne i praktisk Ungdomsarbejde.

Der afholdtes i Vinterens Løb tre større Festligheder: Den sidste Aften før Juleferien, hvor Sekretær Hans Hansen holdt Festtalen, og Direktør Thomas Hejle læste op, og hvor der af Eleverne selv var udarbejdet og blev gennemført et rigt og afvekslende Program; Fastelavns Søndag, den 15. Februar, hvor Købmandsskolens Kor- og Orkesterforening gav en stor og smuk Koncert for os, og Skolens Afslutningsfest den 29. Marts, hvor Hovedtalen holdtes af Folketingsmand Julius Bomholt.

Hver Søndag Aften holdtes desuden en mindre Festlighed med Sang, Oplæsning, Musik og Taler. Ved disse Lejligheder udkom og oplæstes desuden Elevernes ugentlige Avis, »Smeltdiglen«, der i en Blanding af Skæmt og Alvor søgte at gøre sig fortjent til sit Navn.

Kort efter Skolens Aabning oprettedes dens Elevraad, der efter en senere vedtaget Ændring i dets Love indrettedes paa den praktiske Maade, at det kom til at bestaa af Formændene for de forskellige Særudvalg med en af Elevernes Generalforsamling direkte valgt Formand. De 6 særlige Udvalg havde henholdsvis til Opgave at bestyre Elevernes Kooperation, paase Overholdelse af Skolens Ordensregler, redigere »Smeltdiglen«, arrangere Diskussioner og Festaftener samt varetage diverse Sportsinteresser. Disse selvstyrende Organer er ofte et nyttigt Bindeled mellem Elever og Forstander og skoler tillige Ungdommen i Selvstyrets Kunst. Elevforsamlingerne giver Udløsning for de Bevægelser og Stemninger, der opstaar hvor et særligt Samfund af unge Mænd danner sig inden for fire Mure. Og igennem Udvalgenes Arbejde gives der Plads for det Initiativ, som i saa rigt Maal er til Stede i Arbejderungdommen, og som det er en af Skolens vigtigste Opgaver at skaffe Afløb for. For Forstanderens Vedkommende er der her Grund til at mindes den altid redbonne Hjælpsomhed, han mødte, hver Gang han paakaldte Elevernes Bistand, saavel i som uden for Udvalgene.

Bevæget og rig paa Afveksling forløb den første Vinter. De mange unge Ansigter, der efterhaanden for én blev til lige saa mange Skæbner, er borte. De er draget bort med nye Kundskaber, nye Erfaringer og nye Interesser, gaet ud for at frugtbar gøre, hvad de har lært og oplevet i deres Geming og deres Kreds, i deres Klasses og det Samfunds Tjeneste, som de tilhører.

Hj. Gammelgaard.

ARBEJDERHØJSKOLER I AMERIKA

AF EDITH ANTONSEN

Det er sikkert kun de færreste, der ved, at der i U. S. A. findes 4 Højskoler for kvindelige Industriarbejdere, nemlig: »Bryn Mawr«, »Wisconsin«, »Barnard« i New York City og »The Vineyard Shore School«, som aabnedes i 1929.

Mange Forventninger er da ogsaa knyttet til denne nye Skole, som, da den har egne Bygninger, giver 8 Maaneders Kursus, hvad der jo er et stort Fremskridt fra Sommerskolernes 8 Ugers Kursus.

Da jeg i 1929 havde den store Glæde at deltage i et Kursus paa Bryn Mawr Summer School, vil jeg fortælle lidt om denne. Omtrent 10 km fra Philadelphia ved Landsbyen Bryn Mawr ligger Bryn Mawr College med sine ærværdige, gamle Bygninger i vidunderlige Omgivelser. Medens disse dejlige Bygninger før stod tomme i den lange Sommerferie, saa rører der sig nu et muntert Liv, idet Dørene slaas paa vid Gab, og ca. 100 unge Arbejdersker her faar et 8 Ugers Højskolekursus. Det første Kursus blev afholdt i 1921 paa Miss Carey Thomas' Initiativ.

Skolens Formaal er at hjælpe Eleverne til at forstaa Tidens industrielle og sociale Problemer og derved gøre dem interesserede i at være med i Arbejdet for Løsningen af disse Spørgsmaal. Bryn Mawr Sommerskole ledes af en elskelig og varmhjertet Kvinde, Miss Hilda W. Smith, som trods det store Arbejde, der er forbundet med Ledelsen af en saa stor Skole, aldrig syntes at have travlt, men altid havde Tid til at høre paa, hvad den enkelte Elev maatte have paa Hjerte. Jeg var forbavset over, at Skolen i mangt og meget mindede om en dansk Højskole, og da jeg udtrykte min Forbavelse, fortalte Miss Smith mig smilende, at hun havde været paa Studiebesøg baade paa svenske og danske Højskoler — deraf Ligheden.

Hvad der særligt udmærker denne Skole fremfor vore hjemlige Højskoler er, at den teoretiske Undervisning paa en lykkelig Maade er knyttet til det praktiske Liv. Til Eksempel er selve Opholdet paa Skolen et Stykke praktisk Kooperation, idet

Eleverne i Fællesskab drev en lille Forretning, hvor man kunde købe sit Forbrug af Blyanter, Bøger, Bolde og andre Sportsrekvisiter, desuden Frugt m. m. »Brugsen« havde aabent 1 Time om Formiddagen og et Par Timer senere paa Dagen, nogle af Eleverne skiftedes til at passe Forretningen. Hver Elev tegnede en Andel deri paa 2 Dollars, som tilbagebetaltes ved Skolens Slutning. Da Regnskabet blev gjort op, var der et Overskud paa 200 Dollars, som Eleverne vedtog at skænke Skolen til nationale Højskole selv har skrevet og udgivet Bøger.

Paa mange andre Omraader opmuntredes man til at være aktiv Deltager. I Timerne, der blev holdt i Samtaleform, opmuntredes man f. Eks. til at skrive Digte, med det Resultat, at Elever, der aldrig før havde tænkt sig Muligheden af at faa 2 Linier til at rime, nu var i Stand til at skrive hele Digte. Dette var noget ganske nyt for mig, men jeg har dog senere i Dagspressen set, at Eleverne paa Den internationale Højskole selv har skrevet og udgivet Bøger.

Formiddagen gik med Undervisning, ved hvilken Eleverne var delt i Grupper paa ca. 20. Der undervistes i alle Grupper i Engelsk og Socialøkonomi og enten i Naturkundskab, Psykologi eller Historie. Der blev lagt stor Vægt paa at give Eleverne Øvelse i at holde Taler. Jeg blev meget imponeret den første Dag, da den ene efter den anden af de unge Piger stod op og fortalte om deres Fag, idet de illustrerede deres Tale med Tegninger paa den store Tavle. De talte allesammen frejdigt og kvikt. Efter hver Tale rettede de øvrige Elever Spørgsmaal til Taleren, — hvis der kom Spørgsmaal, som Taleren ikke selv kunde klare, søgte man Vejledning hos Lærerne, som var til Stede. Den sidste Formiddagstime var alle Eleverne samlede til Foredrag.

Om Eftermiddagen var der Undervisning i Gymnastik, Tennis, Svømning — i en dejlig Svømmehal — rytmisk Dans etc. Jeg husker endnu Miss Brady sige, da hun bekendtgjorde, at der var rytmisk Dansk i Gymnastiksalen: »Tilskuere har ikke Adgang; alle, der kommer, maa tage aktiv Del«.

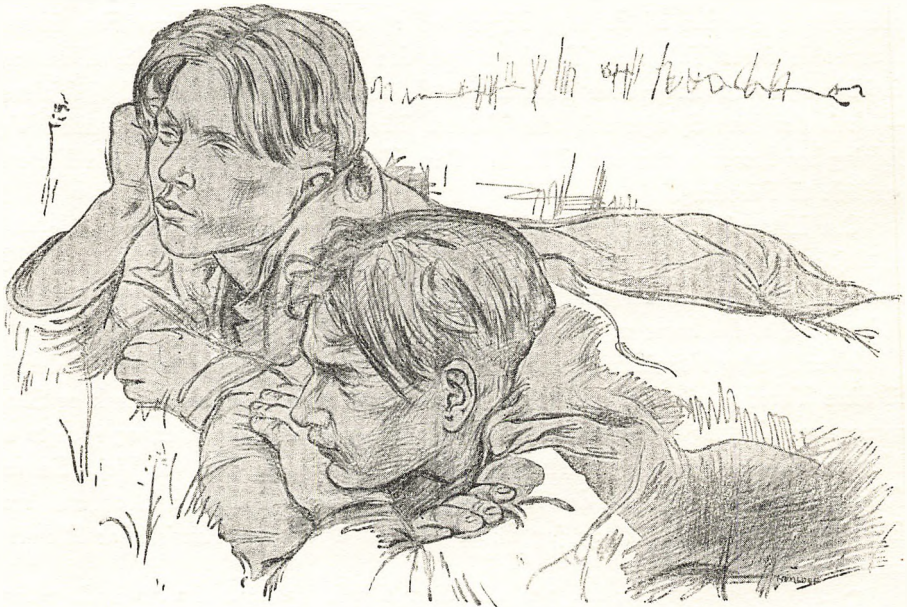
Hver Søndag Formiddag vandrede vi ud i Naturen; der var altid stor Tilslutning til disse Ture; vi gik ikke ad den slagne Landevej, men vandrede i Mark og Skov, sprang over Grøfter og Gærder, idet vi undervejs plukkede Blomster, og spurgte om Navnene paa de forskellige Træer og Planter, som vi saa paa vor Vej. En ung Russerinde spurgte mig, om der voksede »Forglem-mig-øj« i Danmark, og om, hvad Blomsten hed paa Dansk, og jeg fik at vide, at ogsaa paa Russisk har Blomsten samme smukke Navn.

Der blev aflagt Besøg paa Musæer og Fabrikker, desuden afholdtes en Række muntre Skolefester, af hvilke »The Peace Festival« var uforglemmelig.

For at fremme international Forstaaelse var 5 Pladser reserveret Elever fra Europa. Desuden ønskede man gerne at udveksle Elever med Arbejderhøjskoler i Europa, men det er dog endnu Fremtidsmusik.

Det var en Oplevelse at være paa Bryn Mawr, hvor vel tyve forskellige Nationaliteter var repræsenteret blandt Eleverne, og hvor forskellige politiske Opfattelser brødes. Men overalt straalte Skolens frie Aand, som uden Fordomme med Hensyn til Race — der var 5 Farvede blandt Eleverne —, Religion, Nationalitet eller politisk Opfattelse altid bekæmper Uretten. Der bliver her gjort et stort og uegennyttigt Arbejde i Oplysningens Tjeneste til Gavn for Arbejderklassen, et Arbejde, som nok skal bære Frugt i Tiden, der kommer.

Study is preparation
Workers' schools throughout the nation
Singing workers education
Shall waken industry.

Hedloff: Ungdom.

EN HILSEN FRA FIRCREFT COLLEGE

Fra mange forskellige Steder i England kom Fircrofts gamle Elever i Løbet af Skærtorsdag og Langfredag for at samles til det aarlige Møde, der strækker sig over alle 5 Paaskedage. De fyldte Skolen med Liv igen; den stod saa tom og forladt efter Foraarssestrets Slutning; nu lød der atter Sang og Tale, Larm fra mange og glade Mennesker, der her gensaa gamle Kammerater og mindedes en god Tid. — Der var en mere alvorlig Grund for disse Sammenkomster end netop Fornøjelser, af hvilke der naturligvis var arrangeret en Del, men disse Mennesker kom ikke blot for at opfriske Minder og have nogle glade Dage; selve Skolen, dens Arbejde og dens Retningslinier blev grundig diskuteret. Lykkeligvis havde jeg Lejlighed til at tale med flere af dem, der havde været Elever i Skolens første Aar, og paa mit Spørgsmaal, om de følte, at det, de havde lært paa Fircroft, havde haft Betydning for dem siden i det daglige Liv og Arbejde, gav de alle uden Undtagelse Udtryk for dette, at om de end ikke paa Grund af deres Skoleophold havde opnaaet en højere Position i Samfundet, saa havde dog det, de i sin Tid lærte paa Fircroft, hjulpet dem til en bedre Udførelse af det daglige Arbejde samt givet dem at forstaa, at der er noget andet og mere end det enkelte Individ og dets Fornødenheder at stræbe for. Ligeledes havde denne bedre Viden haft Indflydelse paa de Mennesker, de havde været og stedse var i daglig Børning med. —

Mon ikke dette kan siges ogsaa af gamle Elever paa Esbjerg Arbejderhøjskole? Jeg selv har følt, hvorledes mit Syn paa mange Ting har forandret sig, siden jeg forlod Højskolen, hvorledes Opholdet dér aabnede nye Veje, gav videre Perspektiv og skabte Klarhed i mange Spørgsmaal.

At mit Skoleophold ogsaa gav mig Idealer, siger jeg ikke som en Trosbekendelse, for den Idealisme og den Følelse af Samhørighed, som Dag for Dag voksede frem og gennemtrængte Livet paa Skolen, var mere end en Formular. — Hvis der er Sandhed i det, at manges Arbejde for Socialismen, vor fælles Sag, ikke naar længere end til det at bære D. s. U. s. blaa Bluse, saa véd jeg til Gengæld, at det for langt det store Flertal er en Livssag, for hvilken der bliver gjort et godt og alvorligt Arbejde, og at Ungdommen er med i dette Arbejde, dertil har ikke mindst Arbejderhøjskolen været medvirkende. Det har glædet mig at se, i hvor høj Grad engelsk Arbejderungdom, som jeg har mødt den rundt om, er interesseret i danske Forhold, specielt Oplysningsarbejdet, hvorledes de søger at optage en tilsvarende Organisation af dette blandt de unge, et Samarbejde, hvad de desværre i Øjeblikket praktisk talt er blottet for, idet Ungdommen er splittet i mange forskellige Grupper og synes ganske at savne det fælles Ideal, der kan forene og gøre et virkeligt effektivt Arbejde muligt. Alle erkender dette, men lader alligevel til at være ude af Stand til at samles om fælles Sag. — Vi har et saadant Samarbejde derhjemme, og naar jeg her slutter — ikke en Artikel — men en Hilsen til saavel »den røde Borg« som til mine Kammerater fra Vinteren 1929—30, saa er det med Haabet og de bedste Ønsker om fortsat Fremgang for Oplysningsarbejdet blandt dansk Arbejderungdom.

Exeter, 11. April 1931.

Sigfred L. Andersen.

VORE HØJSKOLER TILTRÆNGER DE EN OMGANG RATIONALISERING?

I vor maskiniserede og rationaliserede Tid hærges vort Samfund af en stor og desværre vedvarende Arbejdsløshed. Man forsøger, uden derfor at gribe Ondet ved Roden, at læge Saaret paa forskellig Maade, dels ved Tilskud til kriseramte Industrier, dels ved Iværksættelse af offentligt Arbejde og dels ved at give Arbejdsløse Understøttelse til Kursus eller Højskoleophold. At dette kun er Lapperier af midlertidig Virkning, er ganske givet. Maalet maa være et efter Behovet anlagt Produktionssystem med lige Ret til Arbejde og med en deraf følgende Nedsættelse af Arbejdstiden, som staar i rimelig Forhold til den tekniske Udvikling og den forhaandenværende Arbejdskraft. Til Opnaaelse af dette Maal maa Arbejderne tage alle Midler i Anvendelse. Et af disse — maaske det fornemste — er Oplysningen.

Uden iøvrigt at nedsætte Betydningen af vort storstilede Oplysningsarbejde i By og paa Land gennem Studiekreds- og Foredragsvirksomhed, tør jeg vist rolig gaa ud fra, at vore Arbejderhøjskoler her kommer frem i allerførste Plan, og at det er af uvurderlig Betydning for hele Arbejderklassen i Fremtiden at søge rejst saa mange Højskoler som muligt. Derved bidrages til, at unge Arbejdere faar Lejlighed til i et kortere Tidsrum at komme ind i planmæssigt Oplysningsarbejde og til kun at hellige sig dette. Jo flere Arbejderhøjskoler jo bedre; thi derved undgaas, at unge Arbejdere, der en Vinter vil paa Højskole, tvunget af Pladmangel paa vore egne Højskoler, bliver nødsaget til — paa Grund af Arbejdsløshed eller andre Aarsager — at tage paa de borgerlige, kristelige Højskoler, hvor den Oplysningsvirksomhed, der her drives, ikke altid kan staa for Kritik overfor Livets Realiteter. Det er derfor ogsaa et Spørgsmaal, om et saadant Højskoleophold for den unge Arbejder har eller faar nogen Betydning for ham og hans Klasse. Rent klassemæssigt set kan det i hvert Fald ikke være nogen Gevinst, idet en saadan ung Arbejders aktive Del i Arbejderbevægelsen hæmmes alt for meget.

Vore Arbejderhøjskoler maa være det Forum, hvor den unge Arbejder tilbringer sin Tid for at skaffe sig de fornødne Kundskaber — eller udvide disse — om Arbejderbevægelsens Maal og Midler i Kampen for et nyt og bedre Samfund. Dette opnaas ikke ved en forældet Undervisningsform, men derimod ved Deltagernes aktive Medarbejderskab, og derfor burde Foredragsvirksomheden maaske trænges endnu længere tilbage til Fordel for Studiekredsvirksomheden, saaledes at der gives Deltagerne mere Fritid til selvstændigt Arbejde, samtidig med at Deltagerantallet i Studiekredsene formindskes.

En Hage ved Højskolens Studiekredsarbejde er det alt for uensartede Materiale, som en Studiekreds er sammensat af. Der burde her kunne gøres mere end der bliver gjort i Retning af at sammensætte Deltagerne efter deres forskellige Udviklingsgrad, saaledes at Deltagerne i Studiekredsene kommer til at arbejde mere jævnyrdigt sammen, og at den enkelte faar det mest mulige Udbytte af disse. Som det nu gaar, bliver Arbejdet i alt for høj Grad lagt til Rette for de mindre vidende Deltagere, og de mere vidende faar derfor ikke det Udbytte af Studiekreds-

arbejdet, som de burde have. Saafremt det vigtigste og mest værdifulde ved disse Studiekredse ikke skal gaa tabt, maa der sættes noget ind paa en bedre Sammensætning af Deltagerne. Paa et saa kort Tidsrum, som et Ophold varer, er det vel en noget vanskelig Opgave, men man kan f. Eks. udmærket bruge den første Maaned af Kursuset til at anstille Studier over Elevmaterialet. Paa denne Maade vil det værste kunne blive rettet. Jeg tror, at det paa den resterende Tid vil være muligt at indhente det forsømte, ligesom jeg tror, at Studiekredsene vil komme til at virke langt bedre, end Tilfældet er nu.

Det er godt at gennemgaa et Højskolekursus. Her kommer man sammen med mange forskellige Elementer — baade gode og mindre gode. Her fremmes Interessen for at trænge dybere ind i Problemerne, her vækkes Diskussionslysten og her lærer man Kammeratskabet rigtig at kende, ligesom der her er rig Lejlighed til at anstille psykologiske Betragtninger. Men det at komme paa Højskole i en Vinter, maa ikke være det samme som at komme til at »overvintre« et Sted. Det skulde helst være en dybere Trang — en indre Tilfredsstillelse efter at opnaa Kundskab og Viden om Tingene, der fik Folk til at tage et saadant Kursus. Der burde derfor være et Samarbejde mellem vore Højskoler og vore Organisationer, saaledes at de sidstnævnte under en eller anden Form kunde tilstille Højskolen Oplysninger om vedkommende, der vilde paa Højskole en Vinter. Herved kunde Elevmaterialet blive sigtet en Del. Det er ligeledes forkasteligt, at Kommunerne rundt om i Landet — for at skaffe sig af med en Del Arbejdsløse et Stykke Tid — »eksporterer« disse paa Højskole. Der burde snarest sættes en Stopper for dette. I alt for mange Tilfælde viser det sig, at det kun er meget faa af disse Arbejdsløse, der virkelig har og faar Interesse for Højskolearbejdet, og dermed faar noget Udbytte af det.

Efterhaanden som Arbejderne faar øget Magt i Samfundslivet, stilles der ogsaa større Krav til disse. Arbejderne maa have Indsigt i Samfundslivets økonomiske Proces, og Arbejderne maa skabe en ny og bedre Kultur. Det vil blive Arbejderhøjskolerens Opgave at uddanne den ny Tids Arbejdere. Det gælder derfor om at skabe de bedst mulige Arbejdsformer og Vækstbetingelser paa vore Højskoler.

A a g e H i n r i c h .

HVAD NYTTER DET TIL?

Naar det om Efteraaret bekendtgøres, at Højskolens Porte staar aabne, vil sikkert en hel Del Unge sige til sig selv: Hvad nytter det mig at tage paa Højskole, hvad skal jeg bruge den Lærdom til, jeg kan høste der? Men alle vi Læsere af dette Elevskrift, som jo har gennemgaaet et Højskoleophold for kortere eller længere Tid, vi véd nok, hvad det kan nytte. Vi har selv erfaret den personlige Udvikling og Berigelse, det kan være at tilbringe 5—6 Maaneder paa en Højskole. Derimod er det sikkert ikke alle, der er klar over, hvad de kan og bør bruge deres erhvervede Kundskaber til. Vore faglige Færdigheder, vore Armkræfter vil Samfundet ikke tage i Brug, men desmere maa vi da tage fat paa det Arbejde, der har til Maal at bringe Samfundet i Lave. Kamp er Livets Løsen, og for os unge Arbejdere vil Vaabnet altid være

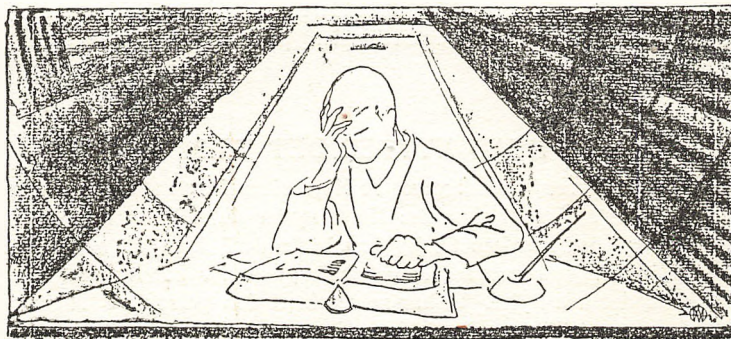
Kundskaber, mange og gode Kundskaber, ikke dem, der indhentes paa Gadehjørner eller i Biografen eller af Smudslitteraturen, men den Indsigt, der kan høstes ved at deltage i Studiekredsarbejde eller Foredragsvirksomheden.

De fleste af os, der har besøgt Højskolen denne Vinter, er unge Mænd, der først skal til at høste Erfaringer ude i Livet. Til Trods for vor Ungdom eller maaske netop i Kraft af den, har vi alle en brændende Lyst til at kritisere det gamle. Vi skiller det ad i Stumper og Stykker, undersøger hver enkelt Ting, prøver dets Værdi o. s. v. Men det, vi saaledes skiller ad og sætter paa Prøve, skal jo samles igen for at faa sin Værdi paany. Det adskilte skal ordnes igen. De enkelte Led tilpasses hinanden. Selvom det ikke lykkes for os, synes vi dog bag Vanskelighederne at ane Fuldkommenheden.

Vi har alle en Pligt til at være Medarbejdere ved Opbygningen af det nye Samfund. Et vigtigt Forarbejde udføres i Studiekredsene, i Organisationslivet: paa disse Omraader er der haardt Brug for unge Mænd, der har lært at tænke selvstændigt ved at opholde sig paa en Højskole.

Der kunde nævnes mange andre Felter, hvor der ligger Opgaver og venter paa at blive løst, og hvor vor Arbejdskraft kan sættes ind. Derfor maa vi, naar vi hører Spørgsmaalet: Hvad kan det nytte? gøre vore Kammerater opmærksom paa, at der er Brug for alle Kræfter og saa gode Vaaben som muligt i den Kamp, Arbejderklassen har at føre: »Hver en menig Mand maa kende Kampens Gang, dens Maal og Vej — det kan hælde, at der snart er Brug for dig.«

Eigil Holm.

Forstander Poul Hansen paa Talerstolen.

Forstander Hj. Gammelgaard paa Talerstolen.

Søndag den 10. Maj »afsløredes« ved en Festlighed de fire Statuer, som Ny Carlsbergfondet har skænket Arbejderhøjskolen til Udsmykning af Foredragssalen. Takket være et lykkeligt Samarbejde mellem Arkitekten, Ivar Bentsen, og Billedhuggeren, Svend Rathsack, træder Esbjerg Arbejderhøjskoles Sal nu frem som et Rum, der i Skønhed og Festlighed søger sin Lige. Statuerne, der er støbt i metallisk Cement, forestiller, som man ser: Tømrer, Smed, Landarbejder og Fisker — Symboler paa den Ungdom, der søger Arbejdernes Højskoler, unge Mennesker ude fra Livets Arbejdspladser, fra Mark og Sø, fra Værksteder og Fabriker. De er endnu ikke krumbøjede af Slid. De føler sig ikke som Arbejdets Trælle, men som Repræsentanter for den Klasse, der vil »hugge gennem Skranker Landet Vej til nye Maal«. Maatte den Ungdom, der i Fremtiden skal samles i Salen for at lytte og lære, forlade Arbejderhøjskolen besjælet af samme Vilje.

Maleren og Billedhuggeren Svend Rathsack er født 8. September 1885 i Fredericia. Efter at have passeret Malerlære, Teknisk Skole og Kunstakademiets Malerskole, fik

Industriarbejder.

Haandværker.

han 1908 tildelt den lille Guldmedaille for Billedet »Samson og Dalila«, og de følgende Aar kunde man af og til se hans Malerier paa Charlottenborg og paa Kunstnernes Efteraarsudstilling. Men 1913 gik han over til Leret og blev Billedhugger. I Aarens Løb har han skabt en Række plastiske Arbejder, der alle vidner om hans store Kunnen og særprægede Personlighed, Arbejder, der strækker sig fra smaa Broncestatuetter (»Fodboldspiller«, »Harlekins Selvmord«, »Faun og Nymfe« o. fl.) til de store Figurer »Manden«, »Adam« og til hans Hovedværk: Mindesmærket over de krigsforliste Sømænd (Langelinie i København), der giver ham Rang blandt vore betydeligste Kunstnere. Værker af ham findes paa Kunstmusæet, Aarhus Museum, Stadion i København og i Aarhus o. fl. Steder. Siden 1918 er han Medlem af den Frie Udstilling. Her var ogsaa de fire Arbejderskikkelser udstillet i Foraaret, inden de blev sendt til Esbjerg. Nu, Figurerne er kommen paa Plads paa deres Sokler, virker de, som de skal, løftende, bærende, træder levende frem, som de staar der i det mørke Materiale op mod de hvide Vinduspiller.

Fisker.

Landarbejder.

ESBJERG ELEVFORENINGS BERETNING

De sidste Par Aar har for Esbjerg Arbejderhøjskoles Elevforening været Fremskridtets Aar. Den afvigte Vinter vil komme til at staa i Elevforeningens Historie som et Mærkeaar. Fremgangen skyldes først og fremmest den store Tilstrømning af Elever til Skolen og den deraf følgende Medlemsforøgelse i Elevernes Forening. Der er ogsaa kommen Fart i Arbejdet. Lokalafdelingerne, som er oprettet flere Steder, har haft deres store Betydning, og Fremtiden vil forhaabentlig bringe flere Lokalforeninger rundt i Landet. I Aar møder Elevforeningen saa med det allersidste paa Fremskridtets Omraade: Det store, udvidede Aarskrift, der tilmed kommer to Gange om Aaret.

Men, skal jeg skrive en Beretning over Elevforeningens Virksomhed, maa jeg vel hellere begynde ved Begyndelsen. Det bliver altsaa ved sidste Aarsmøde.

Som sædvanlig kom de Elever længst borte fra i god Tid. Mange havde været saa forudseende, at de havde lagt deres Ferie til Rette med Henblik paa Aarsmødet, men flere — desværre saa mange — havde haft »Ferie« alt for lang Tid, de havde paa deres arbejdssøgende Færd lagt Vejen om ad deres kære, gamle Skole med de mange gode Minder. Allerede Natten før Aarsmødet var de saaledes i »Højskolehumør«, at det bogstavelig talt blev en urolig Nat, som de fleste gamle Elever kender — maaske alt for godt — med »Spøgeri« og »Dumpeture«. Og Stemning var der fra Morgenstunden. Saa kimede Klokken til den alvorlige Del af Aarsmødet: Generalforsamlingen.

Esbjerg Arbejderhøjskole, Dagligstue.

Esbjerg Arbejderhøjskoles Elevforenings ordinære Generalforsamling afholdtes Søndag den 20. Juli 1930 paa Skolen.

Den paa forrige Generalforsamling valgte Formand, Egon Buus, var rejst fra Esbjerg for at overtage fast Arbejde. Den konstituerede Formand, Pedel Hans Holm, aabnede Generalforsamlingen. Dirigent blev Jacob Winter. Protokollen oplæstes af Sekretæren, hvorefter Hans Holm aflagde en mundtlig Beretning om Foreningens Virksomhed. Regnskabet blev oplæst af Kassereren, Michael Andersen. Protokol, Beretning og Regnskab godkendtes enstemmigt.

Man skred derefter til Valg af Ledelse. Til Formand valgtes Pedel Hans Holm, til Kasserer genvalgtes Højskolelærer Michael Andersen og til Sekretær genvalgtes Journalist Holger Andersen. Suppleanter blev Pedel M. P. Jensen og Max Madsen. Revisorer blev Bomholt og List.

Et Udvalg blev nedsat til at revidere Lovene.

Til Roskilde Arbejderhøjskole sendtes følgende Hilsen:

»Esbjerg Arbejderhøjskoles Elevforening, samlet til Aarsmøde, hilser Roskilde Højskole og byder velkommen til Arbejdet for vor fælles Sag.«

Om Eftermiddagen toges Skolens nye Lokalteter i Øjesyn og de gamle Elever glædede sig ved den store Udvidelse, som nu kommer deres »Efterkommere« til Gode.

Ved det traditionelle offentlige Møde talte Skolens første Forstander, Rasmus Vind, og den nuværende Forstander, Poul Hansen.

Søndag Aften blev en af de rigtig festlige med kammeratligt Samvær: Dilettantforestilling, gode Taler og naturligvis »Argus«.

Mandag gik Turen til Sønderho paa Fanø. Det blev den allerbedste Udflugt, Elevforeningen har arrangeret — og det siger ikke saa lidt. — Men vi lover, at de, der møder ved Aarsmødet i Aar, ogsaa skal faa en fin Tur, selv om Vejret o. s. v.

Aarsmødet blev altsaa særdeles vellykket og inspirerede til fortsat Arbejde fremad.

Ikke længe efter Aarsmødet fik vi Meddelelse om, at A. O. F.s Forretningsfører, Chr. Christiansen, havde faaet den fortræffelige Idé, at vort Aarsskrift kunde udvides og udgives i Samarbejde med Elevforeningen paa Roskilde Højskole. Vi afholdt derefter et Møde i Fællesskab med Repræsentanter for Arbejderhøjskolens Bestyrelse — Tanken var nemlig ogsaa udvidet Samarbejde med Højskolerne og A. O. F. — og paa dette Møde var alle enige om, at et stort og godt Skrift vilde være bedre end to mindre, og mindre gode.

Resultatet blev, at vi indkaldte til en ekstraordinær Generalforsamling den 30. November, for at Medlemmerne kunde tage Stilling til dette Spørgsmaal. Denne Generalforsamling havde samlet forholdsvis mange Medlemmer fra nær og fjern. Efter en udførlig Drøftelse af Spørgsmaalet, viste det sig, at alle fuldtud kunde tilslutte sig Tanken om et Samarbejde, som Bestyrelsen skitserede. Samtidig er der ogsaa truffet Overenskomst med den nystartede Elevforening i Roskilde, hvilket jo er det egentlige Grundlag for Udvidelsen. Til at forestaa Skriftets Redaktion nedsættes et Udvalg, bestaaende af 2 Repræsentanter for hver Elevforening, de to Skolers Forstandere, en Repræsentant for hver Skoles Bestyrelse samt en Repræsentant for Arbejdernes Op-

lysningsforbund. Udvalget har derefter faaet følgende Sammensætning: For Esbjerg Arbejderhøjskoles Elevforening Michael Andersen og Holger Andersen; for Roskilde Arbejderhøjskoles Elevforening Aage Hinrich og Eigil Holm; Forstanderne Poul Hansen og Hj. Gammelgaard; for Esbjerg Højskole Sekretær Oluf Bertolt; for Roskilde Højskole Sekretær Ib Kolbjørn, og for Arbejdernes Oplysningsforbund Forretningsfører Chr. Christiansen.

Ved Korrespondance med Arbejdernes Oplysningsforbund har vi truffet Overenskomst om de nærmere Enkeltheder. Der er ogsaa opnaaet Enighed om, at Skriftets Navn bliver »Arbejderhøjskolen«.

Saa er der altsaa kun tilbage, om Medlemmerne er tilfreds med denne Udvidelse; men det tror vi nu, vi roligt kan gaa ud fra. Her har I altsaa det første Eksemplar.

Medens jeg er ved at skrive til Medlemmerne, vil jeg opfordre Jer til at møde op i stort Tal til Aarsmødet den 19. Juli. Vi vil love, at I nok skal faa nogle gode Dage paa den røde Borg. Aar for Aar kommer der Elever til Aarsmødet langvejs fra. I Aar venter vi ogsaa stor Invasion af de senere Aars Elever. Vel mødt paa Borgen i Esbjerg den 19. Juli.

En venlig Hilsen til alle Kammerater.

Holger Andersen.

HVAD BØR VÆRE FORMAALET MED VORE LOKALFORENINGER?

Rundt omkring i Landet oprettes Lokalforeninger af gamle Elever fra Esbjerg Arbejderhøjskole. Det tilkendegiver, at Eleverne efter Skoletidens Ophør ikke har mistet Interessen for Skolen, men at de søger sammen med Kammerater fra andre Aargange, for at bevare det Kammeratskab, som sluttedes paa den røde Borg. Kammeratskabet er vel nok i første Instans Grundlaget for vore Elevforeninger.

Minderne fra Skoletiden spiller en stor Rolle i vor forjagede Tid. Det var som om Begejstringens Ild næredes ved Samlivet mellem Ligesindede. — Men Skoletiden var jo kun kort. Efter 5—6 Maaneders Forløb splittedes Flokken igen over det ganske Land. Hver især staar nu overfor den brutale Virkelighed: Kapitalismens hensynsløse Udbytningsproces. Da er det ligesom Idealerne blegner, Maalet synes at staa uendeligt fjernt, man savner Kammeratskabets Inspiration. Sløvheden melder sig. — Her er det vore Elevforeningers Opgave ligger: at holde Begejstringens Ild vedlige mellem de gamle Elever, saaledes at de ude i Livet stadig tager aktiv Del i Arbejderklassens Frigørelseskamp.

Elevforeningerne maa først og fremmest sørge for at faa fat i saa mange af de gamle Elever som vel muligt. Naar et nogenlunde anstændigt Antal har meldt sig, er Spørgsmaalet: Hvilke Arbejdsfelter bør Elevforeningen beskæftige sig med?

For det første maa det være Foreningens største Opgave, at udbrede Kendskabet til vor Skole og agitere for stadig større Tilgang til Skolen. Elevforeningen maa tage Del i det almindelige Oplysningsarbejde, i Fællesskab med Arbejderpartiets forskellige Organisationer. Paa Landet maa den være med til at styrke Fagorganisationerne. Sognebibliotekerne trænger ofte til, at der gribes ind, for at de kan blive af mere kulturel Betydning for Befolkningen. Der kunde nævnes mange andre Omraader, hvor Elevforeningerne kunde sætte ind.

Elevforeningernes Formaal bør ikke være, blot at samle de »gamle Gutter« en Gang eller to om Aaret til en gemytlig Kaffeslapperas. De Maal, som Elevforeningerne sætter sig, kan hverken blive for mange eller for store. Der er Opgaver nok, som trænger til Løsning.

Chr. Brændekilde.

EN HILSEN

Man tør vel nok betegne vort Aarskrifts Udgivelse i Samarbejde med Roskilde Elevforening og Arbejdernes Oplysningsforbund som et betydeligt Skridt i den rigtige Retning. Jeg vil gerne, ved Udsendelsen af det første Nummer, udtale Haabet om, at Skriftet for Fremtiden ogsaa maa faa en større Betydning som Bindeled mellem Elevforeningernes Medlemmer, og at det maa blive til Gavn for Forbindelsen mellem Arbejderbevægelsens to Kulturborge ved Roskilde og Esbjerg.

Det er ogsaa mit Haab, at Aarskriftets Udgivelse i Samarbejde med Arbejdernes Oplysningsforbund maa give det Præg af at være et virkelig kulturelt Tidsskrift, at det maa være et Fristed for den Opfattelse af Kultur, som vi alle tilstræber.

Kammerater! Lad os mødes saa mange som muligt ved Aarsmødet i Sommer.

Hermed en Hilsen til alle Kammerater Landet over.

Hans Holm,

INDBYDELSE TIL AARSMØDE

Esbjerg Arbejderhøjskoles Elevforening indbyder til det aarlige Elevmøde paa Arbejderhøjskolen i Esbjerg Søndag d. 19. og Mandag d. 20. Juli 1931.

Esbjerg Arbejderhøjskoles Lærere.

Søndag Kl. 10: Generalforsamling med følgende Dagsorden:

1. Forhandlingsprotokol og Beretning.
2. Regnskabet.
3. Valg af Bestyrelse, Revisorer og Suppleanter.
4. Lovændringer.
5. Indkomne Forslag.
6. Eventuelt.

Søndag Kl. 16: Offentligt Møde.

Søndag Kl. 20: Selskabeligt Samvær med Underholdning.

Mandag Kl. ca. 13: Udflugt til Fanø (Fuglekøjerne, Maagekolonien, Sønderho, Fanø Bad etc.).

Skolen sørger for Indkvartering og Forplejning for 2,50 Kr. pr. Dag. Det henstilles, at Anmeldelsesblanketterne benyttes saa vidt muligt. Der vil blive gjort alt, hvad gøres kan, for at de gamle Elever kan faa et Par gode Dage paa Skolen.

Forretningsudvalget.

REGNSKAB 1929—30

	<i>Indtægt</i>	<i>Udgift</i>
Kassebeholdning fra forrige Aar	425,67	
Kontingent	568,00	
Solgte Aarsskrifter	165,40	
Emblemer	139,30	
Renter	4,28	
	1302,65	
Aarsskrift		481,00
Emblemer		405,00
Elevmødet		95,10
Understøttelse		30,00
Porto, Annoncer m. m.		64,32
		1075,42
Kassebeholdning		227,23
		1302,65
Balance ...	1302,65	1302,65

Michael Andersen,
Kasserer.

PERSONALIA

Hans Jensen og Gunnar Ottesen (1929—30) er for Tiden Elever paa Coleg Harlech, en Arbejderhøjskole, der ligger i North Wales, og i hvis Nærhed nogle af Landsdelens smukkeste Bjerglandskaber findes. Forstander Poul Hansen har faaet truffet den Ordning med Skolen, at den hvert Aar vil modtage en eller to Esbjerg-Elever for halv Pris. De to heldige fører, ifølge eget Udsagn, »en Kongetilværelse«.

Sigfred Andersen (1929—30) opholder sig paa Fircroft College ved Birmingham, hvor blandt andre Poul Hansen og Michael Andersen tidligere har været Elever.

Poul Nielsen (1922—23) og Herluf Andersen (1928—29) er henholdsvis Formand og Kasserer for Oplysningsudvalget i Holstebro, og det af dem i afvigte Vinter planlagte Arbejde har haft meget stor Tilslutning.

Edwin Dose (1929—30) har holdt flere Agitationsforedrag om Arbejderhøjskolen i København og i Byer paa Sjælland. Hvad mener andre om at gøre noget lignende?

Nikolaus Bukholt og Edwin Dose (begge 1929—30) samt Frederik Jensen (1930—31) er Deltager i det kooperative Kursus, der i indeværende Maj Maaned afholdes paa Skolen.

Axel Andersen, »Bedstefar«, Harald Larsen, Georg Leth, Hans Meyer, Johannes Jensen (alle 1929—30), Evald Jakobsen (1927—28) og Kaj Sørensen (1928—29) besøgte tillige sidste Vinters Kursus.

Fru Kirsten Poul Hansen og hendes Søster, Frk. Karen la Cour Overgaard, leder Husholdningsundervisningen ved Pigeskolen. Haandgerningsundervisningen bestrides af Fru Marie Andersen (1923).

Forstander Poul Hansen foretog sidste Efteraar en Agitationstourné for Højskolen til forskellige D. s. U. Afdelinger. Tournéen vil blive gentaget til Efteraaret.

Lærer Hagmund Hansen bliver fortsat knyttet til Skolen fra næste Vinterskoles Begyndelse.

Lærer Palle Nielsen er blevet forlovet med Frk. Olga Hansen, Forstander Poul Hansens Søster.

Lærer Michael Andersen foretog sidste Efteraar for et af Foreningen for Høj- og Landbrugsskoler bevilget Stipendium en Rejse til England for at studere engelsk Arbejderundervisning.

Sanglærer A. Schmidt var i Paasken i Hamburg med Mandoinklubben »Luna«. Stor Sukces.

Lærer Palle Nielsen foretog i September Maaned en Studierejse til Tyskland og opholdt sig der under det spændende Valg, der bragte saa stærk Fremgang til Yderpartierne.

Svend Horn (1928—29) er blevet Hovedbestyrelsesmedlem af D. s. U.

Frode Urhøj (1930—31) er blevet Kasserer for D. s. U.s Sydvestjyllandskreds. Aage Rasmussen (1929—30) har stiftet Danmarks vestligste Afdeling af D. s. U. i N. Nebel.

Nicolaj la Cour Overgaard (1929—30) opholder sig, trods de vanskelige Forhold, stadig i Kanada.

Sigvald Andersen (1929—30) og Arthur Jensen (1927—28 og 1930—31) er indtraadt i den hellige Ægtestand. Ogsaa Henry Gross Hyltoft (1929—30), der har faaet Ansættelse ved Københavns Sporveje, har underkastet sig Ægteskabslovens Bestemmelser.

Irma Dahlgaard (1930) er blevet forlovet.

Sekretær Holger Andersens Familie er blevet forøget med en Søn.

Edith Antonsen (1918—19) beder os meddele, at hun ikke er Translatrice. Karl Nielsen (1929—30) har faaet Ansættelse ved Postvæsenet.

ELEVFORTEGNELSE

Sommeren 1930

- *Ella Andersen, Nørrevej 46, Snekkersten.
- *Inger Andersen, Ribegade, Esbjerg.
- *Meta Bendtsen, Abkær pr. Over-Jerstal.
- *Marie Burkarl, Hjerting pr. Esbjerg.
- *Irma Dalgaard, Hanstholm pr. Thisted.
- *Anna Nielsen, Kæhlershøj, Lendum pr. Sindal.
- *Agnete Olsen, Majbølle pr. Guldborg L.

Vinteren 1930—31

- *Andersen, Aage, Maskinarbejder, Vestergade 67, 2., Aarhus.
- *Andersen, Agner S., Tømrer, Nyvej 29, Hobro.
- *Andersen, Aksel, Typograf, Valhøjsvej 8, St., København V.
- *Andersen, Aksel, Landarbejder, Ribegade, Esbjerg.
- *Andersen, Ove, Maskinarbejder, Østergade 11, Skive.
- Andersen, Peter Christian, Murerlærling, Tømrergade 4, Esbjerg.
- Andersen, Svend, Tekstilarbejder, Stefansgade 17, Horsens.
- *Andreasen, Ove, Typograf, Baggensensgade 27, 4., København N.
- *Bendtsen, Anders, Landarbejder, Abkær pr. Over-Jerstal.
- *Christensen, Børge, Bagervend, Skibhusvej 70, Odense.
- *Christensen, Rasmus Frøslev, Tømrer, Tarp pr. Guldager.
- *Christensen, Th. Thormod, Høje Taastrup pr. Taastrup.
- *Christensen, Viggo, Maskinarbejder, Nørregade 6, Slagelse.
- Christensen, Viggo Dam, Maskinarbejder, Stefansgade 30, Horsens.
- *Christiansen, Fritz A., Dropskoger, Svanevej 24, 1. th., Kbhvn. L.
- Christiansen, Hans Peter, Snedker, Bryggersvej 1, Nakskov.
- *Christiansen, Holger Waage, Kusk, Absalonsgade 33 A, 2., Kbhvn. V.
- Dalsgaard, Holger K., Fabrikarb., Englandsvej 36, St. th., Kbhvn. S.
- Enevoldsen, Ernst P., Arbejdsmand, St. Blichersgade 29, Aarhus.
- Esbensen, Chr., Arbejdsmand, Sølvgade 1, Horsens.
- Frederiksen, Einar E. J., Fabrikarb., Thorsgade 28, 1. th., Kbhvn. L.
- Hansen, Eyvind Chr., Fabriksarbejder, Sdr. Boulevard 196, Odense.
- *Hansen, Hans, Arbejdsmand, Strandgade 4, Horsens.
- Hansen, Henrich Peter, Fyrbøder, Harislee ved Flensburg.
- *Hansen, J. Chr., Arbejdsmand, Timring pr. Vildbjerg.
- *Hansen, Rudolf, Bagervend, Enighedsvej 20, Odense.
- Hansen, Sven Ivan, Maskinarbejder, Jernbanegade 12, Slagelse.
- *Hoberg, Hother, Maskinarbejder, Kristtorn Allé 5, Kastrup.
- *Holm, Aage, Typograf, Hjørringvej 30, Frederikshavn.
- *Iversen, Hans Felix, Former, Strandvej 75, Thisted.
- Iversen, Herluf J., Handelsmedhjælper, Danmarksgade 59, Fredericia.
- *Jacobsen, Evald, Skotøjsarbejder, Grejsdalen, Vejle.
- *Jacobsen, Holger Johannes, Tømrerlærling, Rønnøbærvej 5, Birkerød.
- *Jacobsen, Knud, Fodermester, Jernevej 10, Esbjerg.
- Jacobsen, Robert, Arbejdsmand, Vedelsgade 50, Vejle.
- *Jensen, Anders Frederik, Kommis, Selling pr. Hadsten.
- *Jensen, Harald Chr., Maskinarbejder, Boligselskabet 8, Horsens.
- *Jensen, Johs. Jørgen, Arbejdsmand, Gerup pr. Visby.
- *Jensen, Johannes Chr., Arbejdsmand, Korsgade 19, Thisted.
- *Johnsen, Anders M., Blikkenslagersvend, Over-Jerstal.
- *Johnsen, Emil A. B., Kædeskærer, Søvangs Allé 15, Kastrup.
- *Jørgensen, Carl Peter, Arbejdsmand, Nordmarksvej 31, Kastrup.
- *Jørgensen, Egon Vilfred, Maskinarb., Nürnberggade 54, St. th., Kbhvn. S.
- *Jørgensen, Søren, Snedkersvend, Blegdammen 4, Holbæk.
- *Karmark, Henning Fabricius, Murer, Fabrikvej 4, Holstebro.
- *Kjær, Henry, Maskinarbejder, Møllegaarden, Auning.
- *Klit, Aage Emil, Tømrersvend, Østerbakken 12, Thisted.
- Knigge, Harry A., Handelsmedhjælper, N. W. Gadesvej, Fredericia.
- Knudsen, Karl Lund, Arbejdsmand, Villavej 33, Horsens.
- *Knudsen, Peter, Fabrikarbejder, St. Hansgade 55, Odense.
- *Krog, Kristian B. C., Snedker, Istedgade 13, Holstebro.
- *Langtved, Erik Niels, Mælkeriarbejder, Hem pr. Skanderborg.

- *Larsen, Harald Emil, Bagersvend, Kastet 3, Thisted.
- *Larsen, Helge Gunnar, Typograf, Møllebjergvej 6, Korsør.
Lemming, Otto E. J., Murer, Vrold pr. Skanderborg.
- *Leth, Georg R. T., Arbejdsmand, Christianshvilevej 8, Charlottenlund.
- *Lobedanz, Carl, Arbejdsmand, Saltværksvej 79, Kastrup.
- *Lundquist, Kjeld, Typograf, Slotsgade 9, København N.
- *Madsen, Hans Albert, Fajanceformer, Ingersvej 16, Glostrup.
Madsen, Johannes, Maskinarbejder, Carolinelundsvej 14, Horsens.
- *Madsen, Otto Tjørnelund, Tjenestekarl, Tistrup.
- *Meyer, Hans M., Bagersvend, Baronvej 8, Assens.
- *Mortensen, Niels, Bager, Rantzausgade 9, Aalborg.
- *Nielsen, Axel N. K., Mekaniker, Damgade 2, Aakirkeby.
- *Nielsen, Heinrich, Fabrikarbejder, Dronningensgade 14, Fredericia.
Nielsen, Holger, Murer, Fjordgade 16, Nørresundby.
Nielsen, Louis Honore, Maskinarbejder, Priorslykkevej, Horsens.
- *Nielsen, Villy L., Mekaniker, Nørregade 56, Thisted.
- *Nielsen, Willy S., Fabrikarbejder, St. Jørgensgade 33, Odense.
- *Nielsson, Karlo, Bud, Absalonsgade 35 B, 3., København V.
- *Nørrelund, Helmuth, Mekaniker, Odensevej 24, Faaborg.
- *Olesen, Anders Kristian, Landarbejder, Gjesing pr. Esbjerg.
Olsen, Alfred, Bagersvend, Amager Landevej 118, Taarnby.
Olsen, Evald, Fabrikarbejder, Islandsgade 31, Odense.
Overgaard, Povl Marius, Bagersvend, Aagade 3, Thisted.
- *Ovesen, Ove, Murerlærling, Østergade 45, Esbjerg.
- *Pedersen, Niels Chr., Typograf, Fjordvej 22, Skive.
- *Persson, Helge, Arbejdsmand, Søvangs Allé 15, Kastrup.
- Petersen, Aage Johs., Typograf, Haraldsgade, Vejle.
Petersen, Holger, Skomager, Havnegade 83, Nakskov.
Petersen, Louis, Arbejdsmand, Valdemarsgade 6, Vejle.
- *Povlsen, Henning, Maskinarbejder, Østergade 28, Nørresundby.
Povlsen, Max, Arbejdsmand, Vestergade 67, Horsens.
Povlsen, Oluf Bach, Bagersvend, Møllevej 32, Thisted.
- *Rasmussen, Holger, Lagerarbejder, Kystvejen 59, Aarhus.
- *Rasmussen, Johs., Glarmestersvend, Strandvejen 39, Thisted.
- *Rasmussen, Kaj Anker, Arbejdsmand, Søvej 26, Nykøbing F.
- *Samsøe, Sofus Bøgeskov, Tekstilarbejder, Korsgade 19, Thisted.
- *Schamaitat, Hans, Farveriarbejder, Kongensgade, Gramby.
- *Schultz, Einar, Maskinarbejder, Kalekovej 60, Faaborg.
Schultz, Herman, Arbejdsmand, Bøghsgade 64, Horsens.
- Simonsen, Harry, Bagersvend, Falstersgade 17, Aalborg.
- *Skov, Hilmar, Mælkeriarbejder, Møllegade 17, St. th., Kbhvn. N.
- *Strøm, Olau, Lagerarbejder, Jægersborggade 44, 2., København L.
- *Sørensen, Kaj, Bager, Strømgade 5, Thisted.
- *Thomsen, Harry, Arbejdsmand, Krudttaarnsvej 62, København S.
- *Urthøj, Frode, Maskinarb., Kirkegade 94, Esbjerg (Repr. for Elevholdet.)
- *Wagner, Evald Victor, Malersvend, Sundgade 64, Sønderborg.

* Medlemmer af Elevforeningen.

ROSKILDE ELEVFORENINGS BERETNING

Siden vor Forening blev stiftet den 7. Februar 1931, har vi ikke haft særligt store Ting at beskæftige os med.

Tilgangen af Medlemmer har ikke været overvældende; vi har i Dag ca. 60 Medlemmer — en lille, men god Begyndelse. Vi er, som vore Love parbyder det, indgaaet i et Samarbejde med Esbjerg Arbejderhøjskoles Elevforening om Udsendelse af Elevskriftet, og til Redaktionen er valgt Aage Hinrich, København, og Eigil Holm, København. Vort Arbejde ligger i Fremtiden, og til dette Arbejde maa vi alle være med. Det er derfor enhver Kammerats Pligt, at faa saa mange af de Elever, der har været paa Roskilde i Vinter og paa A. O. F.s Sommerkursus 1930, til at indmelde sig i vor Elevforening, saaledes at der kan blive en stor, stærk Skare, der slutter op og værner om Roskilde Højskoles Arbejde og Fremtid.

Ja, Kammerater, saa vil vi haabe, at I med dette vort første Elevskrift vil blive tilfredse og agitere for dets Udbredelse, saa det kan virke for Tilgang af nye Elever til vor Skole i de kommende Vintre.

Eigil Holm.

Roskilde Højskole, Biblioteket.

PERSONALIA

Forstander Hjalmar Gammelgaard har i Maj Maaned været en Tur i Belgien og Frankrig, hvor han bl. a. har dyrket Studier over den franske Børnebegrænsning. Ved Aarsmødet vil Gammelgaard fortælle om sine Indtryk fra denne Rejse.

Frode Kristensen og Willy Hellner er blevet udset til at lede forskellige Arbejderrejser til Tyskland i Sommer.

Det forlyder, at Aksel Christensen (alias Kapelmesteren) skal paa Blaa-gaards Seminarium for at uddanne sig til Kommuelærer (!).

Aksel Nielsen og Andreas Sørensen tog fra Højskolen til Sverige, hvor de har faaet Arbejde.

Thorikild Nielsen har faaet »Job« som Portør paa Sct. Hans.

Aksel Riber tog direkte fra Højskolen for at gennemgaa et Kursus paa Fyens Stifts Husmandsskole.

Age Hinrich er blevet Formand for den nyoprettede D. s. U. Strand Afdeling i København. Han skal til Vinter til Berlin for at uddanne sig som Maskinsætter.

Eigil Holm tog fra Højskolen til Esbjerg for at deltage i et kooperativt Kursus paa denne Skole.

Eigil Nielsen er rejst til Hillerød, hvor han har faaet Arbejde som »Bane-bryder« ved Anlægning af den nye Jernbane samme Sted.

ROSKILDE HØJSKOLES ELEVFORENING

afholder Lørdag den 29. og Søndag den 30. August 1931 Aarsmøde paa Roskilde Højskole, hvortil Deltagere fra et af Skolens Kursus indbydes. Skolen sørger for Indkvartering og Forplejning, ligesom der vil blive gjort alt for at gøre dette vort første Aarsmøde saa festligt og hyggeligt for Deltagerne som muligt.

Prisen vil for Indkvarteringen Lørdag Nat og Forplejningen fra Lørdag Eftermiddag til Søndag Aften blive 5 Kr.

PROGRAM:

Lørdag Eftm. Kl. 2½: Fælles Kaffebord.
 Kl. 3: Udflugt.
 Kl. 6: Aftensmad.
 Kl. 8: Kammeratligt Samvær. Der vil bl. a. blive Fælles Kaffebord og Forstander Gammelgaard vil tale om »Mine Indtryk fra Belgien og Frankrig«.

Søndag Form. Kl. 10: GENERALFORSAMLING.

Dagsorden:

1. Protokol og Beretning.
2. Regnskab.
3. Indkomne Forslag.
4. Valg af Bestyrelse, Revisorer og Suppleanter.
5. Fremtidig Virksomhed.
6. Eventuelt.

Kl. 2: Afsløring af et Mindesmærke for Harald Jensen.
 Kl. 6: Aftensmad. — Afslutning.

Evt. Forslag, der ønskes behandlet paa Generalforsamlingen, bedes indsendt til Formanden, Alfr. Sørensen, Lindholmsvej 12, Nørre Sundby, inden den 15. August.

FOREDRAGSSALENS UDSMYKNING PAA ROSKILDE HØJSKOLE

Som bekendt har Carlsbergfondet skænket 15,000 Kr til Udsmykning af Skolens Foredragssal. Det er Maleren Mogens Lorentzen, der har faaet overdraget dette kunstneriske Hverv. Han er for lang Tid siden gaaet i Gang med at løse Opgaven. De Sagkyndige, som har faaet forevist Skitserne, har alle udtalt deres Anerkendelse deraf. I April Maaned var Mogens Lorentzen paa Skolen for at hænge Skitserne op. I Maj Maaned tog Kunstneren Ophold paa Skolen for at paabegynde Arbejdet, der vil strække sig over længere Tid. Allerede nu kan man danne sig et Billede af Værket, og det maa siges, at det foreløbige Indtryk er godt.

ROSKILDE HØJSKOLES ELEVER VINTEREN 1930—31

Andersen, Vald. Otto, Hedebygade 26, København.
 Barming, Eigil, Ungarnsgade 30, København.
 Baun, Henrik Hans, Tordenskjoldsgade 3, Aarhus.
 Bech, Harald, Vejgaardsgade 14, Vejle.
 Bjerregaard, F. H. W., Monrads Allé 1, København.
 Brinck-Petersen, Oskar, Byledsgade 22, Rønne.
 Christensen, Aksel Chr., Falstersgade 53, Aarhus.
 Christensen, Christian N., Nykøbingvej 10, Stubbekøbing.
 Christensen, Henry H., Kokkelev, Hobro.
 Christensen, Richardt P., Rudersdalsvej 18, Holte.
 Christiansen, Aksel R. W., Frederikssundsvej 43, København.
 Dahlin, Einar G. V., Kirkegaardsvvej 10 A, København.
 Dilling, Christian, Jelling.
 Erichsen, Viktor Milling, Høje pr. Stenstrup.
 Esbensen, Olav Fredegod, Sdr. Boulevard, Odense.
 Haack, Georg S. Andersen, Engmarken 15, København.
 Hammer, Karl A. V., Ny Lægef. Boliger Z 8, København.
 Hansen, Andreas, Nørrehavnegade 10, Sønderborg.
 Hansen, Edvin Boye, Kildevældsgade 78, København.
 Hansen, Folmer Hougaard, Griffenfeldtsgade 24, København.
 Hansen, Louis George, Kompagnistræde 7, Næstved.
 Henriksen, Kaj, Pollux Allé 21, Kastrup.
 Hinrich, Aage Johs., Hesseløgade 28, København.
 Holker, Henry, Stokkemærke.
 Holm, Eigil, Parmagade 12, København.
 Højholdt, Ingvard Aage, Ole Borchsvej 17, København.
 Iversen, Aage, Trevad pr. Skive.
 Jacobsen, Harry Verner, St. Pedersgade 30, Slagelse.
 Jacobsen, Jacob, Gylling.
 Jensen, Aksel, Bentzonsvej 38, København.
 Jensen, Børge, Østergade 35, Maribo.
 Jensen, Harry, Toftegaardsallé 2, København.
 Jensen, Johannes Laurits, Fiskedamsgade 23, København.
 Jensen, Peter M., Havnegade 99, Esbjerg.
 Jensen, Rethsi, Tagensvej 39 A, København.
 Jøkumsen, Laurits Ejner, Øster Holmen pr. Kvissel.
 Jørgensen, Carl Chr., N. Fasanvej 110, København.

Jørgensen, Carl Johan, Jerslev.
 Jørgensen, Oskar Emil Lentz, Svendborg.
 Jørgensen, Svend Felschou, Milanovej 19, København.
 Kjærgaard, Jens K., Ø. Havnegade 103, Esbjerg.
 Kloster, Chr. Nielsen, Strandby Kirkevej 9, Esbjerg.
 Knudsen, Svend Aage, Tvedvej 37, Svendborg.
 Korsgaard, Johan, K. F. U. M., Vejle.
 Kristiansen, Aage Andreas, Haslevej 1 A, Rønne.
 Larsen, Aage, Kolsing.
 Larsen, Edvin, Valdemarsgade 44, København.
 Larsen, Ejnar, Valdemarsgade 44, København.
 Larsen, Leo, Højrup, Ranum.
 Larsen, Niels, Pilestræde 59, København.
 Larsen, Svend, Volmer Kjærs Allé 13, Kastrup.
 Lund, Benitto, »Korskilde«, Taastrup.
 Mathiesen, Ejnar, Haveselskabet »Fjordglimt«, Kolding.
 Matthias, Karl, Naffet 7, Haderslev.
 Mogensen, Harald Viggo, Ferskenvej 43, København.
 Mogensen, Harald Villy, Borgevej 6, Viby, J.
 Mogensen, Harry, Bogense.
 Mørch, Reginald, Skovkanten 12, Esbjerg.
 Nielsen, Aage Evald, Skørringe pr. Ryde.
 Nielsen, Aksel Tholstrup, Haarup pr. Hjortshøj.

Roskilde Højskole, Dagligstuen.

Nielsen, Chr. Simon, Ryes Passage 4, Aalborg.
 Nielsen, Eigil, Ringstedvej, Roskilde.
 Nielsen, Eigil Bøgh, Stenlille.
 Nielsen, Gerhard, Frølund pr. Korsør.
 Nielsen, Holger, Holbergsgade 10, Slagelse.
 Nielsen, Johs. M., Lindeallé 2, Fruens Bøge.
 Nielsen, Oluf, Jomsborgvej 27, Hellerup.
 Nielsen, Thorkild, Bondetinget, Roskilde.
 Nielsen, Thomas, Strandboulevard 44, København.
 Nielsen, Willy, N. Vangedevej 24, Gentofte.
 Nordstrøm, Uno, Kjeldsgaardsvej 7 A, København.
 Olesen, Ole Jensen, Tjørnegade 1 A, København.
 Olesen, Ove, Woltersgade 7, København.
 Olsen, Otto H., Eschrichtsvej 22, København.
 Pedersen, Harry S., Fiskergade 100, Aarhus.
 Pedersen, Poul Ingeman, Stefansgade 73, København.
 Pedersen, Viggo, Violstræde 5, Rønne.
 Petersen, Carl, Kjeldsgaardsvej 13, København.
 Rasmussen, Børge, Borgergade 21, Esbjerg.
 Rasmussen, Christen Fr., Kvintus Allé 10, København.
 Rasmussen, Ivan H., Guldborgvej 26, København.
 Rasmussen, Kaj, Nørresøgade 14, Maribo.
 Rasmussen, Kay Erland, Marthagade 3, København.
 Riber, Aksel, Andrup pr. Esbjerg.
 Schrøder, J. Vilh., Faurbo pr. Snertinge.
 Skaarup, S. Chr., Jerne pr. Esbjerg.
 Sørensen, Alfred, Lindholmsvej, N. Sundby.
 Sørensen, Andreas S., Tønning.
 Sørensen, Ernst Viggo, Woltersgade 14, København.
 Thomsen, Viggo, Æblevej 19, København.
 Vabø, Max S. J., Kvæsthushgade 5 A, København.
 Ørting, Stanley, Bregnerødgade 7, København.

1947/1539

H 37.41
tr
1

INDHOLDSFORTEGNELSE

	Side
Hj. Gammelgaard: Højskolens Idé og Arbejderne	3
Palle Nielsen: Fra Tysktiden	8
Poul Hansen: Gammelt og Nyt i Højskolen	13
Jul: Bomholt: Maxim Gorki	18
Ph. Scheidemann: Til mine Mordere! Oversættelse ved Ib Kolbjørn	25
Hagmund Hansen: Jacob Paludan	29
Willy Hellner: Arvelighed og Social Forsorg	39
Karl Persson: Fra Argentina	43
Selma Kristensen: Svensk Arbetardiktning	49
Michael Andersen: Imperialismens Krise	57
Poul Hansen: Esbjerg Arbejderhøjskole 1930—31	64
Hj. Gammelgaard: Roskilde Højskole 1930—31	69
Edith Antonsen: Arbejderhøjskoler i Amerika	74
Sigfred L. Andersen: En Hilsen fra Fircroft College	77
Aage Hinrich: Vore Højskoler. Tiltrænger de en Omgang Rationalisering?	78
Eigil Holm: Hvad nytter det til?	79
Billedhuggeren Svend Rathsack	82
Esbjerg Elevforenings Beretning	84
Vore Lokalforeninger	86
Indbydelse til Aarsmøde	87
Regnskab 1929 — 30	88
Personalialia	88
Elevfortegnelse	89
Roskilde Elevforenings Beretning	92
Personalialia	93
Aarsmøde	93
Udsmykning af Højskolens Foredragssal	94
Elevfortegnelse	94